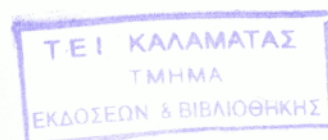

Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:
Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΩΣ ΒΑΣΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΕΣ

ΤΣΑΪΡΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗ

ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ ΔΩΡΟΘΕΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Καλαμάτα Δεκέμβριος 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α

Τ Ε Ι Κ Α Λ Α Μ Α Τ Α Σ
Τ Μ Η Μ Α
ΕΚΔΟΣΕΩΝ & ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Εισαγωγή.....σελ.7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

- 1.1 Τουρισμός – Ανάλυση του όρου.....σελ.9
- 1.2 Το περιεχόμενο της έννοιας ανάπτυξης.....σελ.11
- 1.3 Έννοια της Ολοκληρωμένης Τοπικής Ανάπτυξης.....σελ.12
- 1.4 Ολοκληρωμένη Ενδογενής Ανάπτυξη.....σελ.14
- 1.5.1 Βιώσιμη ή Αειφόρος Ανάπτυξησελ.18
- 1.5.2 Πολιτικές προς την Βιώσιμη Ανάπτυξη για τον τουρισμό.....σελ.19
- 1.6 Η συμβολή του ιδιωτικού τομέασελ.20
- 1.7 Εργαλεία Περιβαλλοντικής Διαχείρισης για τον τουρισμό.....σελ.23
- 1.8 Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης.....σελ.24
- 1.9 Συστήματα Απονομής Οικολογικού Σήματος.....σελ.26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

- 2.1 Τουρισμός και Ελλάδασελ.29
- 2.2 Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης του Ελληνικού Τουρισμού 2004-2010.....σελ.31
- 2.3 Τουρισμός – Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006.....σελ.26
- 2.4 Αναδιάρθρωση των δομών της Δημόσιας Διοίκησης Έργουσελ.38
- 2.5 Προοπτικές για την εφαρμογή των Εργαλείων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης
στην Ελλάδασελ.40
- 2.6 Οι επενδύσεις στον Τουρισμό σε εκατομμύρια Euroσελ.44
- 2.7 Φορείς Τουρισμούσελ.45
- 2.8.1 Υπουργείο Τουρισμούσελ.46
- 2.8.2 Γενική Γραμματεία Τουρισμούσελ.47
- 2.8.3 Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμούσελ.48
- 2.8.4 Οργανισμός Τουριστικής Εκπαίδευσης.....σελ.49
- 2.8.5 Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα.....σελ.51
- 2.8.6 Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδοςσελ.51
- 2.8.7 Αγροτουριστική Α.Ε.....σελ.53
- 2.9 Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμούσελ.55

2.9.1 Θαλάσσιος Τουρισμός	σελ.56
2.9.2 Θεραπευτικός Τουρισμός	σελ.57
2.9.3 Οικολογικός Τουρισμός	σελ.57
2.9.4 Συνεδριακός Τουρισμός	σελ.58
2.9.5 Θρησκευτικός Τουρισμός	σελ.59
2.9.6 Αγροτουρισμός	σελ.60
2.9.7 Γεωτουρισμός	σελ.60
2.9.8 Τουρισμός Περιπέτειας	σελ.61
2.9.9 Πολιτιστικός Τουρισμός	σελ.62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Τουρισμός και Τοπική Ανάπτυξη	σελ.63
3.2 Προβλήματα Τουριστικού Σχεδιασμού	σελ.65
3.3 Συνολικός Σχεδιασμός της Τουριστικής Ανάπτυξης	σελ.66
3.4 Υπηρεσίες που είναι ευθύνη της Τ.Α	σελ.67
3.5 Δημιουργία Υποδομών – Επενδύσεις	σελ.67
3.5.1 Συντήρηση και λειτουργία Υποδομών	σελ.68
3.6 Ο ρόλος της Τ.Α. στην Ανάπτυξη και Προβολή του τουρισμού	σελ.69
3.7 Τοπική Αυτοδιοίκηση και Ανθρώπινος παράγοντας	σελ.70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 Σύνδεση της Τουριστικής Ανάπτυξης με τον πρωτογενή τομέα	σελ.73
4.2. Αγροτουρισμός.....	σελ.73

ΜΕΡΟΣ Β

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Γεωγραφία της περιοχής – Πληθυσμιακή Σύνθεση	σελ.79
1.2 Ανθρωπογενής Προσέγγιση.....	σελ.82
1.3 Πολιτισμικά Στοιχεία	σελ.87
1.4 Καταγραφή και Αξιολόγηση του δυναμικού της Τουριστικής Ανάπτυξης.....	σελ.89
1.5 Ειδικές Τουριστικές Υποδομές	σελ.90
1.6 Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού στο Νομό Κιλκίς	σελ.95
1.7 Περιγράφοντας το Νομό Κιλκίς	σελ.96

1.7.1	Ξεκινώντας από το Κιλκίς.....σελ. 96
1.7.2	Η Πικρολίμνησελ.99
1.7.3	Από το Πολύκαστρο προς την Αξιούπολησελ.100
1.7.4	Η Γουμένισσα και τα χωριά του Πάικουσελ.102
1.7.5	Από τη Δοϊράνη προς το Μπέλες και τα Κρούσιασελ.105
1.7.6	Τα Κρούσιασελ.106
1.8	Ενδιαφέροντα Σημεία – Πόλοι Έλξης στο Νομό Κιλκίς.....σελ.108
1.9	Δυνατά και Αδύνατα σημεία στο Νομό Κιλκίςσελ.117

ΜΕΡΟΣ Γ

Ομαδοποιημένο Ερωτηματολόγιο, Συμπεράσματα, Ταυτότητα Έρευναςσελ.125
--

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

***Στους γονείς μας και
στα αδέρφια μας...***

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Πρώτα απ' όλα θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους γονείς μας για την ηθική και οικονομική υποστήριξη που μας πρόσφεραν κατά την διάρκεια των σπουδών μας στο ΤΕΙ Καλαμάτας.

Παράλληλα, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον κ. Ανδρέα Αλεξόπουλο για τις γνώσεις που μας έδωσε κατά τη διάρκεια της φοίτησής μας στο τμήμα ΔΜΤΑ καθώς επίσης και για τη βοήθειά του προκειμένου να ολοκληρώσουμε τη πτυχιακή μας εργασία.

Θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας στο Προϊστάμενο της Αναπτυξιακής Εταιρίας του Κιλκίς ΑΝ.ΚΙ. και στον Δήμαρχο του Κιλκίς για την παραχώρηση του υλικού της πτυχιακής μας εργασίας.

ΜΕΡΟΣ Α'

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΕΝΝΟΙΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γνωστή η σημασία του τουρισμού στην εποχή μας τόσο για την γενικότερη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη ενός τόπου, όσο και για τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στους κατοίκους θεωρούμενες από μια πληθώρα παραγόντων και συνεπειών. Σήμερα είναι ορατές οι επίμονες προσπάθειες, τόσο σε επίπεδο κρατών όσο και σε επίπεδο τοπικών φορέων η ολοκληρωμένη ανάπτυξη ενός τόπου, όσο και για τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στους κατοίκους θεωρούμενες από μια πληθώρα παραγόντων και συνεπειών. Σήμερα είναι ορατές οι επίμονες προσπάθειες, τόσο σε επίπεδο κρατών όσο και σε επίπεδο τοπικών φορέων η προσπάθεια για προσέλκυση τουριστών ακόμη και στις περιπτώσεις που δεν υπάρχουν πλούσια τουριστικά αξιοθέατα ή φυσικό τοπίο.

Με δύο κύριες παραμέτρους, αφενός η ωφέλεια του επισκέπτη από την γνωριμία νέων τόπων, η αναψυχή και η μετακίνηση αυτή και αφετέρου η τόνωση της εμπορικής και συναλλακτικής γενικότερα κίνησης στους τόπους των περιηγήσεων, με όλες τις ύστερες συνέπειες γενικότερης ανάπτυξης που προσφέρει η οικονομική ευμάρεια που προκαλείται από το τουριστικό ρεύμα, δίνουν το στίγμα της σπουδαιότητας του τουρισμού.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, μιας εξαιρετικά πολυπρόσωπης χώρας, ο τουρισμός είναι ένας τομέας με μοναδική σπουδαιότητα. Είναι σίγουρο ότι χρειάζονται πολύ περισσότερες από μια επισκέψεις για να μπορείς να πεις ότι γνωρίζεις καλά κάποιο από αυτά τα πρόσωπά της. Για το λόγο αυτό, οι επισκέπτες που έρχονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα, τις περισσότερες φορές επιστρέφουν, για να ξαναζήσουν ό,τι τους εντυπωσίασε ή για να εξερευνήσουν όσα δεν μπόρεσαν τις προηγούμενες φορές. Και αν είναι κάτι στο οποίο όλοι συμφωνούν, είναι ότι φεύγοντας ανεξάρτητα από το πόσες φορές έχεις επισκεφθεί τη χώρα - έχεις πάντα την αίσθηση ότι κάποιο μεγάλο κομμάτι της το έχεις "χάσει" και άρα υπάρχουν πάντα πολλοί λόγοι για να επιστρέψεις ξανά.

Τα ταξίδια αναχώρησης από την Ελλάδα, είναι πάντα ταξίδια προγραμματισμού της επιστροφής σε αυτήν. Τουρισμός και Ελλάδα είναι δυο έννοιες που συνδέονται άμεσα γεννώντας στο νου γοητευτικούς συνειρμούς από εικόνες, ήχους, αισθήσεις, πρόσωπα. Το μεσογειακό εύκρατο κλίμα της χώρας, η ποικιλομορφία του περιβάλλοντος, τα μνημεία και η ιστορία της, οι πεντακάθαρες θάλασσες και η παροιμιώδης φιλοξενία του Ελληνικού λαού, προσελκύουν εδώ και πολλά χρόνια μεγάλο αριθμό τουριστών στη χώρα.

Στόχος της εργασίας μας είναι να αναδείξουμε τον τουρισμό και συγκεκριμένα, του Νομού Κιλκίς μέσα από τη πρωτογενή έρευνά μας, και να αναδείξουμε τη δυναμική του τουρισμού και τη μπορεί να προσφέρει στη τοπική ανάπτυξη.

Η εργασία μας χωρίζεται σε τρία μέρη. Το Α΄ μέρος έχει 4 Κεφάλαια όπου μιλάμε για τον τουρισμό και τις έννοιες ανάπτυξης, ολοκληρωμένη Τοπική Ανάπτυξη, ενδογενής ανάπτυξη και αειφόρους ανάπτυξη. Αναφέρουμε τους κύριους φορείς τουρισμού όπως και τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, τον ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ανάπτυξη και προβολή του τουρισμού και της υπηρεσίες της. Στο Β΄ μέρος αναφερόμαστε συγκεκριμένα για τον Νομό Κιλκίς, τους Δήμους που περιλαμβάνει, τη πληθυσμιακή σύνθεση, τα πολιτιστικά στοιχεία του, τις τουριστικές υποδομές, τους πόλους έλξης του Νομού και τα δυνατά- αδύνατα σημεία του. Στο Γ΄ μέρος αναφέρουμε την ταυτότητα έρευνα που κάναμε, το ερωτηματολόγιο και τα σχεδιαγράμματα που δημιουργήθηκαν από τις απαντήσεις. Επίσης έχουμε προτάσεις και προτεινόμενες λύσεις για την προώθηση του τουρισμού στο Νομό Κιλκίς

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Τουρισμός –Ανάλυση του όρου

Ο τουρισμός αποτελεί πλέον μία από τις πιο σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες σε παγκόσμιο επίπεδο. Η αύξησή του υπήρξε ραγδαία κατά το δεύτερο ήμισυ του 20ου αιώνα, ενώ αναμένεται να αποτελέσει τη σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα για το μέλλον. Ο τουρισμός αναπτύσσεται σε περιοχές που έχουν τις δυνατότητες να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών. Σε περιοχές, όπως η Μεσόγειος και η χώρα μας, τα θέλγητρα που προσελκύουν κατά κύριο λόγο τον τουρισμό είναι το φυσικό περιβάλλον και η πολιτισμική κληρονομιά που αποτελούν και τους τουριστικούς πόρους. Η ανάπτυξη του τουρισμού σε μια περιοχή και το είδος της τουριστικής ανάπτυξης που ακολουθεί εξαρτώνται όλο και περισσότερο από τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά των τοπικών πόρων, τα οποία και προσδιορίζουν ως ένα βαθμό τις δυνατότητες αλλά και τους περιορισμούς για την τουριστική ανάπτυξη ενός τόπου.

Η εντατικοποίηση της τουριστικής βιομηχανίας, η διάχυση και ανάπτυξή της σε νησιά, παραδοσιακούς οικισμούς και πόλεις, σε παράκτιες και ορεινές περιοχές και σε περιοχές με ιδιαίτερη οικολογική αξία και ευαισθησία έχουν εστιάσει το ενδιαφέρον όχι μόνο στα οφέλη από τον τουρισμό αλλά και στις πιέσεις και τα προβλήματα που δημιουργεί σ' έναν τόπο. Τα προβλήματα αυτά επιτείνονται και λόγω της αδυναμίας ελέγχου και ορθολογικής οργάνωσης της ανάπτυξης του τουρισμού. Πολλές φορές, όμως, είναι η γενικότερη επίδραση και άλλων παραγόντων (π.χ. οικονομικές και κοινωνικές αναδιαρθρώσεις από την παγκοσμιοποίηση και τον ανταγωνισμό μεταξύ περιοχών ή επιπτώσεις από την τεχνολογική εξέλιξη σε ένα τομέα) που συμβάλλουν στη πρόκληση προβλημάτων και δεν πρέπει να θεωρείται ο τουρισμός ως η μόνη αιτία. Σε κάθε περίπτωση, ως ένα βαθμό οι οποιοσδήποτε επιπτώσεις εξαρτώνται από

τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης περιοχής (φυσικό, δομημένο, κοινωνικό, πολιτισμικό και οικονομικό περιβάλλον) καθώς και από το είδος της ασκούμενης τουριστικής δραστηριότητας. Η τουριστική ανάπτυξη, λοιπόν, μπορεί να συμβάλλει θετικά ή αρνητικά στη φύση, στην πολιτισμική κληρονομιά και στο δομημένο περιβάλλον γενικότερα. Και αυτό γιατί έχει αποδειχθεί ότι η υποβάθμιση των πόρων - θέλητρων ενός προορισμού λειτουργεί κάποιες φορές ως προσέλκυση άλλου - ανεπιθύμητου τύπου επισκεπτών. Ασφαλώς, κανείς δεν μπορεί να παραβλέψει ότι ο τουρισμός με την ορθολογιστική του χρήση οδηγεί στην ανάπτυξη μιας περιοχής. Φυσικά ο όρος ανάπτυξη μπορεί να λάβει πολλές παραμέτρους, όπως θα δούμε στην επόμενη παράγραφο.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης που, πρώτα, αναπτύχθηκε την δεκαετία του 1970, ουσιαστικά πηγάζει από την αντίληψη ότι το περιβάλλον και οι φυσικοί και πολιτισμικοί πόροι δέχονται αρνητικές επιπτώσεις από τις ανθρώπινες δραστηριότητες που υποβαθμίζουν τη διαθεσιμότητα και τα χαρακτηριστικά τους. Επιπλέον γίνεται ολοένα και πιο αντιληπτό ότι η φυσική και πολιτισμική κληρονομιά (οι πόροι του τουρισμού) δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ατομικής ιδιοκτησίας αλλά ανήκουν εξίσου στην τωρινή όσο και στις μελλοντικές γενεές. Η οικονομική ανάπτυξη αλλά και κάθε επιχειρηματική δραστηριότητα θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις περιβαλλοντικές και τις κοινωνικές προεκτάσεις. Η αντίληψη αυτή βρίσκεται σε συμφωνία με την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος, ως σημείου προσέλκυσης, για τη διατήρηση του εισοδήματος από τον τουρισμό. Η ιδιαίτερη σημασία του βιώσιμου τουρισμού, που εντάσσεται σε μια γενικότερη στρατηγική Βιώσιμης ανάπτυξης, αναδείχθηκε στο πλαίσιο της Συνδιάσκεψης για το «Περιβάλλον και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη» (Rio, 1992) μέσω της Local Agenda 21, ενώ δέκα χρόνια μετά, στη Συνδιάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ (2002), η προώθηση βιώσιμων προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης, μεταξύ άλλων και στον τομέα του τουρισμού, αποφασίστηκε ότι

αποτελεί σημαντική προτεραιότητα για τις σύγχρονες κοινωνίες την επόμενη δεκαετία. Ήδη, στο πέμπτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο τουρισμός είχε θεωρηθεί ως ένας από τους αναπτυξιακούς τομείς όπου κατά προτεραιότητα απαιτείται η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης.

1.2 Το Περιεχόμενο της Έννοιας Ανάπτυξης

Τον όρο ανάπτυξη είναι δυνατόν να τον αντιληφθούμε με πολλούς τρόπους. Ανάλογα με την κοσμοαντίληψη του καθενός από εμάς, ο όρος ανάπτυξη μπορεί να υποδηλώνει:

- Είτε πραγματική, θετική μεταβολή των βασικών συστηματικών στοιχείων της οικονομικοκοινωνικής δραστηριότητας, όπως η αύξηση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, δηλαδή η μεγέθυνση του παραγόμενου προϊόντος που είναι συνυφασμένο με την αύξηση της απασχόλησης, του εισοδήματος και της χρήσης νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία, η αύξηση της ευημερίας, η άνθηση της πολιτικής δραστηριότητας,
- Είτε, ακόμα, διεύρυνση της κοινωνικής δικαιοσύνης μιας χώρας, αφού ο όρος ανάπτυξη περιλαμβάνει τη βελτίωση της υλικής ευημερίας, ιδίως των ατόμων που έχουν χαμηλότερα εισοδήματα, την εξάλειψη της φτώχειας, του αναλφαριθμισμού και των ασθενειών, με παράλληλη μεταβολή της διάθρωσης της παραγωγής και των κοινωνικών δομών που θα εξασφαλίσει πλήρη παραγωγική απασχόληση του πληθυσμού και συμμετοχή των κοινωνικών ομάδων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Ο δεύτερος ορισμός είναι περισσότερο αποδεκτός επειδή δέχεται ότι η όποια ανάπτυξη επιτυγχάνεται σε έναν τόπο είναι αποτέλεσμα συλλογικής προσπάθειας και έχει σκοπό να εξυπηρετήσει το σύνολο του πληθυσμού της περιοχής και όχι επιλεκτικά τους λίγους και εκλεκτούς.

Για πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση της αναφοράς στο θέμα του ορισμού και του περιεχομένου της ανάπτυξης και για πιο αντικειμενική τοποθέτηση, κρίνεται αναγκαίο να αναφέρουμε και τον ορισμό που δίνει η UNESCO:

1. Ολοκληρωμένη οργανική διαδικασία οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών παραγόντων, διαρκώς αλληλεπηρεαζόμενων.
2. Ενδογενή αναπτυξιακή προσπάθεια κάθε χώρας, περιφέρειας ή περιοχής που αναλαμβάνει τη διαδικασία της ανάπτυξης σύμφωνα με τις δικές της επιλογές και σε αρμονία με τους στόχους και τις επιδιώξεις του πληθυσμού της, και τέλος
3. Παγκόσμια διαδικασία με την έννοια ότι οι στόχοι κάθε χώρας σε συνάρτηση με τα προβλήματα της, καθορίζονται σε συνάρτηση πάντα με τα προβλήματα των χωρών της υφελίου¹.

1.3 Έννοια της Ολοκληρωμένης Τοπικής Ανάπτυξης

Το τοπικό έχει σχέση με την έννοια του γεωγραφικού χώρου. Ο γεωγραφικός χώρος ορίζεται είτε από φυσικά όρια είτε από διοικητικά. Ένα οροπέδιο, μια κοιλάδα, μια πεδιάδα ή ένα νησί αποτελούν γεωγραφικούς χώρους καθορισμένους από τη φύση. Ο Δήμος, η Επαρχία, ο Νομός, η Περιφέρεια είναι γεωγραφικοί όροι που ορίζονται με διοικητικά μέτρα. Οι παραπάνω δεν είναι μόνο διαχωρισμοί. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου ο γεωγραφικός χώρος προσδιορίζεται από πολιτιστικούς ή και γλωσσικούς διαχωρισμούς. Το τοπικό, λοιπόν, έχει σχέση πολλές φορές και με την περιοχή που ορίζουμε για την εκπόνηση μιας μελέτης ή για τη χάραξη στρατηγικής για την ανάπτυξή της.

Βέβαια, η ολοκληρωμένη τοπική ανάπτυξη είναι μια οργανική διαδικασία στην οποία παίζουν ρόλο, πέρα από τους φυσικούς πόρους, την εργασία και το κεφάλαιο, οι θεσμοί, οι οργανισμοί (δημόσιοι, δημοτικοί, κοινοτικοί, ιδιωτικού

δικαίου), οι φορείς της κοινωνίας (συνδικάτα, επιμελητήρια, συνεταιρισμοί, δημοτικό-συνεταιριστικές επιχειρήσεις, πολιτιστικοί σύλλογοι), οι τοπικοί παράγοντες, η τοπική πρωτοβουλία, οι τοπικές επιχειρήσεις, η επιχειρηματικότητα, η ανθρώπινη αναζήτηση στους τομείς του πολιτισμού, το επίπεδο δημοκρατικής διακυβέρνησης ενός τόπου, η ποιότητα της επικοινωνίας των ατόμων ενός κοινωνικού συνόλου.

Επιπλέον, η ολοκληρωμένη ανάπτυξη σε αντιδιαστολή με την τομεακή ανάπτυξη έρχεται να κινητοποιήσει το σύνολο των παραγωγικών πόρων μιας περιοχής και όχι ενός μόνον τομέα. Η αντίληψη του παρελθόντος ότι η ενίσχυση ενός τομέα της οικονομίας ήταν αρκετή για να αναπτυχθεί αυτός ο τομέας και με βάση αυτόν να έχουμε διάχυση της ανάπτυξης είναι πλέον ξεπερασμένη, αφού δοκιμάστηκε στην πράξη και δεν έδωσε τα αποτελέσματα που προσδοκούσε η κοινωνία. Η άσκηση τομεακής πολιτικής έδωσε την ευκαιρία σε ορισμένους να βελτιώσουν την οικονομική τους θέση χωρίς να βελτιωθεί η θέση του συνόλου της τοπικής κοινωνίας. Η διάχυση της ανάπτυξης μέσω της διάχυσης του πλεονάσματος στους άλλους τομείς της οικονομίας δεν έγινε, αφού τις περισσότερες φορές οι ανάγκες εισροών του τομέα αυτού καλύπτονταν από πηγές έξω από τα όρια της περιοχής.

Με βάση την αντίληψη της ολοκληρωμένης ανάπτυξης, η παρέμβαση γίνεται σε όλους τους τομείς και κλάδους της τοπικής οικονομίας που εμφανίζουν προοπτικές δυναμικής εξέλιξης. Επιδιώκεται η παραγωγή τελικών προϊόντων σε επίπεδο περιοχής και η εμπορία των προϊόντων αυτών από τις δυνάμεις της τοπικής κοινωνίας. Τα παραγόμενα προϊόντα της περιοχής δεν αποτελούν αναγκαστικά πρώτη ύλη για τις βιομηχανίες άλλων περιοχών, αλλά μεταποιούνται και γίνονται τελικό προϊόν στα όρια της περιοχής. Παράλληλα με την παραγωγή αναπτύσσονται θεσμοί, δημιουργούνται οργανισμοί, αξιοποιείται η τοπική επιχειρηματικότητα και η τοπική πρωτοβουλία. Κινητοποιείται, δηλαδή το

¹⁴⁴ Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Υπαίθρου. Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης”

σύνολο του ενδογενούς δυναμικού μιας περιοχής με στόχο την ανάπτυξη της και την επέκταση της ευημερίας που φέρνει η ανάπτυξη σε όσο το δυνατόν ευρύτερες ομάδες του πληθυσμού της περιοχής.

1.4 Ολοκληρωμένη Ενδογενής Ανάπτυξη

Η ολοκληρωμένη ενδογενής τοπική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία που ξεκινάει από τη βάση, από τους απλούς πολίτες, οι οποίοι κάποια στιγμή αντιλαμβάνονται ότι πρέπει να παρέμβουν αποφασιστικά για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν και για το καθορισμό του δικού τους μέλλοντος. Από τους πολίτες, που κάποια στιγμή αντιλαμβάνονται ότι είναι πιο αποτελεσματικοί από την όποια δημόσια διοίκηση και παίρνουν την πρωτοβουλία των κινήσεων από την κεντρική διοίκηση, ζητώντας από την τελευταία μόνο οικονομική συνδρομή για την αντιμετώπιση των τοπικών προβλημάτων. Από τους πολίτες, που προγραμματίζουν ελεύθερα την οικονομική τους δράση στα όρια της περιοχής τους, σχεδιάζοντας παράλληλα την αναγκαία υποδομή για την επιτυχία της επένδυσής τους και που οργανώνονται για την υλοποίηση αυτής της υποδομής.

Η ολοκληρωμένη, λοιπόν, ενδογενής τοπική ανάπτυξη αποτελεί τη σύγχρονη αντίληψη της ανθρωποκεντρικής θεώρησης της ανάπτυξης και ως τέτοια στηρίζεται από όλο το σύγχρονο προοδευτικό κόσμο.

Σημαντική προϋπόθεση της επιτυχίας της αναπτυξιακής προσπάθειας είναι η αυτοπεποίθηση της ηγετικής ομάδας μιας τοπικής κοινωνίας, ότι μπορεί δηλαδή να παρέμβει αποτελεσματικά και να αλλάξει θετικά τις εξελίξεις στο χώρο της. Γι' αυτό πρώτο μέλημά της είναι να ασχοληθεί με το ανθρώπινο δυναμικό της τοπικής κοινωνίας, τον παράγοντα δηλαδή εκείνον που αποτελεί το μοχλό των όποιων εξελίξεων και να επενδύσει σ' αυτόν προκειμένου να επηρεαστεί θετικά η διαδικασία της ανάπτυξης.

Η ενδογενής ανάπτυξη έχει στόχο:

- Την αξιοποίηση της παραγωγικής δομής της τοπικής οικονομίας, βελτιώνοντας, συμπληρώνοντας και εκσυγχρονίζοντας τον παραγωγικό ιστό, ώστε να αυξηθεί η παραγωγικότητα και η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων της περιοχής.
- Την αξιοποίηση της αγοράς εργασίας, βελτιώνοντας το μορφωτικό επίπεδο και τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού, εισάγοντας νέες ειδικότητες και τη χρήση των νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία, εκπαιδεύοντας και κατάρτιζοντας τους νέους σε συνεχή βάση.
- Την αξιοποίηση και βελτίωση της επιχειρηματικότητας του τοπικού πληθυσμού, με ενημέρωση, εκπαίδευση, οικονομική ενίσχυση, χρηματοοικονομική διευκόλυνση, δημιουργία υποδομής, δημιουργία τοπικής αγοράς ή τοπικών αγορών.
- Την αξιοποίηση και προστασία των φυσικών πόρων, όπως της γης, των δασών, των υδάτων, της φυσικής ομορφιάς, του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Μια τέτοια δράση προϋποθέτει την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, με γνώμονα την αγορά και την προστασία της γης από την υπερβολική χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, την αξιοποίηση των δασών της περιοχής για παραγωγή δασικών προϊόντων και δημιουργία χώρων αναψυχής, την ορθολογική αξιοποίηση των υδάτων των πηγών, ποταμών και λιμνών της περιοχής για ύδρευση, άρδευση, αλιεία και αναψυχή και την οργάνωση του τουρισμού ή και αγροτουρισμού στα όρια της περιοχής.
- Την αξιοποίηση της κοινωνικής και πολιτικής δομής της τοπικής κοινωνίας προς όφελος της ανάπτυξης. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η σωστή λειτουργία του αγροτικού συνεταιρισμού ή ο ρόλος που μπορούν να παίξουν τα συνδικάτα, τα επιμελητήρια, οι πολιτιστικοί σύλλογοι, οι αθλητικοί σύλλογοι και άλλοι φορείς.
- Την αξιοποίηση των παραδόσεων και της πολιτιστικής κληρονομιάς, με ανάδειξη των αρχαιοτήτων, της λαϊκής αρχιτεκτονικής, των λαϊκών εκδηλώσεων και της καλλιτεχνικής διάθεσης του πληθυσμού για την προσέλευση επισκεπτών στην περιοχή, την ανάπτυξη του τουρισμού και της αναψυχής.

- Η συμμετοχή στην κινητοποίηση για την ανάπτυξη πρέπει να είναι παλλαϊκή. Η προσπάθεια για την ανάπτυξη μιας περιοχής για να επιτύχει πρέπει να έχει παλλαϊκή συμπαράσταση και συμμετοχή.

Η κινητοποίηση όλου αυτού του ενδογενούς δυναμικού μιας περιοχής αποσκοπεί:

1. Στην ενεργοποίηση του πληθυσμού για την αναπτυξιακή διαδικασία. Σ' αυτή την περίπτωση είναι πολύ σημαντικό:

- Να πιστέψει και να αγκαλιάσει ο πληθυσμός της περιοχής το όλο εγχείρημα της ανάπτυξης,
- Να πιστέψει ότι η επιτυχία μιας μικρής επιχείρησης στο τόπο του συμβάλλει έμμεσα και στη βελτίωση του δικού του βιοτικού επιπέδου,
- Να πιστέψει ότι κάθε επενδυτική προσπάθεια μεταποίησης των τοπικών αγροτικών προϊόντων, αξιοποίησης των φυσικών πόρων και ανάπτυξης της βιοτεχνίας ή και της χειροτεχνίας στον τόπο διαμονής του αναβαθμίζει και τη δική του ζωή εφόσον δεν προσβάλλει το περιβάλλον,
- Να πιστέψει ότι η ποιότητα της ζωής του θα βελτιωθεί με τη δική του συστράτευση στην κοινωνική διαδικασία της ανάπτυξης.

2. Στην εξάλειψη των φαινομένων του δυϊσμού. Όπου δυϊσμός σημαίνει:

- Ανεπτυγμένες και καθυστερημένες περιοχές
- Δυναμικές και οριακές επιχειρήσεις
- Πλούσιους και φτωχούς πολίτες
- Ανισομερή πολιτιστική ανάπτυξη

Επιδιώκεται, δηλαδή, η ισόρροπη ανάπτυξη μέσα στα όρια της περιοχής, ώστε να μην αισθάνεται ο πληθυσμός ότι κάπιοι ενισχύονται και κάπιοι αδικούνται, ότι η αναπτυξιακή προσπάθεια γίνεται προς όφελος μερικών και εις βάρος άλλων. Παράλληλα, είναι αναγκαίο να πεισθεί ο πληθυσμός ότι η εξάλειψη των φαινομένων του δυϊσμού είναι μια διαδικασία που παίρνει χρόνο. Δεν είναι μια αυτόματη διαδικασία που δίνει άμεσες λύσεις.

3. Στη συγκράτηση του πληθυσμού στις εστίες του. Αυτό εξασφαλίζεται με την παροχή ίδιου επιπέδου οικονομικής και κοινωνικής υποδομής καθώς και ίδιες ευκαιρίες απασχόλησης, ώστε να μην αναγκάζεται ο πληθυσμός να εγκαταλείπει το μόνιμο τόπο κατοικίας του και να αναζητεί απασχόληση και εισόδημα σε άλλες περιοχές.
4. Στην τόνωση της απασχόλησης στο επίπεδο της περιοχής. Αυτό επιτυγχάνεται με τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης ώστε να εξασφαλίζεται μερική ή μόνιμη απασχόληση σε μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού. Είναι γνωστό το μεγάλο πρόβλημα της ανεργίας σήμερα και των κοινωνικών συνεπειών που δημιουργεί η έλλειψη απασχόλησης.
5. Στην αξιοποίηση των πόρων που διατίθενται από την κεντρική διοίκηση ή από τα κοινοτικά ταμεία για την ανάπτυξη των διαφόρων τομέων της οικονομίας. Αξιοποίηση των κινήτρων, δηλαδή, για την γεωργία, τον αγροτουρισμό, τη βιοτεχνία, την οικοτεχνία. Η αξιοποίηση αυτών των πόρων πρέπει να γίνεται πάντοτε σε συνδυασμό με την κινητοποίηση των τοπικών πόρων σε επενδύσεις εντός της περιοχής που θα αξιοποιούν, όπως έχει αναφερθεί, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της κάθε περιοχής.
6. Στην οικολογική ανάπτυξη της περιοχής. Μια ανάπτυξη, που δεν θα αποβλέπει στην υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων της περιοχής, αλλά θα διασφαλίζει την αειφορία και την συμπληρωματικότητα των οικονομικών δραστηριοτήτων, έτσι ώστε ό,τι αποτελεί υποπροϊόν για μια επιχείρηση να αποτελεί πρώτη ύλη για κάποια άλλη επιχείρηση. Τα απόβλητα μιας κτηνοτροφικής μονάδας, για παράδειγμα, αποτελούν πρώτη ύλη για τον εμπλουτισμό των εδαφών μιας γεωργικής μονάδας.
7. Στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής. Στην οργανωμένη, δηλαδή, προσπάθεια ανάπτυξης των παραγωγικών δραστηριοτήτων της περιοχής καθώς και τη βελτίωση των υποδομών, της εκπαίδευσης, της υγείας, του αθλητισμού, του πολιτισμού και της προστασίας του περιβάλλοντος².

² “Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Υπαίθρου. Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης”

1.5.1 Βιώσιμη ή Αειφόρος Ανάπτυξη

Η αειφόρος ανάπτυξη ορίζεται ως η ανάπτυξη η οποία καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες. Η ανάπτυξη αυτή συνεπάγεται:

- Τη διατήρηση της γενικής ισορροπίας και αξίας του αποθέματος φυσικού κεφαλαίου.
- Τον επαναπροσδιορισμό των βραχυπρόθεσμων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων κριτηρίων αξιολόγησης κόστους / οφέλους και των μέσων που θα ανταποκρίνονται σε πραγματικά κοινωνικοοικονομικά δεδομένα και αξίες της κατανάλωσης και συντήρησης.
- Τη δίκαιη κατανομή και χρήση των πόρων μεταξύ εθνών και περιοχών σε όλο τον κόσμο.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης που, πρώτα, αναπτύχθηκε την δεκαετία του 1970, ουσιαστικά πηγάζει από την αντίληψη ότι το περιβάλλον και οι φυσικοί και πολιτισμικοί πόροι δέχονται αρνητικές επιπτώσεις από τις ανθρώπινες δραστηριότητες που υποβαθμίζουν τη διαθεσιμότητα και τα χαρακτηριστικά τους. Επιπλέον γίνεται ολοένα και πιο αντιληπτό ότι η φυσική και πολιτισμική κληρονομιά (οι πόροι του τουρισμού) δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ατομικής ιδιοκτησίας αλλά ανήκουν εξίσου στην τωρινή όσο και στις μελλοντικές γενεές. Η οικονομική ανάπτυξη αλλά και κάθε επιχειρηματική δραστηριότητα θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις περιβαλλοντικές και τις κοινωνικές προεκτάσεις. Η αντίληψη αυτή βρίσκεται σε συμφωνία με την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος, ως σημείου προσέλκυσης, για τη διατήρηση του εισοδήματος από τον τουρισμό. Η ιδιαίτερη σημασία του βιώσιμου τουρισμού, που εντάσσεται σε μια γενικότερη στρατηγική Βιώσιμης ανάπτυξης, αναδείχθηκε στο πλαίσιο της Συνδιάσκεψης για το «Περιβάλλον και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη» (Ρίο, 1992) μέσω

της Local Agenda 21, ενώ δέκα χρόνια μετά, στη Συνδιάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ (2002), η προώθηση βιώσιμων προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης, μεταξύ άλλων και στον τομέα του τουρισμού, αποφασίστηκε ότι αποτελεί σημαντική προτεραιότητα για τις σύγχρονες κοινωνίες την επόμενη δεκαετία. Ήδη, στο πέμπτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο τουρισμός είχε θεωρηθεί ως ένας από τους αναπτυξιακούς τομείς όπου κατά προτεραιότητα απαιτείται η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης³.

1.5.2 Πολιτικές προς Βιώσιμη Ανάπτυξη για τον Τουρισμό

Η ενεργοποίηση του ιδιωτικού τομέα μπορεί να συμβάλει αλλά σίγουρα δεν επαρκεί για την επίτευξη μιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Η αναζήτηση μίας πολιτικής βιώσιμης ανάπτυξης για τον τουρισμό συμπεριλαμβάνει, με σημαντικότερο βασικό μερίδιο ευθύνης, τους κρατικούς και τοπικούς φορείς άσκησης τουριστικής πολιτικής. Σε επίπεδο τουριστικού προορισμού, βασικά στοιχεία της στρατηγικής αποτελούν η θεσμοθέτηση και ο έλεγχος εφαρμογής διαφόρων εργαλείων (ρύθμιση χρήσεων γης, εκτίμηση φέρουσας ικανότητας, ζωνοποίηση και άλλα) από τον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό και την περιβαλλοντική διαχείριση. Σε εθνικό επίπεδο, η πολιτική για τον τουρισμό εστιάζεται στην ανάγκη ποιοτικής αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος της χώρας με στόχους την άμβλυνση της εποχικότητας, τη μεγιστοποίηση των ωφελειών από πλευράς συναλλάγματος, την ανανέωση του τουριστικού προϊόντος και την ανάδειξη και προστασία του περιβάλλοντος ως τουριστικού πόρου. Γενικότερα, η ανάπτυξη και διεύρυνση του τουρισμού προς τις διάφορες μορφές του μπορεί να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις για:

³ Ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου. Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

- Ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων τουριστικών προϊόντων.
- Διατήρηση της ιδιαίτερης τοπικής φυσιογνωμίας και κουλτούρας.
- Καθοδήγηση της ανάπτυξης και των επενδύσεων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα σε μία ήπια μορφή τουρισμού που σέβεται το περιβάλλον.
- Δυνατότητα ανάπτυξης του τουρισμού σε περιοχές που μέχρι σήμερα δεν έχουν αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητές τους.

Τελικά, η ανάπτυξη του τουρισμού στο μέλλον φαίνεται να είναι όλο και πιο στενά συνδεδεμένη με γενικότερα θέματα ανάπτυξης ενός τόπου και σε άμεση συνάρτηση με την προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση της φυσικής και πολιτισμικής του κληρονομιάς. Οι πολιτικές σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο θα πρέπει να αναγνωρίσουν την αλληλεξάρτηση τουρισμού και περιβάλλοντος με βάση τις αρχές της ολοκληρωμένης προσέγγισης και στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης⁴.

1.6 Η Συμβολή του Ιδιωτικού Τομέα

Η αντίληψη ότι οι τουριστικές μονάδες έχουν πιο ήπιες περιβαλλοντικές επιπτώσεις σε σχέση με άλλου είδους επιχειρηματικές δραστηριότητες (για παράδειγμα μεταποίηση ή πρωτογενής τομέας) έχει πλέον αναθεωρηθεί, ανάγοντας το πρόβλημα στις σωστές του διαστάσεις. Οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις κατά την φάση της εγκατάστασής τους έχουν επιπτώσεις στο έδαφος και στους υδάτινους πόρους ενώ μπορούν να συμβάλουν στην υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και του τοπίου του τουριστικού προορισμού. Παράλληλα, κατά τη λειτουργία τους αποτελούν συστήματα που καταναλώνουν σημαντικές ποσότητες ενέργειας και φυσικών πόρων, είναι

⁴ Ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου. Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

υπεύθυνες για την παραγωγή στερεών και υγρών αποβλήτων ενώ συνδέονται και με άλλες επιπτώσεις στο περιβάλλον όπως η υποβάθμιση της ποιότητας του αέρα (κατά τη μεταφορά προϊόντων και επισκεπτών στις εγκαταστάσεις τους ή τη χρήση ουσιών επικίνδυνων για το περιβάλλον).

Με σκοπό τον περιορισμό των επιπτώσεων κατά την εγκατάσταση των τουριστικών μονάδων, ο ρόλος της πολιτείας θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός μέσω της θέσπισης και ελέγχου εφαρμογής εργαλείων όπως οι Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και οι περιβαλλοντικοί όροι και μέσω της προώθησης οικοδομικών κανονισμών καθώς και των αρχών και κανόνων της Βιοκλιματικής Αρχιτεκτονικής. Η λογική για τη συμβολή του ιδιωτικού τομέα προς μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη θα πρέπει να αναζητηθεί στον τρόπο που αυτός λειτουργεί και στην αντιμετώπιση των πιέσεων στο περιβάλλον που προκύπτουν από την δραστηριότητά του. Στο πλαίσιο αυτό, απόκριση της τουριστικής βιομηχανίας στο αυξανόμενο επίπεδο της περιβαλλοντικής ευαισθησίας και της ζήτησης για υψηλής ποιότητας περιβάλλοντος έχει αποτελέσει η ανάπτυξη πρωτοβουλιών και εργαλείων περιβαλλοντικής διαχείρισης για τις τουριστικές επιχειρήσεις. Αρχικά, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή τέτοιων εργαλείων αποσκοπούσε στον περιορισμό των επιπτώσεων στο περιβάλλον και στην ανθρώπινη υγεία μέσω της βελτίωσης των περιβαλλοντικών επιδόσεων των επιχειρήσεων, στη μείωση του λειτουργικού τους κόστους καθώς και στην προσέλκυση περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένων επισκεπτών. Πρόσφατα, η υιοθέτηση τέτοιων εργαλείων και πρακτικών από τον ιδιωτικό τομέα, δίνει τη δυνατότητα διείσδυσης σε νέες και ιδιαίτερα δυναμικές αγορές ευαισθητοποιημένων επισκεπτών υψηλού επιπέδου και κατ' επέκταση υψηλών εισοδηματικών στρωμάτων.

Προς την κατεύθυνση αυτή έχουν ήδη αναπτυχθεί μία σειρά από σχήματα και πρότυπα για την πρακτική ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης κατά τη λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο. Τα σχήματα αυτά είναι δυνατό να διακριθούν σε δύο κύριες κατηγορίες:

1. Σ' εκείνα που επιδιώκουν συνεχή βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων και συνδέονται κυρίως με τις διαδικασίες διοίκησης και τις οργανωτικές δομές μίας τουριστικής επιχείρησης (συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης),
2. Σ' εκείνα που αποβλέπουν στην εφαρμογή βέλτιστων τεχνικών λύσεων και προσαρμογών στους τομείς της πρόληψης και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (οικολογικά σήματα και σφραγίδες περιβαλλοντικής ποιότητας).

Αξίζει να αναφερθεί ότι μία ολοκληρωμένη προσέγγιση στην περιβαλλοντική διαχείριση μίας τουριστικής επιχείρησης εμπεριέχει την αξιοποίηση και των δύο παραπάνω συμπληρωματικών εργαλείων, τα οποία αποτελούν απόρροια αποσπασματικών και άτυπων πρωτοβουλιών για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης των τουριστικών επιχειρήσεων (για παράδειγμα τεχνικά εγχειρίδια και οδηγοί καλής πρακτικής) που είχαν αναπτυχθεί ήδη από τις δεκαετίες του 1970 και 1980⁵.

⁵ Διαδύκτιο www.ecology.gr

1.7 Εργαλεία Περιβαλλοντικής Διαχείρισης για τον Τουρισμό

Το σημαντικό εύρος των εργαλείων περιβαλλοντικής διαχείρισης που έχουν αναπτυχθεί για τον κλάδο του τουρισμού - ορισμένα από τα οποία θα αναπτυχθούν στην συνέχεια - δίνει τη δυνατότητα στις τουριστικές επιχειρήσεις να υιοθετήσουν πρακτικές φιλικές προς το περιβάλλον, συμβάλλοντας στην προστασία του και ικανοποιώντας τις απαιτήσεις μεγάλου αριθμού επισκεπτών σ' ολόκληρο τον κόσμο. Υπάρχουν εργαλεία που αφορούν στη συνεχή βελτίωση της περιβαλλοντικής διαχείρισης μίας τουριστικής επιχείρησης (συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης), στην ικανοποίηση μίας σειράς κριτηρίων και προϋποθέσεων έτσι ώστε η συγκεκριμένη δραστηριότητα να θεωρείται φιλική προς το περιβάλλον (συστήματα απονομής οικολογικού σήματος). Έχουν θεσπιστεί, επίσης, εθνικά και ευρωπαϊκά βραβεία για την καλύτερη περιβαλλοντική επίδοση μεταξύ των τουριστικών επιχειρήσεων και έχουν υιοθετηθεί απλούστερα εκπαιδευτικά μέσα για την περιβαλλοντική διαχείριση των επιχειρήσεων, όπως οι εκδόσεις και οι κώδικες καλής πρακτικής του Περιβαλλοντικού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Environment Programme). Παρόλο που τέτοιου είδους εργαλεία και πρωτοβουλίες μπορούν να αξιοποιηθούν από το σύνολο του ιδιωτικού τομέα, ορισμένες θεωρούνται καταλληλότερες για μεγάλο μέγεθος ξενοδοχειακές μονάδες ενώ άλλες προτείνονται για τουριστικές επιχειρήσεις μικρότερου μεγέθους⁶.

⁶ Διαδύκτιο www.ecology.gr

1.8 Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης

Η ανάπτυξη, εφαρμογή και πιστοποίηση εθελοντικών συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης διεθνούς εμβέλειας όπως το πρότυπο της σειράς ISO 14001 και το Κοινοτικό Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και Ελέγχου (Eco Management and Audit Scheme EMAS) δίνουν τη δυνατότητα στις τουριστικές επιχειρήσεις να αναπτύξουν περιβαλλοντική πολιτική και παράλληλα να εισαγάγουν διαχειριστικές και τεχνικές πρακτικές για την υλοποίηση συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών στόχων, σαφώς καθορισμένων και δεσμευτικών για την ανώτατη διοίκηση. Στο πλαίσιο αυτό η υιοθέτηση τέτοιων συστημάτων για την ανώτατη διοίκηση από τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις μπορεί να δημιουργήσει σημαντικά περιβαλλοντικά και επιχειρηματικά οφέλη, όπως:

1. Μείωση της κατανάλωσης των φυσικών πόρων (νερού και ενέργειας) και του λειτουργικού κόστους της επιχείρησης.
2. Ανάπτυξη των δεξιοτήτων των εργαζομένων της επιχείρησης συμβάλλοντας σε αποτελεσματικότερη διοίκηση.
3. Βελτίωση των γενικών διοικητικών δομών και διαδικασιών διοίκησης, αναγνωρίζοντας την περιβαλλοντική διαχείριση αναπόσπαστο κομμάτι της εφαρμογής συστημάτων διαχείρισης ολικής ποιότητας (Total Quality Management).

4. Βελτίωση της δημόσιας εικόνας της επιχείρησης, ενισχύοντας παράλληλα την ανταγωνιστική της θέση με την υιοθέτηση προτύπων επιχειρηματικής αριστείας (EFQM).

5. Προστασία και αναβάθμιση του τοπικού περιβάλλοντος μέσω βελτιωμένης συνεργασίας με τους εξωτερικούς συνεργάτες, τους προμηθευτές, τους τοπικούς φορείς και τους κατοίκους του τουριστικού προορισμού.

Παράλληλα, η ανάπτυξη και η εφαρμογή συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης δημιουργεί ορισμένες υποχρεώσεις και δαπάνες, όπως η αμοιβή των εξωτερικών συμβούλων και φορέων πιστοποίησης, η αγορά νέου τεχνολογικού εξοπλισμού και η απασχόληση προσωπικού αρμόδιου για την υλοποίηση και παρακολούθηση του συστήματος.

Η αναθεώρηση του Κοινοτικού Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και Ελέγχου (EMAS) από τον Κανονισμό 761/2001 επιτρέπει πλέον τη συμμετοχή ξενοδοχειακών μονάδων και επιχειρήσεων του τουριστικού τομέα. Τα κύρια μέσα για τη συνεχή βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης, όπως αυτά καθορίζονται από τον Κανονισμό, είναι αρχικά η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του φορέα, στη συνέχεια μία δημόσια διατυπωμένη περιβαλλοντική πολιτική καθώς και ένα ευέλικτο και προσαρμοστικό σύστημα διαχείρισης. Τελικός στόχος είναι η σύνταξη της περιβαλλοντικής δήλωσης και η πιστοποίηση της επιχείρησης από ένα ανεξάρτητο επιθεωρητή περιβάλλοντος. Σημαντικό στοιχείο του Κανονισμού αποτελεί, επίσης, η προώθηση της ευαισθητοποίησης και της ενημέρωσης του κοινού καθώς και η πραγματοποίηση κατάλληλων προγραμμάτων κατάρτισης και εκπαίδευσης. Το διεθνές πρότυπο ISO 14001 παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες με τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό με την ουσιαστική διαφορά ότι δεν απαιτεί την κατάρτιση και κοινοποίηση της περιβαλλοντικής δήλωσης. Η σημαντική εμπειρία κατά την υιοθέτηση συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης από τον ιδιωτικό τομέα στην Ελλάδα έδειξε ότι:

1. Οι ελληνικές ξενοδοχειακές επιχειρήσεις δείχνουν ζωηρό ενδιαφέρον για την υιοθέτηση συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης λόγω της αναγνώρισης ότι υψηλής ποιότητας περιβάλλον είναι απαραίτητη συνθήκη για τουριστική ανάπτυξη.
2. Οι μεμονωμένες πρωτοβουλίες και ενέργειες αρκετών ξενοδοχείων δεν μπορούν εύκολα να αποδώσουν αν δεν υπάρχει συντονισμός σε ευρύτερο επίπεδο με συλλογικούς επιχειρηματικούς φορείς και συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση.
3. Υπάρχει σημαντικό έλλειμμα ενημέρωσης σε θέματα περιβαλλοντικής νομοθεσίας και τεχνολογικών προστασίας του περιβάλλοντος, ενώ η εποχιακή λειτουργία πολλών ξενοδοχειακών μονάδων δεν ευνοεί την πιστοποίηση τυπικών συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης⁷.

1.9 Συστήματα Απονομής Οικολογικού Σήματος

Παράλληλα με την εφαρμογή συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης, κατάλληλα οικολογικά σήματα ή σφραγίδες περιβαλλοντικής ποιότητας έχουν αναπτυχθεί σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο που, όπως έχει ήδη αναφερθεί, έχουν ως στόχο την εφαρμογή βέλτιστων τεχνικών λύσεων κατά την πρόληψη και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που προέρχονται από τη λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων. Εκτιμάται ότι στην Ευρώπη λειτουργούν 30 έως 40 τέτοια σχήματα για τον τομέα του τουρισμού, ενδεικτικά αναφέροντας το Nordic Ecolabelling (Σκανδιναβία), το Embel (Καταλονία - Ισπανία), το Environmental Quality Seal "Dehoga" (Γερμανία), το Green Key (Δανία) και το Green Suitcase της Ένωσης Οικολογικού Τουρισμού στην

⁷ Διαδύκτιο www.ecology.gr

Ευρώπη. Η προσέγγιση αυτή βασίζεται στον Κανονισμό 1980/2000 για το Κοινοτικό Σύστημα Απονομής Οικολογικού Σήματος (European Ecolabel), ο οποίος αποσκοπεί στο σχεδιασμό, παραγωγή και προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών που έχουν μειωμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις καθ' όλη την διάρκεια του κύκλου ζωής τους καθώς και στην κατάλληλη ενημέρωση των καταναλωτών.

Γενικά μπορεί να αναφερθεί ότι η ανάπτυξη ενός οικολογικού σήματος για τις τουριστικές επιχειρήσεις βασίζεται σε τρία κύρια στάδια:

1. Προσδιορισμός των τεχνικών απαιτήσεων για την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών πιέσεων από τη λειτουργία των ξενοδοχειακών μονάδων και των τουριστικών επιχειρήσεων.
2. Καθορισμός κριτηρίων απονομής του οικολογικού σήματος.
3. Έλεγχος της εφαρμοσιμότητας των κριτηρίων απονομής αυτού.

Η ανάπτυξη ενός τέτοιου συστήματος εξαρτάται και έχει άμεση σχέση με τις ιδιαιτερότητες του τουριστικού προορισμού ή της ευρύτερης περιοχής στην οποία αναφέρεται. Τα χαρακτηριστικά των ξενοδοχειακών μονάδων, το φυσικό, πολιτισμικό και κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον, το είδος των επισκεπτών αποτελούν ορισμένους από τους κρίσιμους παράγοντες που θα εξειδικεύσουν τα κριτήρια απονομής ενός συστήματος οικολογικού σήματος. Σε κάθε περίπτωση, και ιδιαίτερα για την ελληνική πραγματικότητα, ένα τέτοιο σύστημα θα πρέπει να βασίζεται σε κριτήρια που είναι αποτελεσματικά και εύκολο να εφαρμοστούν, που θα δίνουν έμφαση σε διαχειριστικά μέτρα και τεχνικές λύσεις με χαμηλό κόστος ενώ θα συμβάλουν στην ανάδειξη των τοπικών χαρακτηριστικών και ιδιαιτεροτήτων του κάθε προορισμού.

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη για επέκταση του κοινοτικού συστήματος απονομής οικολογικού σήματος στον τομέα των υπηρεσιών και ειδικότερα στον τουριστικό τομέα και τη σημαντική συμβολή του στην προστασία του περιβάλλοντος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε - τον Απρίλιο του 2003 - στην θέσπιση προδιαγραφών για την απονομή οικολογικού σήματος για τα τουριστικά καταλύματα⁸.

⁸ Διαδύκτιο www.ecology.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 Τουρισμός και Ελλάδα

Η Ελλάδα, λοιπόν, είναι παγκοσμίως ένας από τους 15 πρώτους σε προτίμηση στόχους προορισμού τουρισμού, σήμερα. Ο τουρισμός, συνεπώς, αποτελεί σημαντική οικονομική δραστηριότητα και αντιπροσωπεύει περίπου το 7% του ΑΕΠ, και το 10% της απασχόλησης. Σε ορισμένες περιοχές της χώρας (π.χ. Κέρκυρα, Ρόδος) ο τουρισμός αντιπροσωπεύει μέχρι και το 60% του ΑΕΠ. Το 75% της τουριστικής δραστηριότητας της χώρας οφείλεται στον διεθνή τουρισμό με περίπου 13 εκ. αφίξεις ετησίως. Συγκριτικά, η εικόνα του τουρισμού στον Πλανήτη σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (WTO 1995) ήταν 25.3 εκ συνολικά διεθνείς αφίξεις το 1950, που έφθασαν τα 567.4 εκ. το 1995. Τα 220 εκ από αυτές τις τουριστικές αφίξεις αφορούν την λεκάνη της Μεσογείου. Το 2010 προβλέπεται ότι θα διακινούνται ετησίως και διεθνώς 1 δις τουρίστες. Η χώρα έχει σήμερα τον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης των τελευταίων 20 ετών (4.1% το 2002), που αναμένεται να διατηρηθεί υψηλός για αρκετό καιρό. Ο Τουρισμός απασχολεί περίπου 8000 μεγάλες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις με συνολική δυναμικότητα 600.000 κλινών καθώς και άλλες 30.000 μικρές επιχειρήσεις ενοικιαζομένων δωματίων συνολικής δυναμικότητας 500.000 κλινών. Όμως η τουριστική δραστηριότητα ενεργοποιεί για την υποστήριξη της, άλλες 55.000 περίπου συναφείς επιχειρήσεις(τουριστικά γραφεία ,γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων, σκαφών αναψυχής, ναυλομεσιτικά γραφεία καφετέριες, εστιατόρια, ξεναγούς και άλλα)⁹. Επομένως, ο τουρισμός είναι σημαντικός μοχλός της Ελληνικής οικονομίας.

⁹Υπουργείο Ανάπτυξης “Τουρισμός και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητας”

Η τουριστική υποδομή στην Ελλάδα είναι πλήρως αναπτυγμένη. Κυριολεκτικά σε κάθε γωνιά της χώρας μπορεί κανείς να βρει τουριστικά γραφεία έτοιμα να εξυπηρετήσουν τον επισκέπτη, παρέχοντας τις απαραίτητες πληροφορίες και την οργανωτική υποδομή για διαφορετικά είδη τουρισμού στη χώρα. Οι δυναμικές προσπάθειες του Ελληνικού λαού στην ανάπτυξη των υπηρεσιών τουρισμού έχουν καταστήσει την Ελλάδα σημαντικό πόλο έλξης για ανθρώπους από ολόκληρο τον πλανήτη και μάλιστα ανθρώπους με διαφορετικές προτιμήσεις και ανάγκες. Μεγάλης σημασίας για την ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα είναι και ο ρόλος του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (Ε.Ο.Τ), που προσπαθεί συνεχώς να ενσωματώνει τις αρχές της αειφορίας στις πρακτικές ανάπτυξης του τουριστικού τομέα, προωθώντας την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας.

Ο τουρισμός ως έννοια περικλείει πολλές παραμέτρους, τις οποίες θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε στη συνέχεια της εργασίας μας. Πρόκειται για τους φορείς που εμπλέκονται σε τουριστικές δραστηριότητες και τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Βέβαια στον τομέα του τουρισμού υπολείπονται πολλά να γίνουν. Για το λόγο αυτό παραθέτουμε το σχέδιο ανάπτυξης 2000 – 2006 καθώς και το στρατηγικό σχέδιο 2004 – 2010. Με βάση αυτά τα σχέδια δράσης διακρίνουμε αισιόδοξες τουριστικές προοπτικές για την εφαρμογή των εργαλείων περιβαλλοντικής διαχείρισης και εκθέτουμε τρόπους αναδιάρθρωσης των δομών της δημόσιας διοίκησης τουρισμού.

2.2 Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης του Ελληνικού Τουρισμού 2004-2010

Το Σχέδιο Ανάπτυξης του Ελληνικού Τουρισμού παρουσιάζει, συνοπτικά και συνεκτικά, την πολιτική και τις δεσμεύσεις σε κατευθύνσεις, στόχους, άξονες δράσης και παρεμβάσεις πολιτικής για την ανάπτυξη του Ελληνικού Τουρισμού με ορίζοντα το 2010. Σύμφωνα με την Χάρτα Σύγκλισης καθώς και το Σχέδιο Υπανάπτυξης 2004 - 2008 για την Ανταγωνιστικότητα και την Ανάπτυξη, κεντρικός στόχος στην τρέχουσα δεκαετία είναι η επιτάχυνση της διαρκούς, μετρούμενης με ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου όλων των Ελλήνων Πολιτών. Για την επίτευξη του στόχου, πρέπει να εστιάσουμε και να ενισχύσουμε τους τομείς εκείνους που έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα και προοπτικές ανάπτυξης. Ο τουρισμός είναι ο δυναμικότερος και ανταγωνιστικότερος κλάδος της ελληνικής οικονομίας σε διεθνές επίπεδο ενώ παράλληλα παρουσιάζει σημαντικές δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης στην τρέχουσα δεκαετία. Η αντίληψη μας για τον τουρισμό είναι ευρύτερη από την κλασική αντίληψη της βιομηχανίας (πλευρά της προσφοράς), και περισσότερο σύνθετη από την εστίαση στην άμεση συνεισφορά στο προϊόν και την απασχόληση. Ο τουρισμός είναι ένας οριζόντιος τομέας, εξετάζεται κυρίως από την πλευρά της ζήτησης, ως μια πηγή ζήτησης εγχωρίων και διεθνών καταναλωτών για αγαθά και υπηρεσίες μεταφοράς, στέγασης, διατροφής, ένδυσης, ψυχαγωγίας, καθώς και πολιτισμικά αγαθά.

Αναφερόμενοι στον Τουρισμό, στη χώρα μας, σήμερα, στην πραγματικότητα εννοούμε τα 13-14 εκατομμύρια τουρίστες - καταναλωτές (έναντι 10-11 εκατ. εγχωρίων καταναλωτών) οι οποίοι δαπανούν για μεταφορά (αεροπορικά, πλοίων, οδικά και άλλα), διαμονή (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα, κάμπινγκ,) διατροφή (εστιατόρια, βιομηχανία και μικρές επιχειρήσεις τροφίμων, και άλλα) αναψυχή (διασκέδαση, καφέ, κλαμπ, και άλλα) επίσκεψη σε χώρους (μουσεία, πάρκα, και άλλα). Με βάση αυτά τα δεδομένα είναι δυνατόν να γίνει αντιληπτό το

«σφάλμα» στον προσδιορισμό του τουρισμού ως απλά και μονοδιάστατα «βιομηχανίας» ή «τομέα υπηρεσιών» και όχι στις πραγματικές οικονομικές του διαστάσεις, ως μιας ετησίως ιδιαίτερα διαμορφούμενης ιδιωτικής κατανάλωσης. Πρόκειται, δηλαδή, για τον οικονομικό και πολιτικό προσδιορισμό του τουρισμού ως βασικού πλέον συντελεστή της συνολικής τελικής ζήτησης για εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα και υπηρεσίες και επομένως βασικού συντελεστή της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας του συνόλου της ελληνικής οικονομίας.

Στο συγκεκριμένο σχέδιο αντί της Ανάπτυξης της Τουριστικής Βιομηχανίας ή των Υπηρεσιών Τουρισμού, στόχο αποτελεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και η Ανάπτυξη της Τουριστικής Οικονομίας. Η αντίληψη και αποδοχή αυτής της θέσης (που υιοθετήθηκε από τους κοινωνικούς εταίρους στα πλαίσια λειτουργίας του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης) είναι καθοριστική για την χάραξη και την εφαρμογή της τουριστικής πολιτικής ως μέρους της ευρύτερης πολιτικής για την ανταγωνιστικότητα την ανάπτυξη και την πραγματική οικονομική και κοινωνική σύγκλιση. Με τον τουριστικό τομέα, -εκτός από το Υπουργείο Ανάπτυξης, που καθορίζει και εφαρμόζει την ακολουθούμενη πολιτική, λόγω του οριζόντιου χαρακτήρα του- εμπλέκονται μια σειρά από υπουργεία, όπως το ΥΠΕΧΩΔΕ . Στα πλαίσια αυτά, για τον καλύτερο συντονισμό στην εφαρμογή της πολιτικής, απαραίτητη είναι η λειτουργία της Διυπουργικής Επιτροπής. Έτσι, στο Στρατηγικό Σχέδιο περιγράφονται οι στόχοι και οι κατευθύνσεις της πολιτικής, οι βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες δράσεις για τον Τουρισμό, και εντοπίζονται τομείς όπου προκύπτει ανάγκη καλύτερου συντονισμού και κοινής - Διυπουργικής - δράσης για τη μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων και την επίτευξη των στόχων. Επιπλέον, το Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης, αρχικά, αξιολογεί το πού βρισκόμαστε σήμερα σε σχέση με τις εξελίξεις στο διεθνές περιβάλλον και τους ανταγωνιστές μας. Οι προοπτικές ανάπτυξης του Τομέα είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικές. Σύμφωνα με την εκτίμηση του

Παγκόσμιου Συμβουλίου Τουρισμού και Ταξιδιών, η οποία στηρίζεται στην μέθοδο κατάρτισης των δορυφόρων λογαριασμών του Oxford Economic Forecasting, τα επόμενα δέκα χρόνια, πρόκειται να γνωρίσει σημαντικούς (ετήσιους) ρυθμούς ανάπτυξης μετρούμενης σύμφωνα με τους ακόλουθους δείκτες:

- 5% στην ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες
- 4,6% συμβολή στο ΑΕΠ του τομέα (άμεση επίδραση) όπου ανεβάζει τον αριθμό των επισκεπτών σε περίπου 19,7 εκατ.
- 2,1% στην απασχόληση (άμεση) στον τομέα
- 2,2% στη συνολική απασχόληση της χώρας
- 4,8% στις επενδύσεις.

Οι ποσοτικοί στόχοι του σχεδίου δράσης που τίθενται με ορίζοντα επίτευξης το 2010 είναι οι ακόλουθοι:

- Αύξηση των αφίξεων σε 20 εκ.
- Αύξηση των εισπράξεων από τον Τουρισμό σε 20 δις. €
- Αύξηση της Μέσης κατά κεφαλήν δαπάνης σε 1020 € (ποιοτικός τουρισμός).
- Αύξηση της συμμετοχής του Τουρισμού στο ΑΕΠ κατά 3 τουλάχιστον ποσοστιαίες μονάδες.
- Αύξηση του απασχολούμενου στον Τουρισμό εργατικού δυναμικού τουλάχιστον κατά 16%.

- Αύξηση των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχεία σε 87 εκ.
- Αύξηση των πληροτήτων των ξενοδοχείων των ανεπτυγμένων περιοχών κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες

Οι ποιοτικοί στόχοι που τίθενται με ορίζοντα επίτευξης το 2010 είναι οι ακόλουθοι:

- Καλύτερος συντονισμός όλων των φορέων της «τουριστικής αλυσίδας» και αναβάθμιση της τριμερούς συνεργασίας (κυβέρνηση και τοπική αυτοδιοίκηση, επιχειρήσεις και εργαζόμενοι).
- Βελτίωση (της ανταγωνιστικότητας) της εικόνας και της θέσης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στις διεθνείς αγορές.
- Πλήρης τουριστική επιτυχία των μεγαλύτερων τουριστικών γεγονότων.
- Αναβάθμιση και διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς.
- Αναβάθμιση του συνόλου των εγκαταστάσεων και υπηρεσιών που απαρτίζουν την «τουριστική αλυσίδα».
- Προώθηση των εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής καθώς και των οργανωτικών υποδομών.
- Ενίσχυση της «επιχειρηματικής κουλτούρας» και της επιχειρηματικότητας.
- Συστηματική ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος με το συγκριτικό πλεονέκτημα του πολιτιστικού μας αποθέματος.
- Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου των ανεπτυγμένων κυρίως περιοχών.

Οι άξονες Δράσης, η εξειδίκευση των Στόχων και τα Μέτρα του στρατηγικού σχεδίου

Για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού πρέπει αφενός το ελληνικό τουριστικό προϊόν να κερδίζει όλο και μεγαλύτερο μερίδιο από τη διεθνή τουριστική αγορά (δράσεις ενίσχυσης της ζήτησης) και αφετέρου να αναβαθμίζεται η ποιότητα της προσφοράς του (δράσεις ενίσχυσης της προσφοράς), να εμπλουτίζεται και να διαφοροποιείται (σε σχέση με τα προϊόντα των ανταγωνιστών), να ενσωματώνει ένα όλο και μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών μέσα από την ενίσχυση του ρόλου του ανθρώπινου δυναμικού και της επιχειρηματικότητας και τον εκσυγχρονισμό των δομών της δημόσιας διοίκησης καθώς και των μηχανισμών άσκησης της τουριστικής πολιτικής.

Στο πλαίσιο αυτό, για την περίοδο 2004 - 2010, η στρατηγική θα υλοποιηθεί μέσα από έξι βασικούς άξονες:

- την αναβάθμιση της ποιότητας της προσφοράς,
- τον εμπλουτισμό και τη διαφοροποίηση του συνολικού τουριστικού προϊόντος,
- την εκπαίδευση και την κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού,
- την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας,
- την προώθηση και την προβολή της χώρας με νέα εργαλεία και σύγχρονες μεθόδους, και
- τον εκσυγχρονισμό των δομών της δημόσιας διοίκησης και των μηχανισμών άσκησης της τουριστικής πολιτικής¹⁰.

¹⁰ Υπουργείο Ανάπτυξης

2.3 Τουρισμός - Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006

Η Ο.Κ.Ε. επιθυμεί να εκφράσει τη συμφωνία της με τα αναφερόμενα της συμβολής του Τουρισμού στην Απασχόληση μέσω του Γ' Κ.Π.Σ. Η συμβολή αυτή είναι, πράγματι, πολύπλευρη και μεταξύ άλλων, αναφέρεται:

- στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας,
- στην επέκταση της τουριστικής περιόδου και την άμβλυση της εποχικότητας,
- στην απασχόληση σημαντικού αριθμού γυναικών,
- στη δημιουργία νέων ειδικοτήτων,
- στην ανάδειξη νέων προορισμών και νέων τουριστικών πόρων και
- στην ανάπτυξη νέων και ειδικών μορφών τουρισμού.

Επίσης, η Ο.Κ.Ε. συμφωνεί με την άποψη ότι σε πολλές περιοχές της χώρας μπορεί, μέσω της τουριστικής ανάπτυξης, να δοθεί διέξοδος σε σημαντικά κοινωνικά προβλήματα (ανεργία, ανισότητα ευκαιριών, απασχόληση νέων και γυναικών κλπ.) και να διασφαλιστούν έτσι, δυνατότητες για αύξηση της κοινωνικής συνοχής. Με βάση τις παρατηρήσεις αυτές, μπορούν να συναχθούν και τα εξής συμπεράσματα:

- Η διαπίστωση ότι ο Τουρισμός συμβάλλει στην παραγωγή του 7 % του ελληνικού ΑΕΠ ενώ ο αντίστοιχος μέσος όρος της συμμετοχής του στις λοιπές χώρες της Ε.Ε. είναι διπλάσιος (14 %) καταδεικνύει τα μεγάλα περιθώρια βελτίωσης που υπάρχουν για τον ελληνικό Τουρισμό. Η παρατήρηση αυτή παραμένει ισχυρή έστω και αν η αναφερόμενη συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ μπορεί να θεωρηθεί υποεκτιμώμενη βάσει σχετικών νεώτερων μελετών και μετρήσεων.

- Αντιθέτως, η Ελλάδα υπερέρχει του μέσου κοινοτικού όρου στο ποσοστό των απασχολούμενων στον Τουρισμό σε σχέση με το σύνολο των απασχολούμενων (8-10 % του συνόλου των απασχολούμενων στην Ελλάδα ανήκει στον Τουρισμό έναντι 6 % του μέσου κοινοτικού όρου της E-15).
- Με δεδομένες, συνεπώς, τις μεγάλες δυνατότητες βελτίωσης της συμμετοχής του Τουρισμού στο συνολικό ελληνικό ΑΕΠ, μπορεί να υποστηριχθεί, βασίμως, η άποψη ότι υπάρχουν εξαιρετικά μεγάλα περιθώρια αύξησης της απασχόλησης στον τουριστικό Τομέα. Πράγματι, όταν ο Τουρισμός συμμετέχει μόνο κατά 7 % στο εθνικό ΑΕΠ αλλά, παραλλήλως, προσφέρει το 8-10 % των συνολικών θέσεων εργασίας στην ελληνική οικονομία, είναι εύλογο να υποστηριχθεί η άποψη ότι οποιαδήποτε αύξηση του ποσοστού συμμετοχής του Τουρισμού στο ΑΕΠ θα συμπαρακολουθείται από ανάλογη αύξηση της απασχόλησης (άποψη που δεν μπορεί να υποστηριχθεί για όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας).
- Κατά την άποψη της Ο.Κ.Ε. οι δείκτες του μέσου όρου των διανυκτερεύσεων και οι συναλλαγματικές εισπράξεις ανά τουρίστα (\$ 656 στην E-15 έναντι μόλις \$ 386 στην Ελλάδα, στοιχεία 1995) αποτελούν τους χαρακτηριστικότερους δείκτες στους οποίους καθρεπτίζονται τα αποτελέσματα της τουριστικής πολιτικής που ακολουθήθηκε στην Ελλάδα αλλά ταυτόχρονα υποδεικνύουν και την ανάγκη άμεσου αναπροσανατολισμού της πολιτικής αυτής σε συγκεκριμένες νέες κατευθύνσεις.
- Οι νέες κατευθύνσεις της τουριστικής πολιτικής οφείλουν να επιλέξουν :
 - Ανάμεσα στη χαμηλή τιμή και την υψηλή ποιότητα τη δεύτερη.
 - Ανάμεσα στο μαζικό παραθεριστικό Τουρισμό και τον ποιοτικό και ειδικής κατεύθυνσης Τουρισμό (πολιτιστικό, συνεδριακό και λοιπές μορφές εναλλακτικού Τουρισμού) και πάλι το δεύτερο.

Οι συγκεκριμένες αυτές 2 επιλογές υπακούουν στην ίδια νέα τουριστική λογική και ανταποκρίνονται με πληρότητα στην ελληνική ιδιαιτερότητα και, συνεπώς, αναμένεται να βελτιώσουν τη συμμετοχή του ελληνικού Τουρισμού στο παραγόμενο ΑΕΠ με παράλληλη και ανάλογη αύξηση της απασχόλησης.

Ειδικότερα σε σχέση με τις μορφές του αγροτουρισμού, του οικολογικού και του ορεινού τουρισμού, η Ο.Κ.Ε. έχει την άποψη ότι επιβάλλεται η ενίσχυση των ειδικών υποδομών που τις υποστηρίζουν λόγω και της ειδικής συμβολής τους στην αντιμετώπιση των περιφερειακών ανισοτήτων¹¹.

2.4 Αναδιάρθρωση των Δομών της Δημόσιας Διοίκησης Τουρισμού

Από την πλευρά του ιδιωτικού τομέα δεν έχει ακόμη σφυρηλατηθεί η ενότητα στόχων /σκοπών του τομέα, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ενιαία έκφραση από όλους τους φορείς και ευθυγράμμιση στους στόχους του τομέα. Δεν έχει επίσης γίνει αντιληπτή η διασύνδεση και αλληλεξάρτηση του τομέα με τους άλλους τομείς της οικονομίας (βιομηχανία, εμπόριο) και δεν έχουν προσδιοριστεί οι περιοχές κοινής δράσης.

Κατά συνέπεια, απαιτείται καλύτερη άρθρωση των ζητημάτων του Τουρισμού από την πλευρά του ιδιωτικού τομέα αλλά και καλύτερος συντονισμός των κρίκων της τουριστικής αλυσίδας από πλευράς του κράτους. Με τον τουριστικό τομέα εμπλέκονται μια σειρά από υπουργεία, για τον λόγο αυτό είναι απαραίτητος ο καλύτερος συντονισμός των φορέων και των «τομέων» της τουριστικής δραστηριότητας με τη συμμετοχή, πληροφόρηση και αρωγή του κράτους. Οι νέοι θεσμοί που δημιουργήθηκαν, όπως το Εθνικό Συμβούλιο

¹¹ Υπουργείο Ανάπτυξης

Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης, η Διυπουργική Επιτροπή για τον Τουρισμό, αλλά και ο επανασχεδιασμός του Εθνικού Συμβουλίου Τουρισμού και ο εκσυγχρονισμός της οργανωτικής δομής και λειτουργίας του θα είναι καθοριστικοί για την περαιτέρω πορεία του τουρισμού στη χώρα μας.

Φυσικά κάθε προσπάθεια ή πολιτική, για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουρισμού, και δια μέσου αυτού, της ελληνικής οικονομίας προϋποθέτει την αξιόπιστη γνώση του ειδικού οικονομικού βάρους που έχει η τουριστική δραστηριότητα στην Ελλάδα. Η συνεχής διατήρηση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος επιβάλλει, όχι μόνον νέους κανόνες και μορφές διαχείρισης και διοίκησης, αλλά και νέα εργαλεία έρευνας και πληροφόρησης της οικονομικής και της τουριστικής πολιτικής.

Βασική προϋπόθεση αυτής της γνώσης είναι η εθνικολογιστική αντιμετώπιση του τουρισμού ως συγκεκριμένης πλέον αναλυτικής κατηγορίας της ελληνικής οικονομίας, κατά τα διεθνή και ευρωπαϊκά λογιστικά πρότυπα με τις τεχνικές συγκρότησης των "Δορυφόρων Λογαριασμών". Οι "Δορυφόροι Λογαριασμοί Τουρισμού", με εφικτό για την ελληνική οικονομία μεθοδολογικό και θεσμικό πλαίσιο εφαρμογής είναι η μόνη διαδικασία για τη σωστή πληροφόρηση της τουριστικής και οικονομικής πολιτικής σε ότι αφορά τον πραγματικό οικονομικό και κοινωνικό ρόλο του τουρισμού και κυρίως την συμβολή του στη περαιτέρω βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας και στην ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας σε εθνικό, περιφερειακό αλλά και τοπικό επίπεδο. Επιπλέον, σε συνδυασμό με ένα μηχανισμό δεικτών παρακολούθησης της βιώσιμης ανάπτυξης μπορούν να παρέχουν έγκυρα στοιχεία στους διεθνείς οργανισμούς με τους οποίους συνεργάζεται η χώρα. Οι δράσεις είναι οι εξής:

- Καλύτερη εκπροσώπηση και ενίσχυση της συμμετοχής των τουριστικών επιχειρήσεων στην τριμερή συνεργασία και τη δημόσια διαβούλευση με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τομέα δια της κοινής δράσης.
- Εξειδίκευση της λειτουργίας του Εθνικού Συμβουλίου Τουρισμού.
- Συμπληρωματικότητα και συνέργια των πολιτικών της Βιομηχανίας, των Υπηρεσιών και των Περιφερειών της χώρας με την πολιτική για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος.
- Δημιουργία του Ελληνικού Ινστιτούτου Τουριστικής Οικονομίας (με την συνεργασία του ΙΤΕΠ, του ΕΟΤ, και πανεπιστημίων, το οποίο θα λειτουργεί και ως επίσημος οικονομοτεχνικός σύμβουλος του κράτους στον Τουρισμό).
- Ανάπτυξη συστήματος δορυφόρων λογαριασμών τουρισμού¹².

2.5 Προοπτικές για την Εφαρμογή των Εργαλείων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης στην Ελλάδα

Παρόλη την επάρκεια και σημαντική ποικιλία των εργαλείων περιβαλλοντικής διαχείρισης για τον κλάδο του τουρισμού, παρατηρείται περιορισμένο ενδιαφέρον από μέρους των ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων στην υιοθέτηση τέτοιων εθελοντικών σχημάτων και προτύπων. Γενικότερα, η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στον ελληνικό τουρισμό έχει αποτελέσει μία επίπονη διαδικασία, με την ανάπτυξη εθνικής πολιτικής για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη να αποτελεί σημαντική προτεραιότητα.

¹² Διαδύκτιο www.info.gr

Η ελλιπής και αποσπασματική πληροφόρηση για τα οφέλη αλλά και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την υιοθέτηση των εργαλείων περιβαλλοντικής διαχείρισης αποτελεί ένα σημαντικό περιορισμό για την περαιτέρω διάδοσή τους στην ελληνική τουριστική βιομηχανία, ιδιαίτερα στις επιχειρήσεις μικρού και μεσαίου μεγέθους. Μέχρι τώρα, η κοινή αντίληψη για την ανάπτυξη και πιστοποίηση συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης συνδεόταν με υψηλό κόστος (για την απόκτηση τεχνολογικού εξοπλισμού, την αμοιβή των εξωτερικών συμβούλων και φορέων πιστοποίησης καθώς και την απασχόληση μόνιμου προσωπικού) καθώς και με σημαντικές ανάγκες σε εξειδικευμένο προσωπικό, ενώ τα απορρέοντα οφέλη δεν φαίνονταν ικανά να αντισταθμίσουν τις ανάγκες σε προσωπικό και οικονομικούς πόρους που θα προέκυπταν από μια τέτοια δέσμευση. Ταυτόχρονα, η περιορισμένη ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες φιλικές προς το περιβάλλον, ιδιαίτερα από την εγχώρια αγορά και η έμφαση στο κόστος ως κριτήριο επιλογής τουριστικού καταλύματος ευνοούν τη διατήρηση των «παραδοσιακών» προτύπων παροχής τουριστικών υπηρεσιών. Τέλος, η απουσία οικονομικών κινήτρων και επιδοτήσεων στις επιχειρήσεις που υιοθετούν πρακτικές φιλικές προς το περιβάλλον καθώς και ορισμένα δομικά χαρακτηριστικά του ελληνικού τουριστικού κλάδου (μεγάλος αριθμός τουριστικών μονάδων πολύ μικρού και μικρού μεγέθους, εποχιακή λειτουργία τους, παροχή τουριστικών υπηρεσιών ως υποστηρικτική επιχειρηματική δραστηριότητα και άλλα) έχουν συμβάλει στην περιορισμένη αποδοχή των εργαλείων περιβαλλοντικής διαχείρισης από την πλειονότητα των ελληνικών επιχειρήσεων. Αντίθετα, οι μεγάλοι μεγέθους εκπρόσωποι του κλάδου του τουρισμού έχοντας πρόσβαση σε πιο εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό, διαθέτοντας επαρκείς οικονομικούς πόρους αλλά, κυρίως ερχόμενες σε επαφή και αναπτύσσοντας σταθερές συνεργασίες με διεθνείς αγορές και αναγνωρίζοντας άμεσα τα σημαντικά πλεονεκτήματα που θα αποκομίσουν από την υιοθέτηση περιβαλλοντικών εργαλείων, παρουσιάζουν μεγάλη κινητικότητα προς την κατεύθυνση αυτή.

Παρόλα αυτά, λόγω της ιδιαιτερότητας και ευαισθησίας του ελληνικού περιβάλλοντος αλλά και της σημαντικής ανάγκης για διαφοροποίηση και ενίσχυση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος με βάση τις σύγχρονες διεθνείς τάσεις καθώς και του ανταγωνισμού σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο, η άμεση διάδοση και υιοθέτηση της περιβαλλοντικής διαχείρισης επιβάλλεται από ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό τουριστικών επιχειρήσεων.

Στο πλαίσιο αυτό, μία στρατηγική για την προώθηση της περιβαλλοντικής διαχείρισης στον κλάδο του τουρισμού θα μπορούσε να διαρθρωθεί γύρω από τους εξής άξονες -προτεραιότητες:

- Παροχή έγκυρης και αξιόπιστης πληροφόρησης σε σχέση με τα οφέλη, τους περιορισμούς και τις απαιτήσεις κατά την υιοθέτηση εργαλείων περιβαλλοντικής διαχείρισης στις επιχειρήσεις του κλάδου.
- Τεχνική υποστήριξη των τουριστικών επιχειρήσεων προς την εφαρμογή τέτοιων προτύπων μέσω της έκδοσης ειδικών εγχειριδίων και διενέργειας σεμιναρίων κατάρτισης.
- Παροχή οικονομικών κινήτρων μέσω τομεακών και περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων για την εφαρμογή ολοκληρωμένων εργαλείων περιβαλλοντικής διαχείρισης.
- Πραγματοποίηση υποστηρικτικών ενεργειών, όπως προβολή των ευαισθητοποιημένων τουριστικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, αλλά και καθιέρωση εθνικού βραβείου περιβάλλοντος για τις τουριστικές επιχειρήσεις.

Μια τέτοια στρατηγική, θα απαιτούσε την κινητοποίηση και συντονισμένη συνεργασία όλων εκείνων των φορέων που εμπλέκονται στην ανάπτυξη του ελληνικού τουριστικού προϊόντος: της πολιτείας, του ιδιωτικού τομέα (ξενοδοχειακές επιχειρήσεις) και των συλλογικών εκπροσώπων τους, των περιβαλλοντικών οργανώσεων και των καταναλωτών. Αν και κάθε μία από τις κατηγορίες αυτές έχει συχνά διαφορετικούς στόχους ή προοπτικές ως προς την ανάγκη, το εύρος και τα μέσα προστασίας του περιβάλλοντος για τη στήριξη του τουρισμού, η συνεργασία τους μπορεί να οργανωθεί στη βάση μιας κοινής πλατφόρμας, για τη βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού.

Ειδικότερα, η πολιτεία είναι εκείνη που έχει τη δυνατότητα να θέσει τα κίνητρα για τον περιβαλλοντικό αναπροσδιορισμό του ιδιωτικού τομέα στο τομέα του τουρισμού ενώ, σε στενή συνεργασία με τους συλλογικούς φορείς, να συμβάλει στην ευαισθητοποίηση και υποστήριξη των τουριστικών μονάδων κατά την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στην λειτουργία τους και την εφαρμογή τέτοιων εργαλείων. Παράλληλα, η κοινωνία των πολιτών οφείλει να αναθεωρήσει τα καταναλωτικά της πρότυπα προς μία βιώσιμη κατεύθυνση, προωθώντας και επιβραβεύοντας περιβαλλοντικά υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές. Προς απόδειξη της ιδιωτικής και πολιτικής πρωτοβουλίας ακολουθούν συγκεντρωτικά στοιχεία των επενδύσεων που έχουν γίνει για τουριστικές δραστηριότητες.

2.6 Οι Επενδύσεις στον Τουρισμό σε εκ.Ευρώ

Μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου ο συνολικός προϋπολογισμός των έργων του τουριστικού τομέα που έχουν ενταχθεί σε διάφορα προγράμματα του Γ' ΚΠΣ έφτασε τα 593 εκατ. ευρώ. Τα πρωτεία ανάμεσα στις 13 περιφέρειες της χώρας κατέχει η Κεντρική Μακεδονία με έργα συνολικού προϋπολογισμού 96,7 εκατ. ευρώ. Η υψηλή αυτή επίδοση οφείλεται σε δύο λόγους:

Στα υψηλά κονδύλια που έχουν εγκριθεί για έργα στη Χαλκιδική, τα οποία ξεπερνούν τα 44,4 εκατ. ευρώ, χαρίζοντάς της την πρώτη θέση ανάμεσα στους 52 νομούς της χώρας και στο Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης με το οποίο έχουν ενταχθεί διανομαρχιακά έργα ύψους 41 εκατ. ευρώ, ποσό που είναι το υψηλότερο σε όλη τη χώρα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι τρεις περισσότερο τουριστικές περιφέρειες της χώρας, η Κρήτη, το Νότιο Αιγαίο και τα Νησιά του Ιονίου, με συμμετοχή που ξεπερνά τα 200 εκατ. ευρώ, συγκεντρώνουν πάνω από το 35% των συνολικών επενδύσεων στον τουριστικό τομέα. Το μερίδιο της Κεντρικής Μακεδονίας φθάνει το 16,3% και της Αττικής το 14,1%. Οι τρεις πρώτοι νομοί (Χαλκιδική, Δωδεκάνησα, Αθήνα) συγκεντρώνουν το 20% των συνολικών επενδύσεων, ενώ το μερίδιο των επόμενων εννέα φθάνει στο 22% (Κέρκυρα, Κυκλάδες, Ηλεία, Ηράκλειο, Λασιθί, Αργολίδα, Ζάκυνθος, Εύβοια, Φθιώτιδα). Σε επτά νομούς δεν έχει ενταχθεί στο Γ' Κ.Π.Σ. κανένα έργο στον τομέα του τουρισμού (Δυτ. Αττική, Δράμα, Κοζάνη, Φλώρινα, Αρτα, Ευρυτανία, Καρδίτσα).

Οι επιχορηγήσεις, που στην πλειονότητά τους έχουν ως αποδέκτες τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του κλάδου, χορηγούνται μέσω του Αναπτυξιακού Νόμου, αλλά και μιας σειράς άλλων δράσεων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και τα προγράμματα:

- Εκσυγχρονισμός ξενοδοχείων,
- κάμπινγκ και ενοικιαζόμενων επιπλωμένων διαμερισμάτων που δεν υπάγονται στον Αναπτυξιακό Νόμο,
- Επιχειρηματικά Σχέδια ΜΜΕ τουριστικών επιχειρήσεων,
- Διάδοση Ελληνικής Κουζίνας,
- Ενίσχυση επιχειρήσεων για απόκτηση σήματος του ΕΟΤ,
- Παροχή κινήτρων για αύξηση της ανταγωνιστικότητας¹³.

2.7 Κύριοι Φορείς Τουρισμού

Υπουργείο Τουρισμού

Γενική Γραμματεία Τουρισμού του Υπουργείου Ανάπτυξης

Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ)

Οργανισμός Τουριστικής Εκπαίδευσης (ΟΤΕΚ)

Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.

Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος

Αγροτουριστική Α.Ε.

¹³ Διαδύκτιο www.info.gr

2.2.1 Υπουργείο Τουρισμού

Το Υπουργείο Τουρισμού έχει ως στόχο τη χάραξη της τουριστικής πολιτικής, το σχεδιασμό της ανάπτυξης και τον καταρτισμό προγραμμάτων μέσα στα πλαίσια της γενικότερης κυβερνητικής πολιτικής καθώς και την επιδίωξή τους με την προώθηση των αναγκαίων θεσμικών μέτρων και άλλων ρυθμίσεων, με την κατάρτιση βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων προγραμμάτων τουριστικής ανάπτυξης και την παροχή κατευθύνσεων προς τους καθ' ύλη αρμόδιους φορείς για την υλοποίησή τους.

Επίσης, εισηγείται προς τα αρμόδια κυβερνητικά όργανα τα αναγκαία μέτρα και τις ενέργειες για την αποτελεσματική λειτουργία του τουριστικού τομέα.

Ταυτόχρονα παρεμβαίνει προς τα αρμόδια Υπουργεία, τους κρατικούς και άλλους φορείς για την εναρμόνιση των πολιτικών που επηρεάζουν τον τουρισμό και τον συντονισμό των δράσεων με στόχο την υποβοήθηση της τουριστικής ανάπτυξης και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού της χώρας.

Ένας ακόμη στόχος του είναι η εποπτεία, η υποστήριξη και ο συντονισμός των εποπτευόμενων νομικών προσώπων και η εναρμόνιση των ενεργειών τους προς ενιαία κατεύθυνση για την αποτελεσματική υλοποίηση των επιδιώξεων της τουριστικής πολιτικής. Αποβλέπει, εξάλλου, στη συνεργασία και στην υποστήριξη άλλων φορέων με αρμοδιότητες στον τομέα του τουρισμού και στη μέριμνα για την ενιαία εφαρμογή των αρμοδιοτήτων αυτών.

Ακόμη, προχωρά στην έρευνα και στη μελέτη των επιπτώσεων του Τουρισμού στην Εθνική Οικονομία και στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας, καθώς και των όρων ανταγωνισμού στη διεθνή τουριστική αγορά με σκοπό τον τεκμηριωμένο προσδιορισμό της τουριστικής πολιτικής. Αποτελεί το βασικό εκπρόσωπο της χώρας στις διακρατικές σχέσεις που αφορούν στον τουρισμό. Κατά αυτό τον τρόπο προωθεί τις ελληνικές θέσεις στον τομέα του τουρισμού προς τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους άλλους Διεθνείς Οργανισμούς.

Επιπλέον, η προεργασία και σύνταξη των διμερών και διεθνών συμβάσεων και συμφωνιών τουριστικής συνεργασίας, καθώς και η μέριμνα για την εξασφάλιση κοινοτικών πόρων και την παρακολούθηση της απορρόφησής τους, αποτελούν αρμοδιότητές του. Συν τοις άλλοις προχωρά στον καθορισμό της πολιτικής τουριστικής εκπαίδευσης για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού και στη γνωμοδότηση προς αρμόδια Υπουργεία για ιδιωτικές επενδύσεις στον τομέα του τουρισμού¹⁴.

2.8.2 Γενική Γραμματεία Τουρισμού

Η Γενική Γραμματεία είναι αρμόδια για την παρακολούθηση του Νομοθετικού έργου στον Τουρισμό και των προγραμμάτων του Κ.Π.Σ., για την απορρόφηση των αρμοδιοτήτων από τον Ε.Ο.Τ., όπως ο έλεγχος σήματος αδειοδότησης Τουριστικών και άλλων επιχειρήσεων. Έτσι η Τουριστική Πολιτική και η Τουριστική Ανάπτυξη, δύο στοιχεία αλληλένδετα, ενοποιούνται ξεπερνώντας το σημερινό διαχωρισμό ο οποίος οφείλεται στη διάσπαση του αντικειμένου της Γενικής Γραμματείας Τουρισμού και του ΕΟΤ. Συνεπώς, ενισχύεται η λειτουργία των Περιφερειακών Διευθύνσεων Τουρισμού και ο συντονισμός τους με την Κεντρική Διοίκηση ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (Ε.Ο.Τ.).

Με προτάσεις της, εξάλλου, επιχειρείται η αναμόρφωση της λειτουργίας του ήδη υφιστάμενου Ν.Π.Δ.Δ. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση των Ν.Π.Δ.Δ. όπου από τον ιδρυτικό Νόμο 343 του ΕΟΤ, διατηρείται μέρος των αρμοδιοτήτων του, (άρθρο 2. παρ. α, β, γ, δ, στ, ζ) και προστίθενται και άλλες αρμοδιότητες. Δηλαδή περιλαμβάνονται: Α. Προβολή και Διαφήμιση Marketing, Δημόσιες Σχέσεις – P.R. (σε εσωτερικό και εξωτερικό), Γραφεία Εξωτερικού του Οργανισμού, HELLAS SAT (Σύμβαση Μακροχρόνια). Β. Μελέτες και Έρευνες Εξειλίξεις Τουριστικής

¹⁴ Διαδύκτιο www.mintour.gr

Αγοράς Διεθνώς – Ε.Ε. – Βαλκανίων, Εξελίξεις Επενδυτικής Εθνικής Αγοράς Τουρισμού, Επεξεργασία Προδιαγραφών και Προτύπων για την παγκόσμια αγορά Τουρισμού. Γ. Όλες οι υπόλοιπες αρμοδιότητες πηγαίνουν στη Γ.Γ. Τουρισμού και στους φορείς του τουρισμού όπως στη Γ.Γ. Τουρισμού του ΥΠ.ΑΝ., στον ΕΟΤ (Ν.Π.Δ.Δ.), στην Ανώνυμη Εταιρεία Τουριστικού Marketing-Προβολής & Διαφήμισης, στον ΟΤΕΚ (Τουριστική Εκπαίδευση), στην ΕΤΑ Α.Ε. (Διαχείριση – Αξιοποίηση της Δημόσιας Τουριστικής Περιουσίας), στο Ελληνικό Φεστιβάλ Α.Ε. (Πολιτισμός – Τουρισμός), στο Ινστιτούτο Τουριστικής Οικονομίας Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος Αγροτουριστική Α.Ε.¹⁵

2.8.3. Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού

Κύριος σκοπός του ΕΟΤ (άρθρο 1 παρ. 3 Ν. 2160/93) είναι “η οργάνωση ανάπτυξη και προώθηση του Τουρισμού στην Ελλάδα, με την αξιοποίηση όλων των υφισταμένων δυνατοτήτων της χώρας”. Σύμφωνα με την πρόσφατη αυτή διάταξη, ο ΕΟΤ καθίσταται ο κύριος φορέας εισήγησης της τουριστικής πολιτικής και υλοποίησής της, με τις ακόλουθες “σφαίρες” δραστηριοτήτων / αρμοδιοτήτων:

1. Υποβάλλει προτάσεις στην Κυβέρνηση για τη χάραξη της τουριστικής πολιτικής.
2. Υλοποιεί την τουριστική πολιτική που χαράσσει η Κυβέρνηση.
3. Συντονίζει τις ενέργειες των συναρμόδιων φορέων για την εξυπηρέτηση των τουριστικών σκοπών.

¹⁵ Διαδύκτιο www.economist.gr

4. Μελετά, εκτελεί και εποπτεύει έργα τουριστικής υποδομής και ανάπτυξης και καταρτίζει σχετικά προγράμματα περιλαμβανομένης της τουριστικής αξιοποίησης λουτροπόλεων και ιαματικών πηγών.
5. Καταρτίζει και εκτελεί το πρόγραμμα τουριστικής προβολής της χώρας στο εσωτερικό και εξωτερικό και μεριμνά για την ανάπτυξη τουριστικής συνείδησης.
6. Κατασκευάζει και εκμεταλλεύεται κάθε κατηγορίας τουριστικές εγκαταστάσεις και άλλες εγκαταστάσεις τουριστικής υποδομής.
7. Έχει την ευθύνη της τουριστικής επιμόρφωσης.
8. Εποπτεύει και ελέγχει τις τουριστικές εγκαταστάσεις και δραστηριότητες οποιασδήποτε κατηγορίας.
9. Ενισχύει δημόσιες υπηρεσίες, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και φυσικά ή νομικά πρόσωπα, των οποίων οι ενέργειες αποβλέπουν στην προώθηση των στόχων του Ε.Ο.Τ.
10. Αναλαμβάνει κάθε άλλη δραστηριότητα ή ενέργεια που αποβλέπει στην οργάνωση, ανάπτυξη και προώθηση του τουρισμού¹⁶.

2.8.4 Οργανισμός Τουριστικής Εκπαίδευσης

Ο Οργανισμός Τουριστικής Εκπαίδευσης & Κατάρτισης αποτελεί τον εξειδικευμένο κρατικό φορέα παροχής τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα. Έχει τη μορφή του Ν.Π.Δ.Δ και εποπτεύεται από το Υπουργείο Ανάπτυξης. Η νέα μορφή των Σχολών σηματοδοτεί και το σύγχρονο ρόλο τους για την αναδιοργάνωση και τον εκσυγχρονισμό της τουριστικής εκπαίδευσης και

¹⁶ Διαδύκτιο www.gnto.gr

κατάρτισης στη χώρα μας και τη δημιουργία ενός σύγχρονου συστήματος πιστοποίησης των επαγγελματικών προσόντων στον τουριστικό τομέα.

Στόχοι της πολιτικής του Ο.Τ.Ε.Κ. είναι:

- Η συστηματική παρακολούθηση των συνθηκών που διαμορφώνονται στην αγορά εργασίας και η προσαρμογή του εκπαιδευτικού έργου στις ανάγκες της αγοράς αυτής.
- Η διαμόρφωση τομεακής πολιτικής τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με ενιαία πρότυπα και υψηλή ποιότητα.
- Η εξυπηρέτηση των στόχων της τουριστικής πολιτικής για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος και τη δυναμική ανάπτυξη των τουριστικών επιχειρήσεων.
- Η διασύνδεση της εκπαίδευσης με την παραγωγή και η αύξηση της απορρόφησης των αποφοίτων των Σχολών Τουριστικής Εκπαίδευσης.
- Η ενίσχυση της συνεργασίας σε εθνικό και διεθνικό επίπεδο με τους τουριστικούς και τους εκπαιδευτικούς φορείς.
- Η υποστήριξη της εθνικής προσπάθειας για τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων και της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας¹⁷.

¹⁷ Διαδύκτιο www.ste.edu.gr

2.8.5 Τα Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα

Τα ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΚΙΝΗΤΑ Α.Ε. (ΕΤΑ) είναι η μεγάλη εταιρία αξιοποίησης της δημόσιας τουριστικής περιουσίας. Είναι η ανώνυμη εταιρία που διαχειρίζεται και αξιοποιεί τη δημόσια τουριστική περιουσία, κυριότητας του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο στην αναβάθμιση και διαφοροποίηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Στη σημερινή της μορφή υφίσταται από το έτος 2000, όταν με τον νόμο 2837/2000 περιήλθε στη διοίκηση και διαχείρισή της το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων του ΕΟΤ. Βασικός στόχος της ΕΤΑ είναι η βέλτιστη αξιοποίηση του χαρτοφυλακίου ακινήτων της Δημόσιας Τουριστικής Περιουσίας με χρήση όλων των σύγχρονων χρηματοοικονομικών εργαλείων και με τελικό στόχο τη μεγιστοποίηση της αξίας του¹⁸.

2.8.6 Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο της Ελλάδος

- Λειτουργεί από το 1935 ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου.
- Είναι νομοθετημένος σύμβουλος της Πολιτείας σε θέματα τουρισμού.
- Έχει εκ του νόμου ως μέλη όλα τα ξενοδοχειακά καταλύματα της χώρας.
- Διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο αιρετών αντιπροσώπων των ξενοδοχείων όλης της χώρας και εκπροσώπων του κράτους.

¹⁸ Διαδύκτιο www.etasa.gr

- Είναι μέλος της Συνομοσπονδίας των Εθνικών Ενώσεων Ξενοδοχείων.

ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ:

1. Μελέτη, υπόδειξη και εφαρμογή κάθε μέτρου που συντελεί στην ανάπτυξη της ξενοδοχειακής βιομηχανίας της χώρας.
2. Συμβουλευτική στήριξη όλων των μελών του σε θέματα οικονομικά, νομικά και κοινωνικά.
3. Εκπόνηση μελετών παροχή πληροφοριών και στατιστικών δελτίων.
4. Χορήγηση συντάξεων.
5. Έκδοση και δωρεάν διανομή σε όλα τα μέλη του μηνιαίου ενημερωτικού δελτίου "ΞΕΝΙΑ".
6. Έκδοση του ετήσιου Οδηγού των Ελληνικών Ξενοδοχείων.
7. Συμμετοχή σε διεθνείς τουριστικές εκθέσεις.
8. Πραγματοποίηση κρατήσεων σε όλα τα ξενοδοχεία της χώρας
9. Εστίαση των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Hotrec)¹⁹

2.8.7. Αγροτουριστική Α.Ε

Η Ελλάδα, μια χώρα με πολύμορφο φυσικό περιβάλλον και μακρόχρονες αγροτικές παραδόσεις, παρουσιάζει τεράστια πλεονεκτήματα όσον αφορά στην αγροτουριστική αξιοποίηση. Αν και τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης αγροτουριστικού προϊόντος, οι απόπειρες αυτές είναι μεμονωμένες και ανεπαρκώς προβεβλημένες. Έτσι δεν έχουν συμβάλει στην δημιουργία ενός εθνικού αγροτουριστικού προϊόντος. Σύγχρονα φαινόμενα, όπως η κρίση του μαζικού τουρισμού στην Ευρώπη, η αναζήτηση από τους τουρίστες προορισμών με αναλλοίωτα χαρακτηριστικά, και προσωποποιημένων υπηρεσιών, η διάχυση της τουριστικής κίνησης στον χρόνο και η μείωση του χρόνου παραμονής των τουριστών, δημιουργούν ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Δεν είναι τυχαίο ότι παραδοσιακοί τουριστικοί προορισμοί όπως η Ισπανία, η Γαλλία και η Ιταλία έχουν ήδη στραφεί προς την διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος τους, ενισχύοντας και προβάλλοντας εναλλακτικές μορφές τουρισμού, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των σύγχρονων τουριστών. Στο περιβάλλον αυτό ο ελληνικός αγροτουρισμός οφείλει να παρουσιάσει διαφοροποιημένο προϊόν, υπηρεσίες υψηλού επιπέδου και να αξιοποιήσει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που μέχρι σήμερα έμεναν στο περιθώριο. Στο πλαίσιο αυτό, η «Αγροτουριστική Α.Ε.» στοχεύει, μέσα από τις πιλοτικές δράσεις της, στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών ώστε σε συνδυασμό με τις πρωτοβουλίες του ιδιωτικού τομέα, να καθιερωθεί ο Αγροτουρισμός ως μία εναλλακτική τουριστική δραστηριότητα και ένας διακριτός και επιτυχημένος κλάδος της τουριστικής οικονομίας της χώρας.

¹⁹ Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος

Ο Σκοπός

Γενικός σκοπός της ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ είναι η συντονισμένη στήριξη των προσπαθειών για την καθιέρωση του αγροτουρισμού στην ελληνική επικράτεια ως ποιοτικού, εναλλακτικού τουριστικού προϊόντος, με κύριους τομείς δράσης την προώθηση προτύπων επενδύσεων, την καθιέρωση προδιαγραφών, τη δημιουργία δικτύων προβολής και προώθησης. Παράλληλα, η ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ προσπαθεί να καλύψει άτυπα αλλά ενεργά το κενό ενός εθνικού φορέα συντονισμού για τον τουρισμό της υπαίθρου.

Οι Στόχοι

1. Ανάπτυξη πιλοτικού δικτύου αγροτουρισμού στην Ελλάδα.
2. Στρατηγικός σχεδιασμός, οργάνωση και παρακολούθηση των δράσεων αγροτουρισμού.
3. Πιστοποίηση του αγροτουριστικού προϊόντος βασισμένη σε πρότυπα ποιότητας.
4. Προβολή και προώθηση του αγροτουρισμού και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού²⁰.

2.9 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Εναλλακτικός Τουρισμός είναι εκείνες οι μορφές τουριστικής δραστηριότητας που ξεφεύγουν από τις παραδοσιακές μορφές τουρισμού αναψυχής και οι οποίες σχετίζονται με τα ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά μιας περιοχής ενώ σε μερικές μορφές υπάρχει έντονο το στοιχείο της περιπέτειας.

Ο εναλλακτικός τουρισμός αποσκοπεί στην εκμετάλλευση του δυναμικού κάποιων περιοχών οι οποίες δεν συνδέονται στενά με δραστηριότητες παραδοσιακών μορφών τουρισμού. Μερικές μορφές από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι :

- Θαλάσσιος Τουρισμός
- Θεραπευτικός Τουρισμός
- Οικολογικός Τουρισμός
- Θρησκευτικός Τουρισμός
- Αγροτουρισμός
- Συνεδριακός Τουρισμός
- Οικοτουρισμός
- Γεωτουρισμός
- Τουρισμός Περιπέτειας
- Πολιτιστικός Τουρισμός

²⁰ Διαδύκτιο www.agrotour.gr

2.9.1 Θαλάσσιος Τουρισμός

Θαλάσσιος Τουρισμός είναι το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που εστιάζονται γύρω από τη θάλασσα με γνώμονα τα σκάφη αναψυχής. Η Ελλάδα με τα 15.000 χιλιομέτρων των ακτών, τα κατοικημένα νησιά και τις βραχονησίδες της, τις προστατευμένες θαλάσσιες περιοχές χιλιάδων τετραγωνικών χιλιομέτρων, το ήπιο κλίμα, τα υψηλά ποσοστά ηλιοφάνειας και το ενδιαφέρον και εναλλασσόμενο τοπίο της, έχει ένα σαφές και αναμφισβήτητο συγκριτικό πλεονέκτημα στο θαλάσσιο τουρισμό (κρουαζιέρες και γιώτινγκ). Το πλεονέκτημα αυτό ενισχύεται από μια ναυτική παράδοση χιλιετηρίδων.

Ευνοϊκές είναι, εξάλλου, οι απαιτούμενες για θαλάσσιους πλόες ειδικές συνθήκες : τα ελληνικά πελάγη θεωρούνται ασφαλή από τη σκοπιά των ναυτικών κινδύνων, οι αποστάσεις μεταξύ των ακτών είναι μικρές, ενώ εξίσου ευνοϊκές είναι και οι συνθήκες, που σχετίζονται με την ένταση των ανέμων και τις θερμοκρασίες περιβάλλοντος και θάλασσας. Ο θαλάσσιος τουρισμός άρχισε να αναπτύσσεται τη 10ετία του '60 και, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια εξελίσσεται με γρήγορους ρυθμούς. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι μισθώσεις θαλαμηγών σκαφών αυξήθηκαν το 1998 κατά 11,05% έναντι του 1997 και έφθασαν τις 25.582, με αντίστοιχη διακίνηση 105.128 επιβατών και μέση διάρκεια 9 ημέρες. Το 93,0% των επιβατών ήσαν αλλοδαποί. Στο χώρο των κρουαζιέρων, τα κρουαζιερόπλοια με ελληνική σημαία, που πραγματοποιούν μονοήμερες, 3ήμερες, 4ήμερες, 7ήμερες και πολυήμερες κρουαζιέρες σε ελληνικά λιμάνια και λιμάνια άλλων χωρών της Ανατολικής Μεσογείου, έχουν συνολική δυναμικότητα άνω των 10.000 επιβατών. Όμως, τα ελληνικά λιμάνια επισκέπτονται και κρουαζιερόπλοια με ξένη σημαία, που, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία έφεραν στα θαλάσσια σύνορα της χώρας μας 471.908 επιβάτες το 2000.

2.9.2 Θεραπευτικός Τουρισμός

Ο Θεραπευτικός Τουρισμός είναι μια επιλεκτική μορφή τουρισμού με σημαντικά οικονομικά πλεονεκτήματα. Είναι η μορφή τουρισμού που υφίσταται τις λιγότερες αρνητικές επιδράσεις από τυχόν δυσμενείς συγκυρίες και μπορεί να δώσει δωδεκάμηνη τουριστική περίοδο. Για την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού και γενικότερα, του τουρισμού υγείας, λειτουργούν ήδη 2 κέντρα θαλασσοθεραπείας στην Κρήτη εφοδιασμένα με το ειδικό σήμα λειτουργίας του ΕΟΤ και είναι υπό κατασκευή άλλα δύο. Η Ελλάδα είναι πλούσια σε ιαματικές πηγές με νερά που έχουν ποικίλη φυσικοχημική σύσταση και ενδείκνυται για εφαρμογή στη σύγχρονη φυσική υδροθεραπεία. Σε όλες τις ιαματικές πηγές που λειτουργούν στην Ελλάδα συναντάται μόνο η μορφή της θεραπείας δηλαδή τα κέντρα που λειτουργούν είναι κέντρα ιαματικού τουρισμού και όχι κέντρα τουρισμού υγείας.

2.9.3 Οικολογικός Τουρισμός

Ο πλούτος και η ποικιλία των ελληνικών οικο-συστημάτων παρέχουν πλήθος ευκαιριών για εναλλακτικές εμπειρίες διακοπών. Μπορεί κανείς να περιπλανηθεί στα αισθητικά δάση όχι μόνο στην ορεινή ενδοχώρα αλλά και σε ορισμένα νησιά ή κοντά σε ποταμούς και σε λίμνες. Έχει τη δυνατότητα να απολαύσει τα υπέροχα μνημεία της φύσης, τα φαράγγια, τα σπήλαια και τους καταρράκτες. Μπορεί ακόμη να παρατηρήσει και να θαυμάσει τα σπάνια είδη πουλιών που φωλιάζουν ή καταφεύγουν στα παράκτια οικοσυστήματα και τους υγρότοπους (τις βραχώδεις ακτές και τις αμμώδεις παραλίες, τις αμμοθίνες, τα δέλτα των ποταμών, τις λίμνες, τα έλη καθώς και στα δάση. Μπορεί να μελετήσει την εξαιρετική ποικιλία της χλωρίδας στην ελληνική ύπαιθρο. Έχει τη δυνατότητα να επισκεφθεί τη μοναδική κοιλάδα με τις πεταλούδες στη Ρόδο, ή να επισκεφθεί

το θαλάσσιο πάρκο της Αλοννήσου ή της Ζακύνθου, όπου βρίσκουν, αντίστοιχα, καταφύγιο δύο προστατευόμενα είδη, η μεσογειακή φώκια μονάχους μονάχους και η θαλάσσια χελώνα καρέτα καρέτα. Οι επισκέπτες των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών οφείλουν να τηρούν προσεκτικά τις απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση, την αποφυγή κάθε ενόχλησης των φυσικών βιοτόπων και διατάραξης της ισορροπίας των οικο-συστημάτων.

2.9.4 Συνεδριακός Τουρισμός

Η Ελλάδα το 1998 ήταν 18η στην κατάταξη των χωρών ως προς τον αριθμό των διεθνών συνεδρίων που φιλοξενούν. Η υπάρχουσα υποδομή σε οργανωμένους χώρους συνεδρίων αναπτύσσεται συνεχώς, ανταποκρινόμενη στον δυναμισμό και τις προοπτικές του τομέα. Για την εξυπηρέτηση συνεδρίων λειτουργούν σήμερα 13 αυτοτελή (εκτός ξενοδοχείων) συνεδριακά κέντρα, που μπορούν να υποδεχθούν συνολικά περί τους 12.000 συνέδρους. Παράλληλα, λειτουργούν συνεδριακές εγκαταστάσεις μέσα σε 51 ξενοδοχεία στο σύνολο της χώρας, με κυμαινόμενη δυναμικότητα. Υπάρχουν δύο αυτοτελή συνεδριακά κέντρα (στην Κω και στη Θεσσαλονίκη) και άλλα 11 μέσα σε ξενοδοχεία.

2.9.5 Θρησκευτικός Τουρισμός

Θρησκευτικός Τουρισμός μπορεί να θεωρηθεί το σύνολο εκείνο των τουριστικών δραστηριοτήτων το οποίο συγκεντρώνεται γύρω από τα μνημεία και χώρους θρησκευτικής σημασίας. Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και οι μετα-βυζαντινές εκκλησίες, στις πόλεις και στα χωριά, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια και τα προσκυνήματα της υπαίθρου, τα μοναστήρια, τα μετόχια και οι σκήτες, η μοναδική μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους, με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, με ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και εικόνες, μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και την στενή και μακράιωνη διασύνδεση της τέχνης με την θρησκευτική λατρεία. Οι ευσεβείς περιηγητές, οι τουρίστες αλλά και οι θαυμαστές της βυζαντινής τέχνης θα βρουν, μέσα από πολιτιστικά οδοιπορικά στον ελληνικό χώρο, τους δρόμους της επαφής με την πνευματικότητα της ορθοδοξίας. Σε πολλές περιοχές θα συναντήσει κανείς κτίσματα και μνημεία λατρείας διαφορετικών δογμάτων και θρησκειών να συνυπάρχουν σε ένα διαρκή διάλογο αποδεικνύοντας την πολιτισμικότητα του ελληνικού χώρου.

2.9.6 Αγροτουρισμός

Αγροτουρισμός ονομάζεται η εναλλακτική εκείνη μορφή τουρισμού η οποία αναπτύσσεται σε μη τουριστικά κορεσμένες αγροτικές περιοχές και συνδέεται με κοινωνίες, περιβαλλοντικές και πολιτισμικές αξίες, οι οποίες επιτρέπουν τόσο στους οικοδεσπότες όσο και στους φιλοξενούμενους των περιοχών αυτών και να μοιράζονται εμπειρίες. Ως δραστηριότητα αναπτύσσεται από τους μόνιμους κατοίκους των περιοχών του πρωτογενούς τομέα, οι οποίοι χρησιμοποιούν τον αγροτουρισμό ως συμπληρωματική πηγή εισοδήματος.

2.9.7 Γεωτουρισμός

Ο γεωτουρισμός θεωρείται μια νέα μορφή πολιτιστικο-περιβαλλοντικού τουρισμού, που μπορεί να αναπτυχθεί σε περιοχές που διαθέτουν σημαντικά γεωλογικά μνημεία, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πόλο προσέλκυσης τουριστών ειδικού ενδιαφέροντος. Κύριος στόχος του είναι η σύνδεση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος με τη γεωλογική κληρονομιά κάθε τόπου, τα πολιτιστικά μνημεία και τις παραδόσεις του. Η ανάπτυξη του γεωτουρισμού απαιτεί τη δημιουργία των απαραίτητων υποδομών (ενημερωτικά περίπτερα, σήμανση διαδρομών, δημιουργία κέντρων περιβαλλοντικής ενημέρωσης) καθώς και παραγωγή γεωτουριστικών προϊόντων (ενημερωτικοί οδηγοί, αναμνηστικά είδη κ.τ.λ.)

2.9.8 Τουρισμός Περιπέτειας

Είναι το σύνολο εκείνων των δραστηριοτήτων που χαρακτηρίζονται από το έντονο το στοιχείο της περιπέτειας και στηρίζεται στον ιδιαίτερο χαρακτήρα του φυσικού περιβάλλοντος στο οποίο πραγματοποιείται. Μεταξύ των δραστηριοτήτων αυτών, περιλαμβάνονται και οι ακόλουθες :

1. Trekking
2. River tracking
3. Kayak ποταμού
4. Rafting
5. Monocraft
6. Canoe-Kayak
7. Αναρρίχηση- canyoning
8. Mountain bike
9. Σκι
10. Ιππασία
11. Καταδύσεις

2.9.9 Πολιτιστικός Τουρισμός

Είναι το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που επικεντρώνονται γύρω από τα μνημεία πολιτισμού και πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι διάφοροι με οποιοδήποτε τρόπο ασχολούμενοι με τον Ελληνικό Τουρισμό, δεν παραλείπουν σε κάθε ευκαιρία να αναφέρονται στον πολιτιστικό τουρισμό στο οποίο αποδίδεται το συγκριτικό μας πλεονέκτημα έναντι άλλων χωρών που υποδέχονται τουριστικό ρεύμα. Η άκρατη και η εντατική εμπορική εκμετάλλευση των αρχαιολογικών χώρων, των μουσείων σχετικής κληρονομιάς έχει το κίνδυνο της βλάβης στα μνημεία και την πολιτιστική μας κληρονομιά. Από την άλλη πλευρά, πολιτιστικοί θησαυροί αποτελούν στοιχείο γνώσης και παιδείας για τους Έλληνες αλλά και για την ευρύτερη ανθρωπότητα²¹.

²¹ Διαδύκτιο www.gnto.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Τουρισμός και Τοπική Ανάπτυξη

Η σημασία του τουρισμού στην ανάπτυξη της υπαίθρου είναι αδιαμφισβήτητη. Ως δραστηριότητα του τριτογενούς τομέα της οικονομίας, δηλαδή του τομέα των υπηρεσιών, αποτελεί συμπληρωματική δραστηριότητα του αγροτικού τομέα, ο οποίος κυριαρχεί, όπως επανειλημμένα έχει τονιστεί, ως δραστηριότητα στην ύπαιθρο.

Η έννοια της συμπληρωματικότητας αφορά την απασχόληση και το εισόδημα των κατοίκων της περιοχής. Η διάρθρωση των καλλιεργειών κάθε περιοχής απαιτεί συγκεκριμένη απασχόληση στη διάρκεια του χρόνου και επιτρέπει την απασχόληση και σε τομείς έξω από την γεωργία. Η δυνατότητα αυτή έχει ευεργετικές συνέπειες για τις περιοχές της υπαίθρου, διότι δίνει την ευκαιρία στους ανθρώπους της να αποκτήσουν νέες γνώσεις, να αναπτύξουν νέες δεξιότητες, να αλλάξουν και να βελτιώσουν τη σύνθεση της απασχόλησης, να εξασφαλίσουν περισσότερες μορφές εργασίας, προσιτές και στο γυναικείο πληθυσμό και να διασφαλίσουν την παραμονή του πληθυσμού στις εστίες του.

Η εξασφάλιση συμπληρωματικού εισοδήματος, πέρα από αυτό που απαιτείται για την επιβίωση του πληθυσμού, εξασφαλίζει και τους αναγκαίους πόρους για συμπληρωματικές επενδύσεις στις κύριες δραστηριότητες κάθε περιοχής καθώς και σε νέες μορφές δραστηριοτήτων που διασφαλίζουν και την προώθηση των τοπικών παραδοσιακών προϊόντων στην άμεση κατανάλωση. Η παρουσία των τουριστών σε μία περιοχή έχει σημαντική επίδραση και στην ανάπτυξη του μορφωτικού επιπέδου του ντόπιου πληθυσμού όπως και στην ανάπτυξη του πολιτισμού του. Η συνεχής επαφή με ανθρώπους διαφόρων προελεύσεων, διαφόρου πνευματικού επιπέδου, διαφόρων επαγγελμάτων, διαφόρου εισοδήματος, διαφόρου πολιτισμού συμβάλλει στην ανάπτυξη του μορφωτικού

επιπέδου των ανθρώπων που έρχονται σε καθημερινή συναλλαγή μαζί τους και τους καθιστά περισσότερο προσιτούς σε αλλαγές και σε προσαρμοστικότητα στις απαιτήσεις των καιρών. Παράλληλα, προκειμένου να καταστήσουν ευχάριστη την παραμονή των επισκεπτών σε μια περιοχή και να τους μετατρέψουν σε διαφημιστές της περιοχής τους, η τοπική ηγεσία οργανώνει την προβολή τοπικών πολιτιστικών δραστηριοτήτων, δίνοντας έτσι την ευκαιρία για την ανάπτυξη του τοπικού πολιτισμού. Αναγνωρίζοντας, λοιπόν, τη σημασία του τουρισμού για την ανάπτυξη της υπαίθρου, η τοπική αυτοδιοίκηση έχει να παίξει πολύ σημαντικό ρόλο τόσο για την εξυπηρέτηση και την ευχάριστη παραμονή των επισκεπτών στην περιοχή δράσης της όσο και για την ανάπτυξη του τουριστικού ρεύματος προς την ύπαιθρο.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι βασικός παράγοντας της τουριστικής ανάπτυξης γιατί:

1. Καλείται να διατηρήσει το περιβάλλον ελκυστικό, πολλές φορές σε αντίθεση με τις τουριστικές επιχειρήσεις.
2. Είναι υπεύθυνη για ένα μεγάλο μέρος των υποδομών που χρησιμοποιούν οι τουρίστες.
3. Παρέχει τις βασικότερες υπηρεσίες για τον επισκέπτη (νερό-καθαριότητα).
4. Καλείται να δημιουργήσει σε συνεργασία ή όχι με τον ιδιωτικό τομέα υποδομές για τις ποιοτικές - ειδικές μορφές τουρισμού.
5. Καλείται να ρυθμίσει ή να αστυνομεύσει σε πολλούς τομείς τη λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων, αλλά και να περιορίσει τις οχλήσεις.

Από την άλλη πλευρά, σε πολλούς ΟΤΑ ο τουρισμός είναι η κυριότερη απασχόληση του πληθυσμού και η κυριότερη πηγή εισοδήματος, σε άλλους παίζει συμπληρωματικό ρόλο αλλά σημαντικό ρόλο, και σχεδόν όλοι βλέπουν σ' αυτόν έναν σημαντικό τομέα για την μελλοντική ανάπτυξη της περιοχής τους.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις των διεθνών οργανισμών, ο τουρισμός θα αυξηθεί σημαντικά στη λεκάνη της Μεσογείου τα προσεχή χρόνια, αν συνεχιστούν οι τρέχουσες τάσεις στη διεθνή οικονομία.

Η πρόβλεψη είναι για 332 εκατομμύρια αφίξεις το 2020, δηλαδή περίπου διπλάσιες του 1995.

3.2 Προβλήματα Τουριστικού Σχεδιασμού

Ο τουρισμός είναι για πάρα πολλούς ΟΤΑ στη χώρα μας βασικός παράγων του σχεδιασμού της ολοκληρωμένης ανάπτυξης. Είναι απαραίτητο η Τ.Α. να έχει μια πολιτική για τον τουρισμό και την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής της, ενταγμένη στην πολιτική της για ολοκληρωμένη τοπική ανάπτυξη. Αν όχι για κάποιο λόγο, τουλάχιστον για να είναι προετοιμασμένη να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που προκύπτουν απ την τουριστική ανάπτυξη που δημιουργείται από την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Καλύτερα όμως λύση είναι να έχει μια δική της επιθετική πολιτική για τη μορφή, την πορεία αλλά και τη χωροθέτηση της τουριστικής ανάπτυξης.

Φυσικό είναι η τουριστική πολιτική να διαφέρει από περιοχή σε περιοχή. Άλλη πολιτική χρειάζεται μια τουριστικά υπερανπτυγμένη περιοχή με επισκέπτες σε αριθμό ίσο ή πολύ μεγαλύτερο από αυτόν των μόνιμων κατοίκων και άλλη, μια περιοχή που θέλει να αναπτύξει έναν σχεδόν ανύπαρκτο τουρισμό.

Ο τουρισμός είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη μιας περιοχής, ένας παράγοντας που βοηθάει στη συγκράτηση του πληθυσμού, αλλά και στην επιτόπου διάθεση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα εξασφαλίζοντας την ισόρροπη ανάπτυξη.

3.3 Συνολικός Σχεδιασμός της Τουριστικής Ανάπτυξης

Το πρώτο ερώτημα που τίθεται είναι ποιος είναι ποσοτικά και ποιοτικά ο βασικός στόχος της τουριστικής ανάπτυξης για μια περιοχή. Ποιος είναι ο μέγιστος ή ο επιθυμητός αριθμός επισκεπτών που μπορεί να σηκώσει το φυσικό περιβάλλον της περιοχής, η χωρητικότητα της, χωρίς να επέλθει τόσο μεγάλη αλλοίωση που θα καταστήσει ανεπιθύμητη για τους επισκέπτες και δυσάρεστη για τους κατοίκους. Συνυφασμένο με αυτό είναι το ερώτημα τι είδους επισκέπτες είναι επιθυμητοί.

Η χάραξη πολιτικής στο τομέα αυτό είναι δύσκολη γιατί από τη μία το κράτος δεν παρέχει η Τ.Α., αλλά ούτε και το ίδιο έχει την ικανότητα και επαρκή εργαλεία για να κατευθύνει προς την επιθυμητή κατεύθυνση την ανάπτυξη. Από την άλλη, λόγω απουσίας ολοκληρωμένου τουριστικού σχεδιασμού, δεν γνωρίζει και ποια είναι αυτή η επιθυμητή κατεύθυνση. Επιπλέον, σε μεγάλο βαθμό το είδος τουρισμού καθορίζεται από μεγάλους ταξιδιωτικούς πράκτορες. Μπορεί, όμως, η Τ.Α. να παίξει σημαντικό ρόλο επηρεάζοντας, όσο είναι δυνατόν, το είδος των τουριστικών επενδύσεων που γίνονται στη περιοχή.

Αν θεωρήσουμε ότι το ιδανικό είναι μια ισόρροπη ανάπτυξη, το πρώτο βήμα είναι μια σοβαρή μελέτη για την περιοχή που θα προσδιορίσει τα ποσοστά του ακαθάριστου προϊόντος που θα πρέπει να συνεισφέρουν οι διάφοροι τομείς της οικονομίας και τους τρόπους με τους οποίους θα προσεγγιστεί ο στόχος αυτός.

3.4 Υπηρεσίες που είναι Ευθύνη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Οι υπηρεσίες που είναι ευθύνη και υποχρέωση της Τ.Α. είναι η καθαριότητα και οι βασικές υποδομές, δηλαδή ύδρευση, αποχέτευση και οδικό δίκτυο. Παράλληλα ήδη διαφαίνεται η τάση να παίζει ρόλο στο άμεσο μέλλον στον κοινωνικό τομέα, δηλαδή στην υγεία και πρόνοια, ενώ ένας τομέας που έχει άμεση σχέση με τον τουρισμό είναι αυτός των εσωτερικών, μέσα στα όρια του Δήμου-συγκοινωνιών. Το πρόβλημα έχει δυο σκέλη, τη δημιουργία των υποδομών και τη συντήρησή τους.

3.5 Δημιουργία Υποδομών - Επενδύσεις

Το πρόβλημα της δημιουργίας των υποδομών είναι ιδιαίτερα έντονο στις ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές, επειδή πιστώσεις που δημιουργούνται από το κεντρικό κράτος κατανέμονται με πληθυσμιακά κριτήρια, με βάση το μόνιμο πληθυσμό, ενώ τα έργα για μια τουριστική περιοχή πρέπει να σχεδιαστούν και να κατασκευαστούν με βάση το θερινό πληθυσμό. Έτσι, προκύπτει πολύ μεγαλύτερο κόστος, που καθιστά αδύνατη την κατασκευή τους, ζημιώνοντας με αυτό τον τρόπο και το μόνιμο πληθυσμό που στερείται τις υποδομές που θα μπορούσε να έχει. Με τις σημερινές οικονομικές συνθήκες η Τ.Α. είναι πρακτικά αδύνατο να αντιμετωπίσει το κόστος της κατασκευής των υποδομών με ίδια μέσα, ιδιαίτερα αυτό της αποχέτευσης.

Αν το κράτος δεν αντιληφθεί ότι η Τ.Α. είναι βασικός παράγοντας της ανάπτυξης της τουριστικής βιομηχανίας και χρειάζεται ενίσχυση στο τομέα των βασικών υποδομών, θα υπάρξει υποβάθμιση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, η οποία θα οφείλεται στη υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Αυτά, όμως, δεν επαρκούν για την αντιμετώπιση των πρόσθετων λειτουργιών δαπανών που δημιουργούνται στη καθαριότητα, την αποκόμιση απορριμμάτων και την ύδρευση από την εποχική αύξηση του πληθυσμού και σχεδόν σε καμία

περίπτωση δεν φτάνουν για επενδύσεις. Έτσι, στο τομέα αυτό η Τ.Α. θα πρέπει συλλογικά να διεκδικήσει από το κράτος την αυξημένη χρηματοδότηση για την κατασκευή των βασικών υποδομών με βάση τον πληθυσμό αιχμής.

Ένας άλλος δρόμος για τη χρηματοδότηση κάποιων τμημάτων της υποδομής ή και του τεχνολογικού εξοπλισμού είναι να ζητήσει η Τ.Α. τη συνδρομή των ίδιων των τουριστικών επιχειρηματιών. Για να επιτύχει μια τέτοια πολιτική πρέπει να υπάρχει μια σχέση εμπιστοσύνης και να τους πείσει για το όφελος που θα έχουν οι ίδιοι από τις καλύτερες υπηρεσίες αλλά και ότι τα χρήματα τους δεν θα εκτραπούν σε άλλους στόχους.

Όσον αφορά την υγεία και την πρόνοια, η δημιουργία, για παράδειγμα, παιδικών βρεφονηπιακών σταθμών μπορεί να επιτύχει μόνο με άντληση πόρων από το κράτος ή από Κοινοτικά προγράμματα.

Στο τομέα των συγκοινωνιών η πρωτογενής επένδυση δεν είναι τόσο μεγάλη, χρειάζεται όμως προσοχή ώστε αυτές να είναι λειτουργικά αυτοσυντηρούμενες.

3.5.1 Συντήρηση και Λειτουργία των Υποδομών

Το μόνο που θα πρέπει να μπορεί να αντιμετωπίσει μόνη της η Τ.Α. είναι το αυξημένο κόστος συντήρησης και λειτουργίας των υποδομών. Πρέπει σε ό,τι αφορά τα τέλη να μπορεί να ανταποκριθεί στο αυξημένο λειτουργικό κόστος.

Ένας άλλος τρόπος αύξησης των πόρων είναι να αυξηθεί το τέλος καθαριότητας για τις τουριστικές εγκαταστάσεις, με το σκεπτικό ότι αυτό υπολογίζεται με βάση τα τετραγωνικά μέτρα οικοδομημένου χώρου και οι ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις παρουσιάζουν μια αυξημένη πυκνότητα κατοίκησης άρα και περισσότερα απορρίμματα. Τέλος, μπορεί να ζητήσει από τους δημότες να επωμισθούν ένα μέρος του κόστους λειτουργίας των κοινωνικών υποδομών, όπως των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, υπό όρο ότι θα είναι καλύτερης ποιότητας και φθηνότεροι από τους ιδιωτικούς.

Όσο αφορά το λειτουργικό κόστος της συγκοινωνίας, το οποίο για ένα μικρό δήμο μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντικό, θα πρέπει να ζυγίσει προσεκτικά με το όφελος κοινωνικό ή οικονομικό που προκύπτει για το κοινωνικό σύνολο, ώστε σε κάποιες περιπτώσεις να ζητηθεί η μερική κάλυψη του από τις τουριστικές επιχειρήσεις.

3.6 Ο Ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ανάπτυξη και Προβολή του Τουρισμού

Η μέχρι σήμερα εμπειρία έχει δείξει ότι η Τ.Α. δεν είναι επιτυχημένος επιχειρηματίας. Εξάλλου, αυτός δεν είναι ο βασικός της στόχος. Έτσι, είναι σπατάλη να προσπαθεί να αναπτύξει επιχειρηματική δραστηριότητα πρωτογενώς στο τουρισμό. Μπορεί και πρέπει να δημιουργήσει τις υποδομές για τις ειδικές μορφές τουρισμού, οι οποίες μπορούν να είναι κερδοφόρες ή τουλάχιστον αυτοσυντηρούμενες. Για παράδειγμα, με τη δημιουργία ενός δικτύου μονοπατιών για τον περιπατητικό τουρισμό και τη δημιουργία περιπτέρων πληροφόρησης για τους επισκέπτες, στα οποία να πωλούνται χάρτες ή αναμνηστικά της περιοχής. Οι τομείς όμως που η Τ.Α. έχει σημαντικό πλεονέκτημα και είναι απαραίτητοι για την τουριστική ανάπτυξη είναι η σύνδεση τουρισμού και πολιτισμού και η τουριστική προβολή.

Ο τοπικός, εξάλλου, πολιτισμός είναι βασικό στοιχείο αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος και είναι δύσκολο και οικονομικά ανέφικτο, εκτός των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων, να προσφέρουν πολιτιστικά προϊόντα κάποιας ποιότητας στους επισκέπτες.

Η Τ.Α. αντίθετα με τη σχέση που έχει με τους φορείς που αγωνίζονται να διασώσουν τον τοπικό πολιτισμό, τους ενισχύει συνήθως και οικονομικά. Μπορεί να συντονίσει την παραγωγή πολιτιστικών αγαθών και τη σχέση των φορέων με τους τοπικούς επιχειρηματίες. Με αυτό τον τρόπο μπορεί να κάνει τους φορείς πιο βιώσιμους οικονομικά αλλά και να εξασφαλίσει σε ομάδες νέων ένα συμπληρωματικό εισόδημα.

Εκεί, όμως, που η Τ.Α. μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο, και που και η ιδιωτική πρωτοβουλία μπορεί να της ζητήσει να συμμετάσχει, είναι ο τομέας της προβολής του τουρισμού. Μόνο η Τ.Α. μπορεί να προβάλλει συνολικά μια περιοχή ως τουριστικό προορισμό. Στο τομέα αυτό ο ρόλος της μπορεί να είναι συντονιστικός, πείθοντας τους τουριστικούς επιχειρηματίες για την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ τους αλλά και για την οικονομία που γίνεται με τη συντονισμένη δράση προβολής. Αλλά και πέρα από το συντονισμό μπορεί καλύτερα από κάθε άλλον να εκπροσωπήσει την περιοχή σε τουριστικές εκθέσεις.

Βασική αρχή της πολιτικής για την προβολή πρέπει να είναι η συμμετοχή των τουριστικών επιχειρηματιών τόσο στο κόστος όσο και στις αποφάσεις και στη διαχείριση πόρων.

Η συνεργασία των τουριστικών φορέων και της Τ.Α. είναι αναγκαία για τη τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής και πρέπει να βασίζεται στην ειλικρίνεια, στην ισοτιμία και στις ξεκάθαρες συνεννοήσεις. Πέρα όμως από την προβολή, η Τ.Α. μπορεί να βοηθήσει την τουριστική οικονομία υποδεικνύοντας νέους τομείς τουριστικής ανάπτυξης και ενδεχομένως χρηματοδοτώντας τις σχετικές μελέτες.

3.7 Τοπική Αυτοδιοίκηση και Ανθρώπινος Παράγοντας

Δυο είναι οι ρόλοι που πρέπει να περιλαμβάνει ο σχεδιασμός της Τ.Α. σχετικά με τον ανθρώπινο παράγοντα. Ο ένας αφορά στη βοήθεια που μπορεί να προσφέρει στην κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού και ο άλλος είναι η θωράκιση της κοινωνίας, ώστε να μην αποκοπεί από την ιστορία και την παράδοσή της.

Όσον αφορά στην κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού σε όλα τα επίπεδα είναι από τα βασικά ζητήματα που αντιμετωπίζει ο τουρισμός στη χώρα μας, πρόβλημα που είναι έντονο στις μικρές ή και οικογενειακές επιχειρήσεις. Στο

τομέα αυτό η Τ.Α. μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο, προτείνοντας προγράμματα και εκμεταλλεύομενη αυτά που συνεχώς προκηρύσσονται και τα οποία με το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης θα είναι ακόμα περισσότερα.

Οι μεγάλες τουριστικές μονάδες έχουν τη δυνατότητα να κάνουν ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση, ενώ οι μικρές και δεν μπορούν και πολλές φορές αγνοούν τις δυνατότητες που υπάρχουν αλλά και το πόσο μπορεί να τις βοηθήσει στην απόδοσή τους. Ειδικά στον τουρισμό, που στις περισσότερες περιοχές της χώρας υπάρχει μια νεκρή περίοδος 4 έως 6 μηνών, υπάρχει απεριόριστη δυνατότητα για υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης τους χειμερινούς μήνες. Αναλαμβάνοντας έναν τέτοιο ρόλο, η Τ.Α. μπορεί να έχει πολλαπλά οφέλη.

Πρώτον, ένα καλύτερο ανθρώπινο δυναμικό, άρα καλύτερης ποιότητας υπηρεσίες και συνεπώς αναβάθμιση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος. Δεύτερον, τη δημιουργία μιας αναβαθμισμένης σχέσης με τις μικρομεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις της περιοχής κι έτσι τη δυνατότητα να βελτιώσει τη συνεργασία μαζί τους και στους υπόλοιπους τομείς προβολή, προστασία του περιβάλλοντος, ακόμη και μεγαλύτερη συνέπεια στις οικονομικές σχέσεις τους με το δήμο.

Σχετικά με το ρόλο της θωράκισης της κοινωνίας η εμπειρία από περιοχές με έντονη τουριστική ανάπτυξη δείχνει ότι αυτή συνοδεύεται τις περισσότερες φορές από αρνητικά κοινωνικά φαινόμενα. Η χαλάρωση των οικογενειών δεσμών, η επικράτηση της νοοτροπίας του άμεσου και μεγάλου κέρδους με αδιαφορία για το μέλλον, η έλλειψη στόχων και προοπτικής ιδιαίτερα στη νεολαία, η μη ενασχόληση των γονιών με τα παιδιά τους και γ αντίληψη ότι ο μόνος ρόλος τους είναι η εξασφάλιση υλικών αγαθών, και τέλος η απώλεια των πολιτιστικών στοιχείων, που σε τελευταία ανάλυση αποτελούν το στοιχείο ταυτότητας ενός τόπου αλλά και των ανθρώπων, είναι κάποια από τα κυριότερα. Στον τομέα αυτό η Τ. Α. είναι η μόνη που μπορεί και η μόνη που υπάρχει για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα. Χρειάζεται φαντασία και η προσαρμογή στις τοπικές συνθήκες. Οι δρόμοι είναι πολλοί.

Πρώτα, η δημιουργία υποδομών, ώστε οι εργαζόμενες να μπορούν να εμπιστευτούν τα παιδιά τους. Στέκια για τους νέους το χειμώνα που είναι άνεργοι, με την προσφορά και δυνατοτήτων δημιουργικής απασχόλησης. Σχολές γονέων για τις εργαζόμενες μητέρες από τις οποίες θα πάρουν τα εφόδια ώστε να αναπληρώσουν τις αναγκαστικά λιγότερες ώρες που περνούν με τα παιδιά τους. Πολιτιστικές εκδηλώσεις που θα προκαλούν τη συμμετοχή των νέων ώστε να γνωρίσουν, να αγαπήσουν και να διατηρήσουν την παράδοση του τόπου. Ενίσχυση των αθλητικών σωματείων όχι με στόχο την άνοδο της τοπικής ποδοσφαιρικής ομάδας σε ανώτερη κατηγορία αλλά την όσο το δυνατόν ευρύτερη συμμετοχή. Με όλες αυτές τις δραστηριότητες η Τ.Α. θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη ζωή των δημοτών της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 Σύνδεση της Τουριστικής Ανάπτυξης με τον Πρωτογενή Τομέα

Στις περισσότερες τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές συμβαίνει με την ανάπτυξη του τουρισμού να εγκαταλείπεται ο πρωτογενής τομέας κι έτσι πολλά αγροτικά προϊόντα, που προηγουμένως παράγονταν επιτόπου, να εισάγονται. Δημιουργείται, λοιπόν, το παράδοξο να υπάρχει σε μια περιοχή η πελατεία για να καταναλώσει τα προϊόντα και να μην υπάρχουν πια τα προϊόντα. Πέρα από τις οικονομικές επιπτώσεις που προκαλεί αυτή η κατάσταση, κυρίως δεν συμβάλλει στη δημιουργία και προσφορά ενός καλύτερου τουριστικού προϊόντος. Το λάδι, το κρασί, το μέλι, το τυρί και τα λαχανικά μιας περιοχής μπορούν να αποτελέσουν βασικά προσόντα για την προσέλκυση τουριστών, εξασφαλίζοντας παράλληλα μια ισόρροπη, ολοκληρωμένη ανάπτυξη. Προς αυτή την κατεύθυνση, της αξιοποίησης του πρωτογενούς τομέα, προσανατολίζεται η εναλλακτική μορφή τουρισμού, ο Αγροτουρισμός.

4.2 Αγροτουρισμός

Αντιπροσωπευτικό είδος των νέων υπό εξέλιξη στη χώρα μας μορφών τουρισμού είναι ο Αγροτουρισμός, που αποτελεί και το θέμα του παρόντος πονήματος, καθώς και η αξιοποίηση του από την Τοπική Αυτοδιοίκηση για την ανάπτυξη της υπαίθρου. Επειδή κατά καιρούς έχουν δει το φως της δημοσιότητας μια σειρά από ορισμούς που απαντούν στο «τι είναι αγροτουρισμός», γεγονός που καθιστά απαγορευτική μια έστω και επιγραμματική αναφορά σ' αυτούς, θα αρκεστούμε σε έναν ορισμό που είχαν δώσει εδώ και χρόνια δύο κατ' εξοχήν αγροτοσυνεταιρικές οργανώσεις της Ε.Ε.

Κατ' αυτές, "αγροτουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού στον οποίο όχι μόνο αλλάζει ο γεωγραφικός χώρος μετακίνησης και προορισμού του τουριστικού ρεύματος αλλά και οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται και οι διευκολύνσεις που παρέχονται για την ικανοποίηση των αναγκών των τουριστών στη διάρκεια των διακοπών"²².

Η πρακτική μορφή που παίρνει ο αγροτουρισμός στις διάφορες χώρες όπου αναπτύσσεται εξαρτάται από πολλούς ιστορικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες, που είναι στενά δεμένοι με τις επιμέρους ιδιομορφίες που υπάρχουν σ' αυτές τις χώρες.

Ο αγροτουρισμός, μπορεί να οριστεί υπό στενή έννοια, «φιλοξενία μέσα στη γεωργική εκμετάλλευση». Η μορφή αυτή κυριαρχεί στη Β. Ευρώπη και στη Β. Αμερική, όπου αγρόκτημα για διακοπές χαρακτηρίζεται κάθε αγροτική ιδιοκτησία που νοικιάζει ιδιαίτερα δωμάτια σε τουρίστες ή σε ξεχωριστά σπίτια εντός του αγροκτήματος.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη αυτού του είδους αγροτουρισμού αποτελεί η ύπαρξη μεγάλων αγροτικών ιδιοκτησιών στις οποίες μπορεί ο ιδιοκτήτης να οργανώσει και να προσφέρει πέρα από τον ύπνο και το πρόγευμα ποικίλες δραστηριότητες στους τουρίστες, που θα κάνουν δελεαστική και αρκετά ενδιαφέρουσα την παραμονή τους σε αυτές.

Στην Ελλάδα με τον μικρό κατακερματισμένο κλήρο δεν υπάρχει φυσικά κατάλληλο έδαφος για την συγκεκριμένη μορφή αγροτουριστικής εκμετάλλευσης. Κατ' αντιδιαστολή του αγροτουρισμού «υπό στενή έννοια» , αγροτουρισμός υπό ευρεία έννοια ορίζεται γενικά η προσφορά διακοπών σε καταλύματα στην ύπαιθρο. Γενικεύοντας λίγο και εξετάζοντας τον αγροτουρισμό σε συνάρτηση με την υπάρχουσα κατάσταση και τις τελευταίες εξελίξεις στους τομείς του τουρισμού, της γεωργίας, του περιβάλλοντος και όχι μόνο, θα μπορούσαμε να πούμε ότι μια ορθολογική εφαρμογή των ήδη υφιστάμενων

²² Υλικό από την ΤΕΔΚΕ ΚΙΛΚΙΣ

προγραμμάτων προώθησης του και μια παράλληλα αξιοποίηση των οικονομικών κυρίως μέτρων που έχει στη διάθεση της η Τοπική Αυτοδιοίκηση για μία ταχύτερη ανάπτυξη του, θα μας βοηθούσαν σημαντικά στην επιδίωξη σειράς φιλόδοξων στόχων, που ο μικρότερος ή μεγαλύτερος βαθμός επίτευξης τους πιθανόν να έδινε μια κάποια λύση στα χρόνια προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι προαναφερόμενοι τομείς της οικονομίας και μια νέα δυναμική στους ΟΤΑ που τόσο την έχει ανάγκη ο τόπος. Δηλαδή, περισσότερο απλά ειπωμένο, από τη μια πλευρά έχουμε τον αγροτουρισμό ως μια δυναμικά εξελίξιμη οικονομική δραστηριότητα στον ευρύτερο αγροτουριστικό χώρο και από την άλλη τρεις βασικούς τομείς της οικονομίας, που αγγίζουν και επηρεάζουν την τύχη των κατοίκων της υπαίθρου άμεσα και καθοριστικά : τη γεωργία, τον τουρισμό και το περιβάλλον.

Αν λοιπόν καταφέρουμε με τη βοήθεια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να χρησιμοποιήσουμε τον αγροτουρισμό σαν εργαλείο και να αξιοποιήσουμε κατά το δυνατό τα προγράμματα που ήδη υπάρχουν για την ενίσχυση, του θα μπορούσαμε να επιδιώξουμε και να πετύχουμε τη μερική έστω λύση προβλημάτων που ταλαιπωρούν τους προαναφερόμενους τομείς.

Εξετάζοντας τώρα τα πράγματα με τη σειρά τους, μπορούμε να δούμε ποιες μπορεί να είναι οι άμεσες επιδιώξεις μας και οι στόχοι μας, μέσα από έναν καλά οργανωμένο αγροτουριστικό τομέα στον ευρύτερο γεωργικό χώρο. Ξεκινάμε με αυτό το χώρο λόγω της άμεσης σχέσης που έχουμε λίγο πολύ οι περισσότεροι από εμάς μαζί του και της έντονης ευαισθησίας μας για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει εδώ και χρόνια είναι γνωστά, καθώς και οι λόγοι που δεν προωθούνται τα αναγκαία μέτρα για την αντιμετώπισή τους. Θα μπορούσαμε ίσως ακόμα και σήμερα να θεωρητικολογούμε, εντοπίζοντας αδυναμίες και προτείνοντας λύσεις εφικτές ή ανέφικτες, αν το τοπίο που αφορά την ΚΑΠ έμενε αναλλοίωτο, με τον ποταμό των επιδοτήσεων να συνεχίζει να ρέει ασταμάτητα στον αγροτικό μας τομέα, αν η ανταγωνιστικότητα των αγροτικών μας προϊόντων δεν είχε υποχωρήσει επικίνδυνα, αν η γήρανση του

αγροτικού πληθυσμού δεν οδηγούσε σε απαισιόδοξες σκέψεις εξαιτίας του επικείμενου κινδύνου κατάρρευσης του κοινωνικού ιστού της υπαίθρου και αν η προσεχής διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν προαναγγέλλονταν ανακατατάξεις σε πολλές πολιτικές της. Εκείνο, λοιπόν, που προέχει, πιστεύουμε, σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη φορά, είναι μια γρήγορη και οριστική απαγκίστρωση του από το τέλμα της υπανάπτυξης.

Με το δίκιο του, λοιπόν, ο κάθε καλοπροαίρετος αναγνώστης θα διερωτηθεί: πώς είναι δυνατόν να σπάσουμε αυτό το φαινόμενο της οπισθοδρόμησης που παρατηρείται στην ύπαιθρο εδώ και χρόνια, αν δεν υπάρχουν χρήματα, αφράτα χώματα στα χωράφια, μεγάλος κλήρος, μπόλικά τρεχούμενα νερά, δρόμοι, εργοστάσια για την μεταποίηση των προϊόντων, οργανωμένοι συνεταιρισμοί και ένα σωρό άλλα πράγματα και υλικά μέσα που λείπουν δραματικά έως απελπιστικά, σε πολλές περιοχές της χώρας μας;

Πράγματι, έτσι είναι και θα έχει απόλυτο δίκιο. Μόνο που ξεχάσαμε κάτι πολύ σημαντικό που αποτελεί βασική νότα αισιοδοξίας και τον ουσιαστικότερο ίσως παράγοντα που σίγουρα μπορεί να οδηγήσει στην ανατροπή της προαναφερόμενης αρνητικής κατάστασης και που δεν είναι παρά ο ανθρώπινος παράγοντας, με "Α" κεφαλαίο. Ο άνθρωπος δηλαδή, ως μοναδική αναπτυξιακή παράμετρος, που μεταπολεμικά άρχισε να παίρνει τη σωστή θέση σ' όλες τις οικονομικές θεωρίες.

Με τις συντονισμένες, λοιπόν, προσπάθειες εμπνευσμένων ανθρώπων που ενδιαφέρονται για την ανάπτυξη και την προκοπή του τόπου τους και της υπαίθρου γενικότερα έχουν υλοποιηθεί σε πολλές περιοχές προγράμματα αγροτουριστικής ανάπτυξης. Η περίπτωση του νομού Κιλκίς είναι η επιβεβαίωση της ανθρώπινης δημιουργικότητας. Λαμβάνοντας υπόψη την υπάρχουσα κατάσταση τόσο σε φυσικό περιβάλλον όσο και σε ανθρωπογενές μέσα από τις αγροτουριστικές δραστηριότητες δίνεται έμφαση στα δυνατά και αδύνατα σημεία όπως και στις ιδιαιτερότητες της περιοχής. Έτσι με γνώμονα μια πρώτη ανάλυση και προσέγγιση μέσα από προσωπική επαφή, εμπειρία και σε συνδυασμό με τις γενικότερες τοποθετήσεις φορέων αλλά και άλλων

γενικότερων μελετών στοχεύεται μέσα από την παρούσα εργασία να εξασφαλισθεί μια όσο το δυνατόν πλησιέστερη εικόνα του τουριστικού «είναι» και του τουριστικού γίνεσθαι του Νομού Κιλκίς, ούτως ώστε να πραγματοποιηθούν μελλοντικές ενέργειες που θα στοχεύουν σε μια ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη και προβολή της περιοχής με τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα.

ΜΕΡΟΣ Β
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Γεωγραφία της Περιοχής – Πληθυσμιακή Σύθεση

Ο Νομός Κιλκίς βρίσκεται στην Κεντρική Μακεδονία, ανάμεσα στους Νομούς Πέλλας, Θεσσαλονίκης και Σερρών ενώ Βόρεια συνορεύει με το κράτος των Σκοπίων. Καταλαμβάνει το βόρειο άκρο του βασικού κατακόρυφου άξονα ανάπτυξης της χώρας, που ορίζουν η οδική αρτηρία Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Εύζωνοι και η αντίστοιχη σιδηροδρομική γραμμή, που συνδέουν τη χώρα με την Ευρώπη, προς την οποία ο Νομός έχει τρεις εισόδους – εξόδους: α) Εύζωνοι β) Ειδομένη γ) Δοϊράνη.

Ο Νομός έχει έκταση 2.520 τ.χλμ. και πληθυσμό 82.000 κατοίκους. Σαν διοικητική περιφέρεια ιδρύθηκε στα μέσα της τέταρτης δεκαετίας του 20 ου αιώνα και σχηματίστηκε από την επαρχία Κιλκίς και τμήμα της επαρχίας Παιονίας. Αποτελείται από τέσσερις Δήμους και 74 κοινότητες. Μεγαλύτερες πόλεις είναι το Κιλκίς που είναι πρωτεύουσα του νομού, το Πολύκαστρο, η Γουμένισσα και η Αξιούπολη.

Οι διάφορες περιοχές ανήκουν και στους τρεις χαρακτηρισμούς που έχουν θεσπισθεί σε σχέση με την φύση του εδάφους δηλαδή, ορεινές, ημιορεινές και πεδινές με κύριες ορεινές τους πανέμορφους ορεινούς όγκους του Πάικου, των Κρουσίων και του Μπέλες.

Το κλίμα είναι παντού καθαρά Ηπειρωτικό και συνήθως με ιδιαίτερα κρύους χειμώνες και ζεστά ξερά καλοκαίρια. Χαρακτηριστικό τα πολλά χιόνια ειδικά στις ορεινές περιοχές, ενώ ο ψυχρός άνεμος Βαρδάρης επηρεάζει τις βροχοπτώσεις με αποτέλεσμα η υγρασία να είναι σχετικά υψηλή. Το κλίμα που αποτελεί και ισχυρό ατού προσέλκυσης επισκεπτών θεωρείται υγιεινό.

Να σημειωθεί μια βασικότερη παράμετρος αυτή της πολύ κοντινής απόστασης όλης της περιοχής στο μεγάλο αστικό κέντρο της πόλης της Θεσσαλονίκης που μπορεί να θεωρηθεί σαν πλεονέκτημα καλύπτοντας την περιοχή από άποψη συγκοινωνιακών καλύψεων, εξασφαλίζοντας αεροπορική, λιμενική, σιδηροδρομική και άλλων μέσων μεταφοράς πρόσβαση αλλά και γενικότερα διευκολύνσεις και παροχές σημαντικότερες για την οργανωμένη και καλού επιπέδου διαβίωση των κατοίκων των επισκεπτών. Από την άλλη πάλι η ίδια η Θεσσαλονίκη αποτελεί από μόνη της μια τεράστια αγορά επισκεπτών εσωτερικού τουρισμού όσο και εξωτερικού. Βέβαια η έντονη τάση αστυφιλίας που παρουσιάστηκε τα τελευταία χρόνια σε συνδυασμό με την έλλειψη θέσεων εργασίας και η κοντινή εναλλακτική λύση της μεγάλης πόλης, συνέτειναν στα μέγιστα στην ερήμωση της υπαίθρου και στην εγκατάλειψη της περιοχής από νέο κυρίως πληθυσμό.

Το οδικό δίκτυο βρίσκεται σε ικανοποιητική κατάσταση και οι προσβάσεις παντού είναι σχετικά εύκολες και γρήγορες. Πάντως βελτιώσεις, διαπλατύνσεις, καινούργιες ασφαλτοστρώσεις χρειάζονται ακόμη.

Σε μια προσπάθεια καλύτερης μελέτης της περιοχής θα μπορούσε να την διαιρέσει κανείς σε τέσσερις ενότητες: α) του ορεινού όγκου των Κρουσίων, β) του ορεινού όγκου του Πάικου, γ) του ορεινού όγκου του Μπέλες και δ) αυτή της περισσότερο αγροτικής – πεδινής περιοχής.

Οι ορεινοί όγκοι καλύπτονται ουσιαστικά από δάση, βοσκότοπους και χέρσες εκτάσεις. Το τοπίο εδώ είναι ιδιαίτερης φυσικής ομορφιάς με πλούσια πανίδα και χλωρίδα. Κύρια φυτά και δέντρα που συναντώνται στην περιοχή είναι κατά βάση το ξηρό φυλλοβόλο δρυόδασος, το δάσος οξιάς και το δάσος κωνοφόρων που είναι τεχνητό. Βελανιδιές, καστανιές, κερασιές, παρόχθιες συστάδες με λεύκες και ιπιές και λιβαδικές εκτάσεις συμπληρώνουν το παρθενικό ακόμα χλωριδικό τοπίο. Κύρια ζώα στην περιοχή είναι ο λύκος, η αλεπού, το αγριογούρουνο και πολλά πουλιά όπως κοτσύφια, αγριοπερίστερα, αετοί,

γεράκια, γύπες, ορτύκια, πέρδικες και φάσες. Ακόμα μπορεί να συναντήσει κανείς ζαρκάδια, κουνάβια, ασβούς, ελάφια, λαγούς, αγριόγατους και τσακάλια.

Η δεύτερη πιο πεδινή ενότητα όπου συγκεντρώνεται κυρίως και η μεγαλύτερη ανθρώπινη δραστηριότητα χαρακτηρίζεται από πολλές γεωργικές εκτάσεις και βοσκότοπους ενώ το ζωικό κεφάλαιο είναι κυρίως από κτηνοτροφικές δραστηριότητες χωρίς να λείπει και η πληθώρα πουλιών και κάποιων άγριων ζώων. Βέβαια στην δεύτερη αυτή ενότητα υπάρχει ένας αστικοποιημένος τρόπος ζωής με έντονα τα στοιχεία εκείνα που συνθέτουν καλύτερους όρους διαβίωσης και πρόσβασης στην πρωτεύουσα του νομού.

Για όλη την περιοχή του νομού οι παραγωγικές δραστηριότητες συγκλίνουν κυρίως στον πρωτογενή τομέα που αποτελεί και την σημαντικότερη πηγή εισοδήματος στην περιοχή. Γεωργία, κτηνοτροφία και δασοπονία είναι οι κύριες ασχολίες των κατοίκων. Η μεταποιητική δραστηριότητα είναι ο δεύτερος κύριος οικονομικός συντελεστής της περιοχής με δύο ΒΙ.ΠΕ. και βιομηχανικά πάρκα. Ο τριτογενής τομέας συμπεριλαμβανομένου του εμπορίου και του τουρισμού παρ' όλες τις σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης που διαφαίνονται είναι ακόμη σε ανάπτυξη με πολλές δυνατότητες και περιθώρια. Η άλλη κύρια οικονομική τάξη των κατοίκων θα μπορούσε κάλλιστα να θεωρηθεί η κατηγορία των συνταξιούχων.

Οι κάτοικοι πρόσφυγες στην πλειονότητα τους παρουσιάζουν μια συνεχή μείωση στην ύπαιθρο κυρίως, αρχής γενομένης του ισχυρού μεταναστευτικού ρεύματος των περασμένων δεκαετιών και συνεχιζόμενης σήμερα με την διαρκή ελάττωση του νέο πληθυσμού. Ακόμη και οι παλινοστούντες εγκαθίστανται σε μεγάλα αστικά κέντρα παρόλη τη γενικότερη τάση αποαστικοποίησης που έχει αρχίσει να παρατηρείται και στην Ελλάδα τελευταία. Με έντονους τους φιλόξενους και ζεστούς τρόπους, με χαρακτηριστική την προθυμία και την εξυπηρέτηση και με δεδομένες τις ισχυρές πολιτιστικές και παραδοσιακές επιδράσεις της προσφυγικής καταγωγής των κατοίκων κάθε επισκέπτης είναι όχι μόνο καλοδεχούμενος αλλά και τιμώμενο πρόσωπο στην περιοχή.

Κλείνοντας να αναφέρουμε ότι η πληθυσμιακή σύνθεση χαρακτηρίζεται από μίγμα Ποντίων, Θρακιωτών, Μικρασιατών, Βλάχων, Σαρακατσάνων και ένα μικρό αριθμό από άλλες ομάδες Ελλήνων. Σε όλες τις περιπτώσεις η θρησκευτική σύνθεση των κατοίκων είναι Ορθόδοξοι Χριστιανοί με βαθιές και έντονες ρίζες και συνέχιση παραδόσεων και εθίμων που είτε άμεσα, είτε έμμεσα σχετίζονται με θρησκευτικές εκδηλώσεις.

1.2 Ανθρωπογενής Προσέγγιση

α) Ιστορική πορεία

Ολόκληρη η περιοχή φαίνεται ότι ήταν χωρίς ανθρώπινης δραστηριότητας από τους αρχαίους χρόνους. Προϊστορικοί οικισμοί και διάσπαρτοι τάφοι έχουν δώσει σημαντικά ευρήματα από την εποχή της 2^{ης} π.Χ. χιλιετίας.

Σημαντικό μέρος του Νομού είναι η αρχαία Κρηστωνία, ανατολικά του Αξιού κοντά στις πηγές του σημερινού Γαλλικού ποταμού, του αρχαίου Εχέδωρου, δηλαδή του ποταμού που έδινε δώρα-χρυσάφι μέσα από τις φερτές ύλες του.

Δυτικά απλώνεται η Παιονία στην οποία αναφέρεται ο Όμηρος, εκεί που ονομάζει τον Αξιό το πιο πλατύ και το πιο ωραίο ποτάμι της γης.

Στο τέλος των αρχαϊκών χρόνων η περιοχή του Νομού Κιλκίς πέρασε στα χέρια των Μακεδόνων, που από τον 8^ο αιώνα π.Χ. και μετά συγκρότησαν το Μακεδονικό κράτος στα όρια του σημερινού Ελληνικού.

Οι σπουδαιότερες πόλεις της περιοχής τότε ήταν η Ειδομένη, η Ευρωπός, η Αταλάντη, η Γορτυνία, η Τέρπυλος, η Φύσκα και η Καλλίνδρια.

Η ανάπτυξη της περιοχής στα χρόνια αυτά περνάει μέσα από τη μεγάλη Μακεδονική ακμή που φιλοξένησε στις βασιλικές αυλές της εποχής φιλόσοφους, ποιητές και καλλιτέχνες.

Όμως η περιοχή του Κιλκίς ακολουθεί την τύχη τις υπόλοιπης Μακεδονίας και το 148 π.Χ. υποτάσσεται στη ρωμαϊκή κυριαρχία. Ακολουθούν περισσότερα από 250 χρόνια της λεγόμενης Ρωμαϊκής Ειρήνης, ενώ μετά την η περιοχή όπως και η υπόλοιπη Κεντρική Μακεδονία λεηλατείται από τους Γότθους, Ούνους, Άβαρους και Σλάβους, που εγκαθίστανται στη Βαλκανική τον 6^ο και 7^ο αιώνα, αλλά και αργότερα.

Η Φραγκοκρατία αυτή αποτελεί τη συνέχεια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, μέσα στην οποία βρέθηκε και η περιοχή του Κιλκίς.

Οι Παλαιολόγοι παρά τους εμφύλιους σπαραγμούς πρόσφεραν σημαντικά έργα και ανάπτυξη στην ευρύτερη περιοχή. Με την κατάκτηση της Θεσσαλονίκης το 1430 μ.Χ. από τους Τούρκους, ολόκληρη η περιοχή περνάει πια κάτω από τον οθωμανικό ζυγό. Οι Τούρκοι, μάλιστα, από το 1699 και μετά προσπαθούν να αντικαταστήσουν τους Έλληνες κατοίκους της περιοχής με Τούρκους.

Στη συνέχεια και μετά την επανάσταση του 1821 η περιοχή του Κιλκίς παραμένει σκλαβωμένη, αλλά αργότερα ξεκινά ο Μακεδονικός Αγώνας και ακολουθούν οι δύο Βαλκανικοί Πόλεμοι. Με τον 1^ο (1912-1913) απελευθερώνονται σημαντικά τμήματα της Μακεδονίας καθώς και η Θεσσαλονίκη. Ο 2ος Βαλκανικός Πόλεμος που ακολούθησε περιλαμβάνει μάχες σημαντικές που διαδραματίστηκαν κατά ένα μεγάλο μέρος στην περιοχή του Κιλκίς και του Λαχανά. Ήταν ένας πόλεμος από τους πρώην συμμάχους, Έλληνες και Σέρβους από τη μία πλευρά και από τους φλεγόμενους από την πανσλαβική ιδέα Βούλγαρους από την άλλη. Σ' αυτή τη μάχη του Κιλκίς κρίθηκε η ολοκλήρωση της απελευθέρωσης όλης της σημερινής Μακεδονίας και Θράκης.

Ακολουθεί η λαίλαπα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1914-1918). Η ευρύτερη περιοχή του Κιλκίς υπήρξε θέατρο έντονων συμμαχικών δραστηριοτήτων, αλλά και μαχών. Οι νίκες των Ελλήνων και των συμμάχων τους στο Σκρά και τη Δοϊράνη είναι από τις σημαντικότερες.

Η Μικρασιατική καταστροφή, που σημάδεψε την ιστορία της Ελλάδας και η συνθήκη της Λοζάννης (1922), που ξερίζωσε τον Ελληνισμό από τις εστίες του στη Μικρά Ασία καθόρισαν οριστικά τη σύνθεση του πληθυσμού στην περιοχή του Κιλκίς.

Βέβαια την κατοπινή πορεία της Ελλάδας, πορεία που ακολούθησε και το Κιλκίς, καθόρισε λίγο αργότερα ο πόλεμος του 1940. Στην περιοχή του Κιλκίς δόθηκαν μερικές από τις πιο σημαντικές μάχες του ελληνικού στρατού.

Σήμερα η περιοχή βρίσκεται σε γενική ανασυγκρότηση, οικονομική και πολιτισμική και δέχεται τον επισκέπτη της στα πλούσια από άποψης φυσικής ομορφιάς μέρη της με μεγάλη ευχαρίστηση²³.

β) Ανθρώπινο δυναμικό – Εξυπηρετήσεις

Η δυναμική του πληθυσμού κυρίως από όλα τα άλλα στοιχεία αποτελεί πρωταρχικής σημασίας στοιχείο για την επιτυχία οποιοδήποτε αναπτυξιακού προγράμματος. Δυναμική η οποία προσδιορίζεται τόσο από την πληθυσμιακή δομή όσο και από την ετοιμότητα συμμετοχής των κατοίκων. Δυστυχώς οι δημογραφικές προοπτικές για την περιοχή όπως προδιαγράφονται δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικές. Ο δείκτης γήρανσης είναι υψηλός το οποίο σημαίνει ότι για νέους (έως 18 ετών) αντιστοιχεί ένας υψηλός αριθμός γερόντων (ηλικίας άνω των 65 χρονών). Κάτι τέτοιο υποδηλώνει την έντονη γήρανση του πληθυσμού και σταδιακά την αριθμητική μείωση των νέων. Να σημειωθεί εδώ ότι είναι πραγματικά τεράστια μάλιστα για κάθε μορφή ανάπτυξης η έλλειψη νέων ανθρώπων που συσσωρεύονται στα μεγάλα αστικά κέντρα της περιοχής εγκαταλείποντας την ύπαιθρο και πατροπαράδοτες ασχολίες. Η ερήμωση των χωριών και της υπαίθρου απειλεί πλέον την ύπαρξη αυτή κάθε περιοχής με όλες τις σοβαρές επιπτώσεις τόσο στην ζωή των κατοίκων όσο και την πνευματική τους υπόσταση και ανάπτυξη.

²³ Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κιλκίς

Βέβαια το άλλο προσδιοριστικό στοιχείο της δομής του πληθυσμού, που είναι η αναλογία των εξαρτημένων ατόμων προς τον ενεργό πληθυσμό είναι σχετικά ευνοϊκό, κάτι που δείχνει επάρκεια του ενεργού πληθυσμού και τις δυνατότητες που έχει για αποταμίευση και επένδυση. Το τελευταίο στοιχείο σε συνδυασμό με την υπάρχουσα δυνατότητα εξεύρεσης εργατικού δυναμικού που θα κληθεί να επωμισθεί και να υλοποιήσει τους στόχους ενός τουριστικού αναπτυξιακού προγράμματος δίνει θετικές προεκτάσεις για ότι αφορά μελλοντικές δυνατότητες.

Από την άλλη, όμως, η αρνητικότητα και επιφυλακτικότητα των κατοίκων σε καθετί νέο, σε αντικειμενικές αδυναμίες (οικονομικές, ηλικίας), στην απασχόληση τους σε άλλους τομείς και η αδυναμία διορατικότητας και σωστής εκτίμησης τα οφέλη μιας τουριστικής ανάπτυξης και γενικότερα νεωτερισμών, αποδυναμώνει σημαντικά την ετοιμότητα των κατοίκων να συμμετάσχουν ενεργά στις δραστηριότητες που διανοίγονται.

Εξάλλου η μέτρια και κάτω οικονομική κατάσταση τόσο των κατοίκων όσο και των Κοινοτήτων και η ανυπαρξία περιβαλλοντικής πολιτικής χωρίς ευτυχώς κάποιες σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις δεν είναι οπωσδήποτε ευοίωνα σημάδια.

Παράλληλα η μειονεκτική ως προς τις υποδομές όπως λίγα ξενοδοχεία ή άλλα καταλύματα με εξαίρεση τις οικοτουριστικές μονάδες της Ποντοκερασιάς και Κάτω Θεοδωρακίου στα Κρούσια, τα ξενοδοχεία Κιλκίς, Ευζώνων, Πολυκάστρου, Γουμένισσας και Αξιούπολης που σχετικά είναι μικρά. Τέλος μια γενικότερη αδιαφορία που δείχνει η πολιτεία, δρουν από περιοριστικά έως ανασταλτικά στην προσέλκυση επισκεπτών. Εδώ να προστεθεί η έλλειψη μεγάλων αθλητικών εγκαταστάσεων αν εξαίρεση κανείς τα γήπεδα ποδοσφαίρου που υπάρχουν σε κάθε κοινότητα, η σε κακή κατάσταση, και

σχεδόν παντελής έλλειψη σε άλλες σημαντικές για τον τουρισμό εξυπηρετήσεις και διευκολύνσεις όπως κινηματογράφος, θέατρα, ξενόγλωσσους ξεναγούς και άλλα (εξαίρεση αποτελούν τα μεγάλα αστικά κέντρα της περιοχής).

Όσον αφορά τις συγκοινωνίες και τις μεταφορές είναι μάλλον καλές και σχετικά συχνές. Πολλές μετακινήσεις πάντως απαιτούν την ύπαρξη αυτοκινήτου και φυσικά δίνει ευνοϊκότερους όρους διαβίωσης, ανάπτυξης και επαγγελματικής δραστηριοποίησης στους κατέχοντες οχημάτων.

Στατιστικά στοιχεία επισκεπτών δυστυχώς δεν υπάρχουν πολλά αν εξαίρεση κανείς τα των συνοριακών σταθμών Ευζώνων, Δοϊράνης και Ειδομένης που αφορούν μάλλον διερχόμενους. Οι γενικές εκτιμήσεις τείνουν στην διαπίστωση ότι την περιοχή επισκέπτεται ένας περιορισμένος αριθμός ατόμων κυρίως κατοίκων μεταναστών και κάποιοι εκδρομείς. Λαμβανομένου υπόψη ότι η περιοχή βρίσκεται σε έναν ευρύτερο περαστικό χώρο μεγάλων αστικών κέντρων όπως η Θεσσαλονίκη, Γιαννιτσά, Σέρρες και είναι κομβικό σημείο για ταξιδιώτες οδικά ή σιδηροδρομικά προς την υπόλοιπη Ευρώπη, η τουριστική ζήτηση είναι πολύ χαμηλή, αν και θα αναμενόταν ότι η περιοχή θα αναζητούνταν συχνότερα και εντονότερα. Εδώ να προστεθούν οι ανέγγιχτες και πολλαπλές ομορφιές του φυσικού τοπίου αλλά και παραδοσιακών οικισμών²⁴.

1.3 ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η ύπαρξη πολιτιστικών και πολιτισμικών πόρων σε μια περιοχή αποτελούν βασική προϋπόθεση για την τουριστική ανάπτυξη της, οι οποίοι θα αποτελέσουν μελλοντικά τους πόλους έλξης επισκεπτών. Ο συνδυασμός δε με τον κυρίαρχο τουριστικό πόρο μιας περιοχής που αποτελεί το φυσικό περιβάλλον και το ανθρώπινο δυναμικό και συμπεριφορά και βέβαια η ύπαρξη υποδομών και υπηρεσιών ή εξυπηρετήσεων δίνει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της τουριστικής πραγματικότητας μιας περιοχής.

Η περιοχή του Νομού Κιλκίς διακρίνεται για πολλές πολιτιστικές, όσο και πολιτισμικές δυνατότητες, αν και είναι φανερό η έλλειψη οργάνωσης, η αποδυνάμωση λόγω έλλειψης νέου πληθυσμού, όσο και η έλλειψη γενικότερου ενδιαφέροντος, ειδικά λόγω των έντονων βιοποριστικών και οικονομικών προβλημάτων, όπως επίσης και λόγω της αδιαφορίας της πολιτείας παρόλη την συνειδητή και γενναία προσπάθεια των τοπικών παραγόντων. Μάλιστα σε μια προσπάθεια ειδικότερης ταξινόμησης των πολιτιστικών – πολιτισμικών στοιχείων που υπάρχουν θα μπορούσαμε να τα ξεχωρίσουμε σε :

- Ηθη και έθιμα που υπάρχουν ή αναβιώνουν.
- Παραδοσιακούς γάμους (Ποντιακός, Βλάχικος).
- Παραδοσιακές τροφές
- Παραδοσιακές εκδηλώσεις και τοπικές γιορτές. Ύπαρξη κάποιων σπουδαίων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων.
- Λαογραφικό υλικό που μπορεί να αξιοποιηθεί με πολλούς τρόπους.
- Ιστορικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν στην περιοχή και που μπορούν να αποτελέσουν προσκυνήματα ή και λόγους εκδηλώσεων.
- Παλιές βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες.
- Πανηγύρια που γίνονται σχεδόν κάθε μήνα του χρόνου σε σχεδόν κάθε κοινότητα.

²⁴ Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κιλκίς

▣ Πολιτιστικές εκδηλώσεις ακόμη και σποραδικές θεατρικές παραστάσεις.

▣ Ύπαρξη πολιτιστικών συλλόγων έστω και ανενεργών σε κάποιες περιπτώσεις οι οποίοι προσπαθούν και πολλές φορές υλοποιούν σημαντικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες.

Επίσης, να αναφέρουμε εδώ τα παλαιά εγκαταλελειμμένα κτίρια και τις διάφορες παλαιές γεωργοκτηνοτροφικές εγκαταστάσεις όπως παλαιές στάνες, στάβλοι, αχυρώνες και μύλοι, που οι περισσότερες είναι μισογκρεμισμένες. Ακόμη η δρομολογημένη υλοποίηση κάποιων συγκεκριμένων προτάσεων , οικοτουριστικών και αγροτουριστικών προεκτάσεων, αλλά και η ύπαρξη εγκαταστάσεων που χρειάζονται απλώς αποπεράτωση ή επαναλειτουργία όπως κατασκηνώσεις και βέβαια το πανέμορφο φυσικό περιβάλλον με το μοναδικό υγιεινό κλίμα και τις οικολογικές προεκτάσεις και δυνατότητες, συμπεριλαμβανομένων και κάποιων προϊόντων αποτελούν σημαντικό κεφάλαιο για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Να σημειωθεί εδώ ότι οι κάτοικοι παρόλη την κυρίως γεωργοκτηνοτροφική τους απασχόληση διψούν και είναι περήφανοι για τις παραδοσιακές και πολιτιστικές εκδηλώσεις τους και ειδικά όταν αντικατοπτρίζουν παραδόσεις και έθιμα της ιστορικής τους ρίζας και δεν θα δίσταζαν να οργανωθούν και να αποδώσουν καλύτερα εάν έβλεπαν κάποιες δυνατότητες ουσιαστικής ανάπτυξης²⁵.

²⁵ ΑΝ.ΚΙ.

1.4 Καταγραφή και αξιολόγηση του δυναμικού της τουριστικής ανάπτυξης.

Καταγράφοντας τις υπάρχουσες δομές που συνδέονται ή αφορούν τον Τουρισμό για την περιοχή του Ν. Κιλκίς μπορούμε να επικεντρωθούμε στο κάτωθι.

Α. Τουριστικά καταλύματα :

Ξενοδοχειακές μονάδες :

Στην περιοχή λειτουργούν συνολικά 10 ξενοδοχειακές μονάδες, δυναμικότητας 242 κλινών. Από αυτές :

2 είναι β κατηγορίας, δυναμικότητας 78 κλινών.

3 είναι γ κατηγορίας, δυναμικότητας 75 κλινών.

5 είναι δ κατηγορίας, δυναμικότητας 89 κλινών.

Ξενώνες :

Υπάρχουν 3 ξενώνες : ένας στην περιοχή Ποντοκερασιάς που είναι β κατηγορίας, δυναμικότητας 40 κλινών, ένας στην περιοχή Παπαίτσα γ κατηγορίας, δυναμικότητας 20 κλινών και στην κοινότητα Λιβαδιών δυναμικότητας 33 κλινών.

Ενοικιαζόμενα δωμάτια :

Λειτουργούν 2 μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων, δυναμικότητας 29 κλινών²⁶.

1.5 Ειδικές τουριστικές υποδομές

Τα έργα υποδομής για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής του Ν. Κιλκίς έγιναν κυρίως μέσω των Κοινοτικών πρωτοβουλιών LEADER, INTERREG και κάποια από τα Π.Ε.Π. Στα πλαίσια του Α΄ και Β΄ Κ.Π.Σ. πραγματοποιήθηκε μια μόνο επένδυση του Π.Ε.Π. Αγροτουρισμού της Π.Κ.Μ. Ένας ξενώνας 33 κλινών στα Λιβάδια και βελτιώσεις σε ξενοδοχεία. Αντίθετα έγιναν πολύ σημαντικές επενδύσεις στα πλαίσια της Κ.Π. LEADER I και II καθώς επίσης στο INTERREG II στα πλαίσια της ολοκληρωμένης παρέμβασης στη λίμνη Δοϊράνη όπου εκσυγχρονίστηκαν δύο ξενοδοχεία στη Δοϊράνη και το Δροσάτο και κατασκευάστηκαν στο Καβαλάρι. Στα πλαίσια της Κ.Π. LEADER I και II πραγματοποιήθηκαν έργα που καλύπτουν ευρύ φάσμα ήπιων μορφών τουρισμού που αποτελούν ήδη πόλο έλξης επισκεπτών και τουριστών. Ο Ν. Κιλκίς πολύ κοντά στο πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης έχει ισχυρούς λόγους να προσδοκά οικονομικά οφέλη στον τομέα του τουρισμού. Συγκεντρώνεται το σύνολο σχεδόν των ήπιων μορφών τουρισμού που με το LEADER PLUS αφ'ενός θα συμπληρωθούν νέες μορφές αλλά κύρια με υποστηρικτές ενέργειες θα δρομολογηθεί λειτουργία τους με επιχειρηματικούς όρους.

Σημαντικότεροι πόλοι έλξης είναι το πηλοθεραπευτήριο στη λίμνη Πικρολίμνη το οποίο απασχολεί 25 εργαζόμενους και δέχεται ετήσια βάση 27.000 επισκέπτες. Υπάρχουν δε περαιτέρω προοπτικές ανάπτυξης με το συνεχώς αυξανόμενο ενδιαφέρον επισκεπτών από όλο και πιο μακρινές αποστάσεις. Έχει μάλιστα τη δυνατότητα να εξελιχθεί σε διεθνές ιαματικό κέντρο.

²⁶ ΑΝ.ΚΙ

Σημαντική είναι η παρουσία του Συνεδριακού Κέντρου Κιλκίς που πληρεί όλες τις προδιαγραφές και με τη σωστή οργάνωση και λειτουργία μπορεί να αποτελέσει βάση για προβολή και οικονομική ανάπτυξη. Σχεδιάζεται προωθημένη άποψη του συνδυασμού των συνεδρίων με τις ήπιες μορφές τουρισμού που λειτουργούν ήδη στο νομό Κιλκίς, έστω να καλύπτεται το ενδιαφέρον κάθε συνέδρου.

Είναι σημαντικός ο αριθμός και τα είδη των μουσείων που υπάρχουν στο Νομό Κιλκίς : μουσείο λίμνης, Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, Μουσείο Βυζαντινών Εικόνων, Λαογραφικό Μουσείο Κιλκίς και Γουμένισσας, Αρχαιολογικό Μουσείο, Πολεμικό Μουσείο που σε κατάλληλο δίκτυο αποτελούν πόλο έλξης για μεγάλο αριθμό επισκεπτών.

Τα ναυταθλήματα του Αξιού με τα αεραθλήματα στη Νέα Καβάλα, αποτελούν σημαντική περίπτωση τουρισμού περιπέτειας και τόλμης.

Ο Μοναστηριακός τουρισμός αποτελεί αυτή τη στιγμή την δυναμικότερη μορφή τουρισμού από όλες και αναπτύσσεται στην περιοχή της Γουμένισσας, όπου το κρασί ονομασίας προέλευσης και τα επισκέψιμα οινοποιεία δημιουργούν εξαιρετική κίνηση επισκεψιμότητας. Οι επισκέψιμοι αρχαιολογικοί χώροι μαζί με την αποκατάσταση κτηρίων και παραδοσιακών οικισμών δίνουν άλλη διάσταση στην πολιτιστική κληρονομιά²⁷.

²⁷ ΑΝ.ΚΙ.

Πίνακας 1. Αριθμού επισκεπτών στην περιοχή του Νομού Κιλκίς κατά την τελευταία τετραετία.

ΕΤΟΣ	2000	2001	2002	2003
Μοναστηριακός	20.000	50.000	70.000	105.000
Πηλοθεραπεία	8.000	18.000	22.000	27.000
Μουσείο Φυσικής Ιστορίας	5.000	7.000	8.000	11.000
Σπήλαιο Κιλκίς	9.000	9.700	9.800	10.500

Πηγή : ΑΝ.ΚΙ.

Η καταλυτική παρουσία της Κ.Π. LEADER είναι εμφανής. Το γνωρίζουν οι κάτοικοι της περιοχής και αυτό αποτελεί ένα αισιόδοξο μήνυμα ότι κατανοούν μετά από 10 χρόνια σχεδιασμού, υλοποίησης και εφαρμογής της ωφέλειας. Αναμένεται σημαντικότερη αύξηση του αριθμού των επισκεπτών – τουριστών στο Νομό Κιλκίς κατά τα επόμενα χρόνια, δεδομένης της ολοκλήρωσης σημαντικών επενδύσεων στις εναλλακτικές και ήπιες μορφές και την αυξανόμενη ζήτηση.

Η χωροθέτηση εξάλλου της περιοχής Άσπρου, Αξιοχωρίου και Πολυκάστρου για την εγκατάσταση διαμετακομιστικού κέντρου λόγω της στρατηγικής θέσης πληροί όλες τις προϋποθέσεις δημιουργίας για την περιοχή σημαντικών επενδύσεων ανάπτυξης του εμπορίου και μεταφορών.

Πίνακας 2. Έργα υποδομής για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής του Ν. Κιλκίς.

Α/α	Έργο	Περιοχή
1	Συνεδριακό Κέντρο Κιλκίς (LEADER)	Κιλκίς
2	Έργα αναψυχής στον αρχαιολογικό χώρο Ευρωπού (LEADER)	Ευρωπός
3	Έργα αναψυχής στο Άλσος Πεδινού (LEADER)	Πεδινό
4	Πολιτιστικό Κέντρο Καστανιών (LEADER)	Καστανιές
5	Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Αξιούπολης (LEADER)	Αξιούπολη
6	Αναπαλαίωση κτιρίου για χρήση λαογραφικού Μουσείου (LEADER)	Κιλκίς
7	Εγκαταστάσεις αεροδρομίου Ν. Καβάλας για μικρά αεροσκάφη και αεραθλήματα (LEADER)	Ν. Καβάλα
8	Τουριστική αξιοποίηση κοίτης Αξιού ποταμού (LEADER)	Πολύκαστρο
9	Σπηλαιοθεραπεία (LEADER)	Κιλκίς
10	Αξιοποίηση τεχνικής λίμνης Μεταλλείου (LEADER)	Αξιούπολη
11	Μουσείο λίμνης Δοϊράνης (LEADER)	Δοϊράνη
12	Αποκατάσταση Ι.Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου για στέγαση Μουσείου Βυζαντινής Αγιογραφίας (LEADER)	Δροσάτο
13	Δημιουργία χώρων γευσιγνωσίας (LEADER)	Γουμένισσα
14	Λειτουργία επισκέψιμων καζανιών και κελαριού (LEADER)	Γουμένισσα
15	Αποκατάσταση και τουριστική αξιοποίηση παραδοσιακού οικισμού Καστανερής (LEADER)	Καστανερή
16	Ανακαίνιση παλαιού Δημοτικού Σχολείου για διαφύλαξη και διάδοση στοιχείων μουσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (LEADER)	Ευρωπ
17	Εκθεσιακός χώρος Παλαιών Βυζαντινών Εικόνων ΠΕΠ	Καστανερή

18	Πολιτιστικό Κέντρο Παλατιανού ΠΕΠ	Παλατιανό
19	Ανάδειξη χώρου πηγής Τσαμούς ΠΕΠ	Ποντοκερασιά
20	Αποκαταστάσεις όψεων, εικόνων, τέμπλων παλαιών Ναών (LEADER)	Κιλκίς, Γουμένισσα, Γοργόπη.
21	Επισκέψιμοι αρχαιολογικοί χώροι Παλατιανού (LEADER)	Παλατιανό
22	Οικότοπος (LEADER)	Επτάλοφος
23	Πηλοθεραπευτήριο και μονάδα παραγωγής σκευασμάτων πηλού (LEADER)	Πικρολίμνη
24	Παραλίμνια οδός Δοϊράνης – ανάπλαση παραλίμιου χώρου (INTERREG)	Δοϊράνη
25	Κατασκευή ιχθυόσκαλας (INTERREG)	Δοϊράνη
26	Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων (INTERREG)	Μουριές
27	Αποπεράτωση κατασκηνωτικού – περιβαλλοντικού κέντρου Καβαλάρης (INTERREG)	Καβαλάρης
28	Ανακατασκευή – επαναλειτουργία παραδοσιακού μύλου (INTERREG)	Δροσάτο
29	Παραμυθότοπος	Κολχίδα

Πηγή ΑΝ.ΚΙ.

1.6 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στο Νομό Κιλκίς

Σε σχέση με τα παραπάνω, οι κύριες μορφές τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή είναι αυτές του λεγόμενου εναλλακτικού. Το μοντέλο της οικονομικής ανάπτυξης που ακολουθήθηκε στη χώρα μας, δεν οδήγησε στην ισόρροπη ανάπτυξη των διαφόρων περιφερειών. Ο τουρισμός ενταγμένος σε αυτό το μοντέλο ανάπτυξης, οδήγησε σε μονοσήμαντη τουριστική ανάπτυξη ορισμένες περιοχές και μορφές τουρισμού. Μια διαφορετική αντίληψη και πρακτική έρχονται να δώσουν σήμερα οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ο τύπος αυτού του τουρισμού, που άρχισε ραγδαία να εξελίσσεται τα τελευταία χρόνια σε Ευρώπη και Ελλάδα, έχει όλες τις προϋποθέσεις και προοπτικές να αναπτυχθεί και στο Κιλκίς. Λαμβάνοντας υπόψη τις αλλαγές που συντελούνται στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, ο τουρισμός μπορεί να παίξει αυξανόμενα σημαντικό ρόλο στο Ν. Κιλκίς σαν μια νέα οικονομική δραστηριότητα, με σκοπό την αξιοποίηση των τοπικών φυσικών πόρων, στηριγμένη στον ανθρώπινο παράγοντα συμβάλλοντας στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του Νομού.

Μορφές τουρισμού που αναπτύσσονται στο Νομό Κιλκίς είναι :

- α) Οικολογικός τουρισμός.
- β) Πολιτιστικός τουρισμός.
- γ) Ιαματικός τουρισμός.
- δ) Μοναστηριακός τουρισμός.
- ε) Φυσιολατρικός τουρισμός.
- στ) Συνεδριακός τουρισμός.

1.7 Περιγράφοντας το Νομό Κιλκίς

1.7.1 Ξεκινώντας από το Κιλκίς

Χάρτης του Νομού Κιλκίς.

Αρκετές είναι οι διαδρομές που μπορεί να ακολουθήσει ο επισκέπτης για να γνωρίσει αυτό τον πλούσιο σε εναλλαγές τοπίων Νομό της Βόρειας Ελλάδας. Μπορεί πάντως να ξεκινήσει την κάθε περιπλάνησή του στο χώρο και την ιστορία από την πρωτεύουσα, που είναι το Κιλκίς.

Η πόλη είναι χτισμένη γύρω από το λόφο του Αγίου Γεωργίου, στην κορυφή του οποίου δεσπόζει ο ομώνυμος μεταβυζαντινός ναός με σπάνιες τοιχογραφίες. Στους πρόποδες του ίδιου λόφου υπάρχει το σπήλαιο του Κιλκίς, δώροφο, με έκταση που ξεπερνά τα 1000 τ.μ. Ο επάνω όροφος διαθέτει μια

σπάνια διακόσμηση από κοραλλιογενές υλικό, που του δίνει μια εξαιρετική ομορφιά και το κατατάσσει 17ο ανάμεσα στα 10.000 καλύτερα σπήλαια στον κόσμο. Σύμφωνα με μελέτες που έχουν γίνει, η παραμονή μέσα στο σπήλαιο είναι θεραπευτική για μια σειρά από αναπνευστικές παθήσεις.

Κατεβαίνοντας από το λόφο του Αγίου Γεωργίου συναντά κανείς το Αρχαιολογικό Μουσείο, που ανάμεσα στα άλλα στεγάζει τον μέχρι πρότινος μοναδικό στη Βόρεια Ελλάδα Κούρο της Αρχαίας Ευρωπού του 6ου π.Χ. αιώνα, τα τέσσερα μνημειακά αγάλματα από το ηρώο στο Παλατιανό, καθώς και μια σειρά από κεραμικά της πρώιμης Εποχής του Σιδήρου, γλυπτά και επιτύμβιες στήλες ελληνιστικών και ρωμαϊκών κυρίως χρόνων.

Το μικρό Πολεμικό Μουσείο που βρίσκεται στον πευκόφυτο λόφο των ηρώων θυμίζει την ιστορική πορεία της περιοχής μέσα από τα πολεμικά γεγονότα των αρχών του αιώνα μας.

Επίσημη γιορτή και αναπαράσταση της μεγαλύτερης από αυτές τις πολεμικές νίκες των Ελλήνων, της μάχης Κιλκίς – Λαχανά γίνεται κάθε χρόνο στις 21 Ιουνίου. Ακόμα στις αρχές Σεπτεμβρίου, κάθε χρόνο, η πόλη υποδέχεται ένα μεγάλο εμπορικό πανηγύρι, ενώ τα "ΜΜωμογέρεια" αποτελούν επίσης ένα παραδοσιακό έθιμο που αναβιώνει την 1η Ιανουαρίου.

Επίσης, στο Λαογραφικό Μουσείο του Κιλκίς θα βρει ο επισκέπτης στοιχεία και αντικείμενα του λαϊκού μας πολιτισμού που αναδεικνύουν την ιδιαίτερη πολιτισμική ταυτότητα του Νομού. Μόλις 7 χιλιόμετρα από το Κιλκίς βρίσκεται το Μεταλλικό, ένα γραφικό καταπράσινο χωριό που διαθέτει πηγές μεταλλικού νερού.

Στο Δήμο Κιλκίς, κοντά στην ανατολική όχθη του Γαλλικού ποταμού υπάρχει επίσης το χωριό Κολχίδα στο οποίο ανασκαφές αποκάλυψαν έναν ολόκληρο παλαιοχριστιανικό οικισμό, καθώς και μέρη τρίκλιτης παλαιοχριστιανικής βασιλικής του 5ου αιώνα στην οποία διατηρούνται ακόμα τμήματα βυζαντινών

τοιχογραφιών του 12ου αιώνα. Στην περιοχή αυτή ετοιμάζεται ο "παραμυθότοπος", χώρος δημιουργίας και αναψυχής, με αναπαραστάσεις Βαλκανικών μύθων.

Κοντά, μέσα στο σπήλαιο της Ζωοδόχου Πηγής, που είναι κι αυτό τοιχογραφημένο την ίδια εποχή, υπάρχει η ενδιαφέρουσα μικρή τρίκλιτη εκκλησία του Αη Γιάννη.

Στο χωριό Χωρύγι, επίσης, θα βρείτε ένα επιβλητικό μεγαλιθικό μνημείο προϊστορικών χρόνων στην κορυφή ενός χαρακτηριστικού λόφου.

Νοτιότερα βρίσκεται το Παλαιό Γυναικόκαστρο με το χαρακτηριστικό κάστρο του, που έχει ίδιο όνομα. Χτίστηκε το 13ο αιώνα από τον αυτοκράτορα Ανδρόνικο Παλαιολόγο στη μικρή κορυφή ενός απόκρημνου λόφου, για να ενισχύσει την άμυνα από τα βόρεια της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης. Τα ερείπια του δεσπόζουν και σήμερα εκεί. Ονομάστηκε έτσι γιατί ήταν τόσο καλά οχυρωμένο, ώστε θα μπορούσαν να το υπερασπιστούν ακόμα και γυναίκες. Στον ίδιο λόφο του Γυναικόκαστρου έχουν ανασκαφεί μια σειρά από τάφοι της πρώιμης Εποχής του Σιδήρου, χαρακτηριστικοί για τις ιδιόμορφες ταφές που περιείχαν²⁸.

Το τέμπλο της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου.

Το ανοιχτό Θέατρο του Κιλκίς.

²⁸ Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κιλκίς

1.7.2 Η Πικρολίμνη

Ακόμα νοτιότερα από την πόλη του Κιλκίς, σχεδόν στα όρια του Νομού, η Πικρολίμνη αποτελεί έναν τόπο ειδικού τουριστικού ενδιαφέροντος, αφού στις όχθες της βρίσκεται το πρώτο οργανωμένο κέντρο πηλοθεραπείας στα Βαλκάνια. Είναι μια από τις σημαντικότερες λίμνες της Ελλάδας από άποψη θεραπευτικών και καλλυντικών ιδιοτήτων, χάρη στη σύνθεση του πηλού που περιέχει.

Το Πολύκαστρο είναι σήμερα έδρα Δήμου σε απόσταση περίπου 30 χιλιομέτρων από το Κιλκίς. Είναι χτισμένο ανάμεσα στον Αξιό ποταμό και την εθνική οδό Θεσσαλονίκης Ευζώνων. Διαθέτει αξιόλογη εμπορική αγορά, ξενοδοχεία και κέντρα διασκέδασης.

Η **Συντάγκα** είναι ένα εντυπωσιακό έθιμο που θα συναντήσει κανείς στο Πολύκαστρο, όπου στο τέλος του θέρους ανάβουν μεγάλη φωτιά γύρω από την οποία γίνονται χοροί κάτω από τους ήχους τοπικών μουσικών οργάνων. Επίσης το **Κουρμπάνι**, είναι ένα άλλο πανάρχαιο έθιμο που γίνεται τακτικά εδώ²⁹.

Πηλοθεραπευτήριο Πικρολίμνης.

²⁹ Δήμος Πικρολίμνης

1.7.3 Από το Πολύκαστρο προς την Αξιούπολη

Κοντά στο Πολύκαστρο βρίσκεται το μικρό αεροδρόμιο της Νέας Καβάλας όπου μπορούν να ασκηθούν οι φίλοι του αεραθλητισμού.

Όλο το Δήμο Πολυκάστρου διασχίζει η νέα εθνική οδός που οδηγεί στους Ευζώνους, τη μία από τις τρεις εξόδους του Νομού Κιλκίς προς τα Βαλκάνια.

Πολύ κοντά στο Πολύκαστρο θα συναντήσει ο επισκέπτης την Αξιούπολη, της οποίας ακριβώς το όνομα προδίδει και τη θέση που βρίσκεται ακριβώς δίπλα στον Αξιό ποταμό.

Αξίζει κανείς να επισκεφθεί κανείς εδώ την ειδυλλιακή τοποθεσία Μεγάλο Ρέμα που προσφέρεται για ψάρεμα και διασκέδαση στα κέντρα της περιοχής. Εδώ υπάρχει το φράγμα μεταλλείου με λίμνη μήκους 2 χιλιομέτρων και βάθους 35 μέτρων.

Μπορεί, επίσης, ο επισκέπτης να επισκεφτεί το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας με οικοτουριστικό και εκπαιδευτικό χαρακτήρα, που περιλαμβάνει εκτός από ενδιαφέροντα δείγματα πανίδας και χλωρίδας και συλλογές εδαφολογικού χαρακτήρα. Ο Δήμος Αξιούπολης στο μεγαλύτερο μέρος του είναι ορεινός.

Στα βόρεια η Κούπα είναι ένας εξαιρετικά όμορφος οικισμός μέσα σε δάση από βελανιδιές, οξυές και δρύες, με πολλές πηγές και ξινό ιαματικό νερό. Οι κάτοικοί του, που είναι περισσότεροι το καλοκαίρι, ασχολούνται με λαϊκές παραδοσιακές κατασκευές, αλλά και με την κτηνοτροφία.

Λίγο πιο βόρεια βρίσκεται το ιστορικό χωρίο Σκρά. Πήρε το όνομά του από την κοντινή κορυφή Σκρά ντι Λέγκεν που στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αποτέλεσε το πεδίο μάχης καθοριστικής για την πορεία του Ελληνικού κράτους. Ήταν μια περιοχή βαριά οχυρωμένη, με λαβύρινθο από χαρακώματα, που θεωρείται απόρθητη. Η επιτυχημένη άλωσή της ανατέθηκε από το Γάλλο στρατηγό Γκυγιώμα στις ελληνικές δυνάμεις.

Στο Σκρά, που είναι χτισμένο στη βορειοανατολική πλευρά του Πάικου, θα βρει κανείς λίγους κατοίκους, ωστόσο είναι ένας τόπος όπου τα έθιμα και οι δοξασίες του παρελθόντος είναι και σήμερα ζωντανά. Ένα κομμάτι αντίδωρο εμφυτεύεται και σφραγίζεται κάθε χρόνο, τη δεύτερη μέρα του Πάσχα, μέσα στον κορμό του πιο γέρικου δέντρου στο δρυόδασος της περιοχής για προστασία του χωριού από κάθε κακό. Οι κάτοικοι του είναι φιλόξενοι και καταδεκτικοί. Αξίζει ίσως μια ημερήσια εκδρομή σε αυτά τα βόρεια σύνορα της Ελλάδας, όπου θα απολαύσετε την εμπειρία μιας οργιαστικής βλάστησης, ένα κοντινό δάσος και απότομες μικρές πλαγίες από όπου κυλούν αβίαστα πεντακάθαρα νερά και σχηματίζουν μικρούς καταρράκτες. Δυτικά στο Σκρά βρίσκεται η Ειδομένη, μια από τις πύλες του Νομού προς τη Βαλκανική. Εδώ λειτουργεί χρόνια το Καλλιτεχνικό Χωριό, όπου φιλοξενούνται ζωγράφοι, γλύπτες και άλλοι καλλιτέχνες από όλοι την Ευρώπη³⁰.

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας
στην Αξιούπολη.

Γραφικό δρομάκι στην
Αξιούπολη.

Η Ειδομένη.

1.7.4 Η Γουμένισσα και τα Χωριά του Πάικου

Το Πάικο είναι ένας εντυπωσιακός ορεινός όγκος που κυριαρχεί στη βόρεια και δυτική πλευρά του Νομού Κιλκίς. Υπάρχουν εκεί διαδοχικές κορυφές, κατάφυτες από καστανιές, οξιμές, σημύδες και δρύες, που του δίνουν μια άγρια ομορφιά και μια φυσική υπεροχή εύκολα αναγνωρίσιμη από τον επισκέπτη. Άφθονα νερά κυλούν όλο το χρόνο στο Πάικο και σχηματίζουν ποτάμια και ρέματα. Η γεωγραφική θέση, το υψόμετρο (μέχρι 1650 μέτρα), η μορφολογία και η σύσταση του εδάφους, χάρισαν στην περιοχή αρκετά σπάνια χαρακτηριστικά: χωριά πνιγμένα στο πράσινο με κοινά στοιχεία αρχιτεκτονικής, καθώς και ένα τοπικό χρώμα που αντανακλά και στους φιλόξενους κατοίκους που ζουν στα μέρη αυτά.

Η Γουμένισσα είναι η έδρα του ομώνυμου Δήμου χτισμένη στους πρόποδες του Πάικου. Στενά δρομάκια, παλιά παραδοσιακά σπίτια, άφθονα νερά, δείγματα προβιομηχανικής τεχνολογίας, η παράδοση των κρασιών ανωτέρας ποιότητας και η μουσική των χάλκινων οργάνων από αυτοσχέδιες μπάντες συνοδεύουν τη φήμη της πόλης.

Τα οινοποιεία της περιοχής αποτελούν ένα ενδιαφέρον αξιοθέατο. Την 1^η Φεβρουαρίου, κάθε χρόνο γιορτάζεται εδώ ο Άγιος Τρύφωνας προστάτης των αμπελουργών. Κουρμπάνι, χορευτικά συγκροτήματα, παραδοσιακή μουσική και γλέντι με συνοδεία άφθονου κρασιού. Άλλη μεγάλη μέρα για την πόλη είναι η 15 η Αυγούστου, ο “Δεκαπενταύγουστος” όπου γιορτάζεται η ιερά μονή της Παναγίας Γουμένισσας και ο Δήμος οργανώνει τα “Θεοτόκια” επταήμερης διάρκειας πολιτιστικές και θρησκευτικές εκδηλώσεις.

³⁰ Δήμος Πολυκάστρου

Όλο το χρόνο όμως το Λαογραφικό Μουσείο της Γουμένισσας είναι ένας ενδιαφέρον επισκέψιμος χώρος, καθώς επίσης και η μονή Παναγίας Γουμένισσας, μετόχι της μονής Ιβήρων του Αγίου Όρους με τη θαυματουργή εικόνα της Παναγίας. Μόλις λίγα χιλιόμετρα από την πόλη στην περιοχή του Πενταλόφου λειτουργεί από το 1981 το κοινόβιο του Οσίου Νικόδημου, μετόχι της μονής Σίμωνος Πέτρας του Αγίου Όρους, που αποτελεί πόλο έλξης προσκυνητών. Εκεί κοντά βρίσκεται, επίσης, η γυναικεία μονή Ανύδρου, που αποτελεί ενδιαφέρον προσκύνημα. Πολύ κοντά στην πόλη της Γουμένισσας υπάρχει ένας χώρος κατάφυτος από πλατάνια και δρύες. Τον διασχίζουν δύο ποτάμια που σχηματίζουν μικρούς καταρράκτες και δίνουν μια ιδιαίτερη ομορφιά στο τοπίο. Έργα αναψυχής εναρμονισμένα με το περιβάλλον προσφέρουν στον επισκέπτη ξεκούραση, θέα, περιπάτους σε μεγάλες γέφυρες από κορμούς δέντρων και μια εντυπωσιακή ποικιλία σπάνιας χλωρίδας.

Η Κάρπη, λίγο παραπάνω, είναι ένας παρόδιος οικισμός χτισμένος πάνω σε οροπέδιο με το χαρακτηριστικό μαύρο ρέμα να τρέχει στο νοτιοδυτικό τμήμα του χωριού, η κοίτη του οποίου πράγματι έχει μαύρο χρώμα.

Στις ανατολικές και νοτιοανατολικές πλαγιές του Πάικου σε εκτάσεις ημιορεινές, αλλά και πεδινές, βρίσκονται μια σειρά από χωριά που τα περισσότερα συγκεντρώνουν μεγαλύτερο πληθυσμό τους καλοκαιρινούς μήνες.

Η Γρίβα, που κατοικείται από το 817, όπως μαρτυρείτε από την εκκλησία του Αγίου Αθανασίου στην οποία διασώζονται ενδιαφέρουσες τοιχογραφίες, απέχει μόλις 5 χιλιόμετρα από τη Γουμένισσα. Παραδοσιακές δεντροκαλλιέργειες, κτηνοτροφία και προϊόντα του δάσους είναι η ασχολία των κατοίκων. Τα παλαιότερα κτίσματα του γραφικού αυτού οικισμού έχουν φρουριακό χαρακτήρα με λιθόκτιστο περιμετρικό τοίχο, που μαρτυρεί το χαρακτήρα αυτής της περιοχής τα παλαιότερα χρόνια. Λίγα μέτρα από τη Γρίβα βρίσκεται το μοναστήρι των τριών νεοφανών Αγίων Ραφαήλ, Νικόδημου και Ειρήνης. Βόρεια από τη Γρίβα βρίσκεται η Καστανερή μέσα σε ένα εξαιρετο φυσικό περιβάλλον. Η ονομασία οφείλεται όπως είναι φανερό στα πολύτιμα δάση από καστανιές που την περιβάλλουν. Σύμφωνα με την παράδοση αυτός ο οικισμός

δημιουργήθηκε πριν από 250 χρόνια από κτηνοτρόφους και φυγόδικους που δεν άντεχαν την τουρκική κυριαρχία που υπήρχε στην περιοχή.

Την ίδια αιτία ίδρυσης σύμφωνα με προφορικές παραδόσεις έχουν τα Μεγάλα Λιβάδια, που φαίνεται πως αποτέλεσαν τον τόπο για το χτίσιμο του νέου χωριού των κυνηγημένων από τους Τούρκους Ηπειρωτών γύρω στα 1770. τα Μεγάλα Λιβάδια είναι κτισμένα στις κορυφές του Πάικου σε οροπέδιο, σε υψόμετρο 1200 μέτρα. Είναι οικισμός που κατοικείται εποχιακά από κτηνοτρόφους και καλλιεργητές³¹.

Πάνω από τα τοιχώματα αυτής της μικρής σπηλιάς κυλάνε ασταμάτητα τα αφρισμένα νερά του καταρράκτη.

Η ιερά μονή Αγίων Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης στη Γρίβα.

³¹ Δήμος Γουμένισσας

1.7.5 Από τη Δοϊράνη προς το Μπέλες και τα Κρούσια.

Η οροσειρά του Μπέλες (2.031 μέτρα) αποτελεί το φυσικό όριο του Νομού Κιλκίς προς το βορρά, με την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Ο επιβλητικός όγκος του βουνού σε συνδυασμό με τη γαλήνια ομορφιά της λίμνης Δοϊράνης, που αποτελεί κι αυτή ένα όριο στα βόρεια σύνορα μας, συνθέτουν ένα εκπληκτικό τοπίο. Στο χωριό Δοϊράνη, στην όχθη της λίμνης, μπορεί σήμερα ο επισκέπτης να βρει εγκαταστάσεις για μπάνιο το καλοκαίρι και ψάρεμα όλο το χρόνο, ενώ παράλληλα μια μικρή μαρίνα προσφέρει καταφύγιο στα κάθε είδους σκάφη που θα μπορούσαν να ταξιδέψουν στη λίμνη. Στην περιοχή δεσπόζει το μνημείο που υπάρχει σε ανάμνηση της μάχης της Δοϊράνης.

Τα Χίλια Δέντρα, λίγα χιλιόμετρα από τη Δοϊράνη, είναι μια ενδιαφέρουσα περιοχή αναψυχής μέσα σε ένα δάσος από αιωνόβιες βελανιδιές που καταλήγει σε μια οργανωμένη πλαζ. Ανεβαίνοντας βορειότερα, μαζί με τη γαλήνια ομορφιά της λίμνης ο επισκέπτης απολαμβάνει κοντά στα Κάτω Σούρμενα, που είναι οικισμός στις Μουριές, τη δροσιά ενός καταρράκτη του οποίου τα νερά πέφτουν σχεδόν από 100 μέτρα ύψος. Η πλούσια βλάστηση από αιωνόβια πλατάνια, σφένδαμο και φράξο κάνουν το τοπίο ειδυλλιακό και ευχάριστο. Συνεχίζοντας την πορεία προς τα σύνορα συναντά κανείς περιοχές πάνω στο Μπέλες που τις γνωρίζουν καλά όσοι ασχολούνται με το κυνήγι. Η βλάστηση στα ψηλότερα σημεία μειώνεται, αυξάνονται οι αετοφωλιές και φαίνονται πάνω στην οροσειρά οι πυραμίδες που οριοθετούν τα βόρεια σύνορα της Ελλάδας³².

³² Δήμος Μουριών

Η λίμνη Δοϊράνη.

1.7.6 Τα Κρούσια

Η οροσειρά των Κρουσίων, το όρος Δύσωρο των αρχαίων, ορίζει τα βόρεια και τα ανατολικά όρια του Νομού Κιλκίς. Είναι μια καταπράσινη και μαγευτική περιοχή με ατελείωτα δάση δρυών και φράξου, που παραμένει ανέπαφη από την καταστρεπτική επίδραση των λειτουργιών της σύγχρονης κοινωνίας.

Στα γραφικά χωριά Ποντοκερασιά και Κάτω Θεοδωράκι, υπάρχει πλέον η δύναμη και η υποδομή για τους φυσιολάτρες που θα ήθελαν να ζήσουν λίγες μέρες σε αυτόν τον ορεινό παράδεισο. Θα βρουν εδώ σύγχρονους ξενώνες και δυνατότητες για περιπάτους, ιππασία, επαφή με τη φύση και γνωριμία με την τοπική κουζίνα. Στον ίδιο Δήμο Κρουσίων βρίσκεται το παλατιανό με επισκέψιμο αρχαιολογικό χώρο. Εδώ βρέθηκαν το 1961 τέσσερα αγάλματα πάνω σε ηρώο ρωμαϊκής εποχής.

Γενικότερα ο Νομός Κιλκίς προσφέρεται περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, για να δει κανείς τις φυσικές ομορφιές του, να μπει μέσα στα δάση του, να ζήσει κοντά στις πηγές, στους καταρράκτες και την πλούσια βλάστηση και να γευτεί τα τοπικά προϊόντα.

Ζήστε λίγες μέρες στα ορεινά κυρίως του Νομού Κιλκίς και θα νιώσετε την ευεξία και την αναψυχή που θα βγαίνουν από το τοπίο να σας ξεκουράσουν και να σας ανανεώσουν³³.

Μπαγκαλούς στην Ποντοκερασιά.

Το καταφύγιο στο Μπέλες.

³³ Δήμος Κρουσίων

1.8 Ενδιαφέροντα σημεία - πόλοι έλξης στο Νομό Κιλκίς

Αρχαιολογικοί χώροι

α) Περιοχή Παλατιανού της κοινότητας Γερακαριού: Πρόκειται μάλλον για το αρχαίο ΙΩΡΟΝ της αρχαίας Κρηστωνίας. Τα πλούσια ευρήματα της περιοχής ξεκινούν από τον 3ο και 4ο π.Χ. αιώνα.

β) Περιοχή Π. Γυναικοκάστρου, κοινότητας Π. Γυναικοκάστρου. Βυζαντινή κυρίως πόλη με επιβλητικό βυζαντινό κάστρο που κτίστηκε τον 14ο αιώνα από τον αυτοκράτορα Ανδρόνικο.

γ) Περιοχή Κολχίδος του Δήμου Κιλκίς. Ανακαλύφθηκε παλαιοχριστιανικός οικισμός και τρίκλιτη παλαιοχριστιανική βασιλική (τέλη 5ου αιώνα μ.Χ.).

δ) Αρχαιολογικός χώρος Ευρωπού κοινότητας Ευρωπού. Εδώ ανακαλύφθηκε ανάμεσα σε άλλα σημαντικά ευρήματα ο μοναδικός στη Βόρειο Ελλάδα Κούρος, άγαλμα του 6ου π.Χ. αιώνα, ο οποίος φυλάσσεται στο αρχαιολογικό μουσείο Κιλκίς.

ε) Περιοχή Τούμπας, κοινότητας Τούμπας. Τρεις λοφίσκοι κρύβουν Μακεδονικούς τάφους.

στ) Περιοχή Χωρυγίου, κοινότητας Χωρυγίου. Επιβλητικό μεγαλιθικό μνημείο στην κορυφή λόφου, θεωρείται προϊστορικών χρόνων.

Ο Κούρος της Ευρωπού 6ος π.Χ. αιώνας.

Φυσική ομορφιά

α) Η οροσειρά των Κρουσίων. Μοναδικής ομορφιάς περιοχή, τα Κρούσια, είναι προσπελάσιμα για τον επισκέπτη, άλλα και απάτητα σχεδόν. Είναι ένα πράσινο ανοιχτό παράθυρο στη φύση, πρόσκληση για όσους αναζητούν το άγγιγμα και τη ματιά της. Όσοι επισκέπτες σταθούν τυχεροί, θα ανακαλύψουν κρυμμένο σε μια οργιώδη βλάστηση τον καταρατή του Μπέλες. Ψηλά στο βουνό και μέχρι 2.000 μέτρα η βλάστηση χάνεται και στα όρια της κάποια καμένα δέντρα, απομεινάρια καταιγίδων. Στις κοινότητες δε Ποντοκερασιάς και Κάτω Θεοδωρακίου έχουν δημιουργηθεί οικοτουριστικές μονάδες (μπανγκαλόου στην Ποντοκερασιά και ξενώνες στο Κάτω Θεοδωράκι).

β) Η οροσειρά του Πάικου. Δασωμένες πλαγιές, άφθονα τρεχούμενα νερά και χώροι αναψυχής. Υπάρχουν πολλές ορεινές κοινότητες με παραδοσιακό χαρακτήρα και οικιστικό στυλ και η πρόσβαση είναι εύκολη. Ιδιαίτερα οι τοποθεσίες, Δυο Ποτάμια και Κοτζά ντερέ διαθέτουν μοναδικό φυσικό κάλλος οι οποίες αξιοποιούνται τουριστικά και είναι σε άμεση γειτνίαση με τη Θεσσαλονίκη.

γ) Η συνοριακή με το κράτος των Σκοπίων περιοχή της λίμνης Δοϊράνης. Στα καθαρά νερά της καθρεφτίζεται το Μπέλες καθώς και τα σπίτια της αντίπερα όχθης. Γραφικά ηλιοβασιλέματα, παραδοσιακοί ψαράδες και τα γλυκά νερά της καθαρότερης Ελληνικής Λίμνης. Ο επισκέπτης της Δοϊράνης θα νιώσει την απέραντη γαλήνη του τόπου και θα απολαύσει το μαγευτικό δειλινό με τα νερά της λίμνης να κοκκινίζουν καθώς ο ήλιος βυθίζεται εντός τους. Ειδικά η περιοχή Χίλια Δέντρα με την πληθώρα βελανιδιών αποτελεί έναν ειδυλλιακό τόπο αναψυχής.

δ) Η τοποθεσία Ξινό Νερό στο χωρίο Μεταλλικό του Δήμου Κιλκίς με υγιεινό μεταλλικό νερό και πανέμορφο φυσικό τοπίο.

ε) Ο Αξιός ποταμός, ο μεγαλύτερος σε όγκο υδάτων ποταμός της Ελλάδας. Τα ήρεμα νερά του δημιουργούν μια φιδίσια διαδρομή ανάμεσα από ιπιές, πλατάνια, σκλήθρα και λεύκες.

ζ) Καταρράκτες του Σκρά και Σμαραγδένια Λίμνη.

Οι καταρράκτες του Σκρά.

Ο κάμπος της Γουμένισσας ξυπνάει νωχελικά μέσα στην πρωινή άχλη.

Θρησκευτικού ενδιαφέροντος

- α) Μοναστήρι Οσίου Νικόδημου στον Πεντάλοφο, Δήμου Γουμένισσας. Νέο μοναστήρι της μονής Σίμωνος Πέτρας Αγίου Όρους.
- β) Μοναστήρι Αγίων Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης Γρίβας κοινότητας Γρίβας. Κτίστηκε το 1992 και υπάρχουν λείψανα των τριών νεοφανών Αγίων.
- γ) Το μοναστήρι της Παναγίας Γουμένισσας του Δήμου Γουμένισσας. Αποτελούσε το μεγαλύτερο θρησκευτικό κέντρο της περιοχής κατά την Τουρκοκρατία. Η εικόνα της Παναγίας θεωρείται θαυματουργή.
- δ) Εκκλησία Αγίου Γεωργίου Κιλκίς, Δήμου Κιλκίς. Σημαντική μεταβυζαντινή στη θέση της ομώνυμης μονής με ξύλινο τέμπλο και μοναδικό εσωτερικό διάκοσμο αντιπροσωπευτικό του 19ου μ.Χ. αιώνα.

Πολιτιστικού ενδιαφέροντος

Υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός πολιτιστικών εκδηλώσεων κάθε χρόνο σε ολόκληρο το νομό. Αξίζει να αναφέρουμε :

α) τις μεγάλες πανηγυρικού χαρακτήρα εκδηλώσεις που είναι :

- 1) Ελευθέρια στον Δήμο του Κιλκίς (6 με 25 Ιουνίου).
- 2) Αξιοπολιτικά στο Δήμο Αξιούπολης (17 με 27 Αυγούστου).
- 3) Πολυκαστρινά στον Δήμο Πολυκάστρου. Δεκαήμερο εκδηλώσεων του Αγίου Πνεύματος.
- 4) Θεοτόκια στο Δήμο Γουμένισσας (14 με 17 Αυγούστου).
- 5) Γυναικοκάστρεια στην Κοινότητα Π. Γυναικόκαστρο (2 με 4 Αυγούστου).

β) Ιδιαίτερο πολιτιστικό και λαογραφικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν έθιμα ή αναβιώσεις εθίμων. Κυριότερα είναι :

- 1) Μωμογέρεια : Αναβίωση ποντιακού εθίμου κάθε 1 η Ιανουαρίου στην κοινότητα Άγιου Μάρκου, στην κοινότητα Ν. Γυναικοκάστρου και στο Δήμο Κιλκίς.
- 2) Γιορτή της γυναίκας ή γυναικοκρατία ή έθιμο της Μπάμπως : Γιορτάζεται αρχές Ιανουαρίου στις κοινότητες Ισώματος, Τερπύλλου, Άσπρου, Αξιοχωρίου, Ν. Σάντας, Καλίνδρια.
- 3) Κουρμπάνι : Πανάρχαιο έθιμο προσφοράς αιματηρής θυσίας στο θείο με στόχο ορισμένα ανταλλάγματα στους Δήμους Γουμένισσας, Πολυκάστρου και Κιλκίς και στις κοινότητες Λιβαδιών και Καστανιών.
- 4) Ρουσαλίες : Χορευτικό έθιμο με παγανιστικές προεκτάσεις που γίνονται το δεκαήμερο ανάμεσα στα Χριστούγεννα και τα Φώτα στο Δήμο Γουμένισσας.

- 5) Η Συντάγκα : Έθιμο με άναμμα της φωτιάς γύρω από τις οποίες γίνονται χορευτικά κάτω από τους ήχους μουσικών οργάνων κατά το τέλος του θέρους στον Δήμο Πολυκάστρου.
- 6) Το έθιμο Κολιντέ : Άναμμα φωτιάς στην πλατεία του χωριού Πολύπετρου, με φαγητό, χορό και γλέντι, παραμονή Χριστουγέννων. Η στάχτη της φωτιάς παίρνεται για καλή τύχη.
- 7) Πολλές περιοχές έχουν εκδηλώσεις με παραδοσιακούς γάμους και φαγητά όπως είναι η κοινότητα Ευκαρπίας (έθιμο Σατσού), αναβίωση βλάχικου γάμου (29 με 30 Ιουνίου) στην κοινότητα Λιβαδιών και στις κοινότητες Κεντρικού, Κάτω Θεοδωρακίου, Φύσκας, Βαφειοχωρίου, Ποντοηράκλειας και Πευκοδάσους.
- 8) Τέλος άλλα έθιμα άξια προσοχής είναι τα : Κεσκέκι (κοινότητα Ευρωπού, ανήμερα του Αγίου Γεωργίου), Μπέης (κοινότητα Μανδρών), Καμήλα και Περπέρω (κοινότητα Πολυκάστρου), Καλιντίτσα και Χελιδόνα (Αγ. Μάρκο) και Κλήδωνα (κοινότητα Γαλλικού).

Ιαματικού ενδιαφέροντος

α) Πηλοθεραπευτήριο στην Πικρολίμνη κοινότητας Ξυλοκερατιάς. Το πρώτο οργανωμένο κέντρο λασποθεραπείας στα Βαλκάνια με θεραπευτικές ιδιότητες για μια μεγάλη σειρά παθήσεων. Η επίδραση των θειούχων λασπών αφορά στη θεραπεία παθήσεων και αρθρώσεων και του μυοσκελετικού συστήματος, μετατραυματικές αγωγές και δερματοπάθειες του προσώπου και του σώματος.

Οι εγκαταστάσεις του Κέντρου Πηλοθεραπείας περιλαμβάνουν :

- ✚ Ξενοδοχείο 30 δωματίων με εστιατόριο, μπαρ και χώρους αναψυχής.
- ✚ Σύγχρονο πηλοθεραπευτήριο με ομαδικές πισινές αξιοποίησης του πηλού, ατομικούς λουτήρες, πλήρως οργανωμένο φυσιοθεραπευτήριο και χώρους μασάζ με ιαματικό νερό.

- ✚ Λειτουργεί πλαζ υπαίθριας λασποθεραπείας στην ακτή της λίμνης, τους καλοκαιρινούς μήνες.
- ✚ Γήπεδα αθλοπαιδιών.
- ✚ Ταβέρνα στη λίμνη.

Σύντομα θα λειτουργήσει εργαστήριο συσκευασμάτων πηλού, για την εξαγωγή σε Ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίες εκδήλωσαν σχετικό ενδιαφέρον.

β) Σπήλαιο Κιλκίς. Δήμου Κιλκίς. Το Σπήλαιο, βρίσκεται στο Λόφο του Αγίου Γεωργίου και αποτελεί το σημαντικότερο τουριστικό αξιοθέατο της πόλης. Ανακαλύφθηκε τυχαία γύρω στο 1925 από τον λατόμο Γεώργιο Παυλίδη, όταν κατά την εκτέλεση της λατομικής του εργασίας διάνοιξε την είσοδο του. Οι συνθήκες που επικρατούν μέσα στο σπήλαιο (υγρασία, μικροοργανισμοί, κ.λ.π.) καθιστούν την παραμονή μέσα στο σπήλαιο θεραπευτική για μια σειρά αναπνευστικών παθήσεων. Σύμφωνα με έρευνα Τσέχων ιατρών το 1998 το Σπήλαιο παρουσιάζει θεραπευτικές ιδιότητες στο για το παιδικό άσθμα. Προορίζεται για την ανάπτυξη σπηλαιοθεραπείας για πρώτη φορά στην Ελλάδα.

Αξιοθέατα

α) Στον Δήμο Κιλκίς :

- ➡ Ο μεταβυζαντινός ναός του Αγίου Γεωργίου στην πόλη του Κιλκίς από όπου ο επισκέπτης έχει θαυμάσια πανοραμική θέα της πόλης.
- ➡ Το αρχαιολογικό μουσείο Κιλκίς στην πόλη του Κιλκίς, με πληθώρα ευρημάτων της περιοχής και ειδικά ο κούρος της Ευρωπού ο μοναδικός που βρέθηκε στη Βόρειο Ελλάδα.
- ➡ Πολεμικό μουσείο και μνημείο πεσόντων από τον Ελληνοβουλγαρικό πόλεμο του 1913 στον λόφο των Ηρώων, λίγο έξω από την πόλη του Κιλκίς.

- ➔ Σπήλαιο Αγίου Γεωργίου στην πόλη του Κιλκίς, ένα από τα εντυπωσιακότερα του είδους του για τα κοραλλιογενή πετρώματα.
- ➔ Το χωριό Μεταλλικό βρίσκεται σε απόσταση 6 χιλιομέτρων από την πόλη του Κιλκίς. Προσφέρει πράσινο, μεταλλικό νερό και την ευκαιρία να ακούσει κανείς το τραγούδι των αηδονιών στη μικρή ρεματιά έξω από το χωριό.
- ➔ Το Αλσύλλιο της Ξηρόβρυσης. 5 χιλιόμετρα από την πόλη του Κιλκίς βρίσκεται το Άλσος της Ξηρόβρυσης. Ένας περίπατος στα πυκνά δέντρα ξεκουράζει και αναζωογονεί.
- ➔ Το Άλσος Πεδινού. Στο χωριό Πεδινό 13 χιλιόμετρα από την πόλη του Κιλκίς έχει δημιουργηθεί ένας πανέμορφος χώρος αναψυχής με υποδομή που ταιριάζει απόλυτα στο ειδυλλιακό καταπράσινο περιβάλλον. Εδώ ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει τη φύση, να ετοιμάσει πρόχειρο φαγητό και να ξεκουραστεί κάτω από αιωνόβιες οξυές.
- ➔ Το χωριό Χίλια Δέντρα απέχει 4 χιλιόμετρα από το χωριό Δοϊράνη. Εδώ έχει διαμορφωθεί ένας χώρος αναψυχής σε μια ειδυλλιακή τοποθεσία στη μέση μιας συστάδας από γέρικες βελανιδιές.

β) Στην πόλη της Γουμένισσας:

- ➔ με χαρακτηριστικά παραδοσιακά σπίτια και στενά δρομάκια όπου και το αξιοπρόσεκτο λαογραφικό μουσείο Αλευρά.
- ➔ Η κοινότητα Καστανερής που χαρακτηρίζεται σαν η Μακρινίτσα του Κιλκίς τόσο για τις φυσικές ομορφιές όσο και για τον παραδοσιακό χαρακτήρα της.
- ➔ Η κοινότητα Σκρά που πέρα από υπέροχο φυσικό τοπίο θεωρείται σημαντικότερη από ιστορική σκοπιά διότι εδώ κρίθηκε η τύχη του Ά παγκόσμιου πολέμου. Επίσης, ο οικισμός Κούπα της ίδιας κοινότητας παρουσιάζει χαρακτηριστικές παραδοσιακές κατασκευές.
- ➔ Ο Δήμος Αξιούπολης, τα οινοποιεία της περιοχής Γουμένισσας και ο χαρακτηρισμός των παραγόμενων οίνων της σαν «Ανωτέρας Ποιότητας»(Ονομασία Προέλευσης)³⁴.

³⁴ ΑΝ.ΚΙ.

Χωρίζοντας τα ενδιαφέροντα ενός επισκέπτη σε έξι κατηγορίες με βάση αυτά που μπορεί να προσφέρει ο Νομός Κιλκίς μπορούμε να αναφερθούμε σε κάποια από τα πολλαπλά ενδιαφέροντα που μπορεί κανείς να βρει στο Νομό :

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	Παλατιανό, Π. Γυναικόκαστρο, Κολχίδα, Ευρωπός, Τούμπα, Χωρύγι.
ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΛΛΟΣ	Οροσειρά Κρουσίων (Ποντοκερασιά, Κ. Θεοδωράκι), Οροσειρά Πάικου (Δύο ποτάμια, Κοτζά – Ντερέ), λίμνη Δοϊράνη – Χίλια Δέντρα, Μεταλλικό, Αξίος ποταμός.
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	Μοναστήρι Οσίου Νικόδημου, Μοναστήρι Αγίων Ραφαήλ – Νικολάου – Ειρήνης, Μοναστήρι Παναγίας Γουμένισσας, Εκκλησία Αγίου Γεωργίου.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	Ελευθέρια Κιλκίς, Αξιοπολιτικά, Πολυκαστρινά, Θεοτόκια Γουμένισσας, Γυναικοκάστρεια, Μωμογέρεια, Γιορτή Γυναίκας (Ισωμα, Τέρπυλο, Ασπρο, Αξιοχώρι, Ν.Σάντα), Κουρμπάνι (Γουμένισσα, Καστανιές, Πολύκαστρο, Κιλκίς, Λιβάδια), Ρουσαλίες (Ομαλό, Πεντάλοφο), Συντάγκα (Πολύκαστρο), Κολιντέ (Πολύπετρο), Παραδοσιακοί γάμοι και φαγητά (Ευκαρπία, Λιβάδια, Κεντρικό Φύσκα, Ποντοηράκλεια, Κ.Θεοδωράκι, Βαφειοχώρι), Κασκέκι (Ευρωπό), Μπέης (Μάνδρες), Καμήλα και Περπέρω (Πολύκαστρο), Καλιντίτσα και Χελιδόνα (Αγ.Μάρκο), Κλήδωνα (Γαλλικό).
ΙΑΜΑΤΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	Πηλοθεραπευτήριο Πικρολίμνης, Σπήλαιο Κιλκίς.
ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ	<ol style="list-style-type: none"> 1) Κιλκίς : Ναός Αγίου Γεωργίου, Αρχαιολογικό Μουσείο, Πολεμικό Μουσείο, Ηρώο, Σπήλαιο Αγίου Γεωργίου. 2) Γουμένισσα : ο παραδοσιακός οικισμός, το Λαογραφικό Μουσείο Αλευρά, τα οινοποιεία, 3) Οι οικισμοί Σκρά και Κούπας. 4) Οικισμός Καστανερής. 5) Δήμος Αξιούπολης : Μουσείο Φυσικής Ιστορίας.

Πηγή : ΑΝ.ΚΙ.

1.9 Δυνατά και Αδύνατα σημεία στο Νομό Κιλκίς

Αδύνατα σημεία.

Τα προβλήματα που έχουν εντοπισθεί και βέβαια αποτελούν και τα κυρίως αδύνατα σημεία της περιοχής ειδικότερα σε σχέση με τον τουρισμό και την ανάπτυξή του θα μπορούσαν να συνοψισθούν στα παρακάτω :

➤ Κυρίως οικονομικά προβλήματα τόσο των κατοίκων όσο και των φορέων της περιοχής. Η γενικότερη οικονομική κατάσταση είναι περίπου σε μια μέτρια

κατάσταση και κάτω. Η έλλειψη ουσιαστικών πόρων σε σχέση με την ανταποδοτικότητα είναι η αχίλλειος πτέρνα της περιοχής.

- Έλλειψη νέου πληθυσμού και συνεχιζόμενοι εγκατάλειψη από τους υπάρχοντες οι οποίοι αναζητούν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης στα μεγάλα αστικά κέντρα ερημώνοντας έτσι την ύπαιθρο και εγκαταλείποντας πατροπαράδοτες ασχολίες. Ακόμη και μετανάστες που επιστρέφουν στην πατρίδα πολλές φορές προτιμούν να κατοικήσουν σε κάποιο μεγάλο αστικό κέντρο.
- Έλλειψη κινήτρων και θέσεων εργασίας για επιστροφή των νέων και πληθυσμού γενικότερα, παρόλη την αγάπη και την τάση που υπάρχει για διαμονή στον τόπο τους.
- Οι ελλείψεις σε κάποιες υποδομές ξεκινώντας από το οδικό δίκτυο και τις μεταξύ των απομακρυσμένων ή ορεινών κοινοτήτων διασυνδέσεις ή έλλειψη τσιμεντόστρωσης του εσωτερικού οδικού δικτύου κάποιων ορεινών οικισμών και έλλειψη σημαντικών τουριστικών δομών, παροχών και διευκολύνσεων.
- Έλλειψη επενδύσεων και προθέσεων επενδύσεων τόσο σε καθαρά οικονομικές δραστηριότητες γεωργοκτηνοτροφικού περιεχομένου, όσο και τουριστικού.
- Έλλειψη σημαντικών και λειτουργικών εκπαιδευτικών δομών που θα μπορούσε να συμπεριλάβει από απλές ημερίδες μέχρι και οργανωμένα σεμινάρια σε σειρά πραγματικά σημαντικών και ενδιαφερόντων τομέων για την γενικότερη υπόσταση της περιοχής. Να σημειωθεί εδώ ότι σε κάποιες περιοχές υπάρχει υπολειτουργία ακόμη δημοσίων σχολείων, ενώ μερικές φορές και ιατρικές υπηρεσίες δίνονται ανεπαρκώς και σποραδικά.
- Έλλειψη οργανωμένου σχεδιασμού, προγραμματισμού, πληροφόρησης και επιμόρφωσης για μια σειρά προβλημάτων και δυνατοτήτων που πραγματικά παρουσιάζει η περιοχή.
- Έλλειψη οργανωμένων, μεγάλων και με δυνατότητες αθλητικών εγκαταστάσεων όπως επίσης και διαμορφωμένων χώρων μέσα στη φύση αλλά και στους οικισμούς, με κάποιες οργανωμένες δυνατότητες και υπηρεσίες για

κάθε υποψήφιο επισκέπτη όπως πλατείες, χώροι εκδρομών και αναψυχής, περιπάτων, παντοπωλείων, ή και ξενόγλωσσων ξεναγών. Υπάρχουν βέβαια σημαντικές εξαιρέσεις σε κάποιες περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος όπου ενεργοποιήθηκαν κυρίως τα Δασαρχεία Κιλκίς και Γουμένισσας.

➤ Παρόλη την ύπαρξη πλούσιου αρχαιολογικού υλικού και χώρων που περιμένουν το ενδιαφέρον της πολιτείας και την εξεύρεση πόρων για την αρχαιολογική σκαπάνη, φαίνεται να καρκνοβατεί οποιαδήποτε προσπάθεια ή προσδοκία.

➤ Έλλειψη κυνηγετικών διευκολύνσεων παρόλες τις προσπάθειες των κατά τόπους κυνηγετικών συλλόγων, αν και προσφέρεται η περιοχή όπως επίσης και έλλειψη αγροτουριστικών και οικοτουριστικών διευκολύνσεων και υπηρεσιών αλλά και ανάγκη βελτιώσεις αυτών που υπάρχουν αν και σε αυτούς τους τομείς τουρισμού θα πρέπει να πέσει το βάρος των προσπαθειών τουριστικής ανάπτυξης.

➤ Έλλειψη διαφήμισης, γνωστοποίησης και ουσιαστικής προβολής της περιοχής τόσο μέσα από κρατικούς φορείς και οργανισμούς, όσο και από παράγοντες του νομού.

➤ Έλλειψη ουσιαστικού ενδιαφέροντος από την πολιτεία για τα πολλά προβλήματα και την αναπτυξιακή δυνατότητα της περιοχής, που μεταφράζεται με σχετική εγκατάλειψη, αδιαφορία και υποβάθμιση.

Οι προτεινόμενες λύσεις πέρα από μια θετική απάντηση και αντιμετώπιση των προαναφερθέντων προβλημάτων με μακροπρόθεσμους στόχους, υπεύθυνη αντιμετώπιση από όλους τους φορείς και ουσιαστική στρατηγική, σχεδιασμό και προγραμματισμό, θα μπορούσαν να είναι και η υιοθέτηση κάποιων προτάσεων από τους τοπικούς φορείς και κοινότητες και να ληφθούν πιο σοβαρά οι ιδιαιτερότητες αλλά και οι πολλές δυνατότητες της περιοχής σε μια ουσιαστική τουριστική ανάπτυξη και όχι μόνον.

Το τρίπτυχο κίνητρο, οικονομική ενίσχυση και αναβάθμιση φαίνεται να κυριαρχεί σε κάθε περιοχή του Κιλκίς. Χρειάζεται η ουσιαστική και πραγματική συνδρομή της πολιτείας, όπως και αυτή του ντόπιου δυναμικού που σε γενικές γραμμές

είναι διατεθειμένο να προσφέρει με όλες του τις δυνάμεις για την ανάπτυξη του τόπου του.

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

Η περιοχή του Κιλκίς έχει ήδη μερικά πολύ δυνατά σημεία και με την κατάλληλη προσπάθεια και βοήθεια υπάρχουν όλες οι δυνατότητες για μια γρήγορη και μόνιμη τουριστική ανάπτυξη και αναβάθμιση.

Ανάμεσα στα κύρια πλεονεκτήματα της περιοχής μπορούμε με σιγουριά να εντοπίσουμε τα παρακάτω :

☛ Το θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον που ποικίλλει στο δάσος των Κρουσίων, του Πάικου και του Μπέλες μέχρι την καθαρά αγροτική ομορφιά των πεδινών τμημάτων. Οι ποταμοί Αξιός και Γαλλικός σε συνδυασμό με τη Λίμνη Δοϊράνη αποτελούν τους κύριους υδάτινους πόλους έλξης. Σε συνδυασμό δε με το μοναδικό ξηρό υγιεινό κλίμα μπορούμε να θεωρήσουμε ότι ήδη υπάρχει το βασικό υπόβαθρο για τουρισμό.

☛ Η γειτνίαση της περιοχής και το ιδιαίτερα κοντινό των αποστάσεων με μεγάλα αστικά κέντρα (Σέρρες, Γιαννιτσά) και ειδικότερα με την συμπρωτεύουσα την Θεσσαλονίκη που δρα όχι μόνο σαν μια τεράστια αγορά προς την οποία μπορεί να απευθυνθεί το τουριστικό προϊόν της περιοχής αλλά και σαν ουσιαστικός παράγοντας γενικότερης ανάπτυξης της περιοχής αφού οι κύριες και απαραίτητες υποδομές της μεγάλης πόλης και κυρίως οι συγκοινωνίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν με την ίδια ευκολία και αποτελεσματικότητα για κάθε σκοπό.

☛ Οι κάτοικοι και το ανθρώπινο δυναμικό της περιοχής που διακρίνεται για τη φιλοξενία και τον παραδοσιακό τρόπο ζωής, κάτι που μόνο του μπορεί να αποτελέσει ισχυρό πόλο έλξης.

☛ Ήθη και έθιμα που συνδέουν άμεσα το σήμερα με το χθες. Παραδοσιακά φαγητά παραδοσιακοί γάμοι, έθιμα που συναντούνται σε πολύ λίγες περιοχές

της Ελλάδας, αναβίωση παλαιών εθίμων, πανηγύρια και τοπικές εκδηλώσεις με το χαρακτηριστικό χρώμα τους να συμπληρώνουν την εικόνα μιας ελκυστικής περιοχής για κάθε επισκέπτη κάθε κοινωνικού στρώματος και ηλικίας.

✚ Υπάρχουν αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία, βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες, ιστορικά γεγονότα αλλά και προτάσεις πιο ουσιαστικής τουριστικής αξιοποίησης τους με εκδηλώσεις και θεαματικές προβολές τους, όπως αυτή του Ήχους και Φως στον αρχαιολογικό χώρο του Παλατιανού. Πλούσιο λαογραφικό υλικό και παραδοσιακά κτίσματα γεωργοκτηνοτροφικής ιστορίας αλλά και παλιά εγκαταλελειμμένα χωριά που με μια κατάλληλη επέμβαση μπορούν να μετατραπούν σε παραδείσους εναλλακτικού τουρισμού. Να προστεθούν εδώ και όλοι οι αρχαιολογικοί χώροι που αναμένουν την αρχαιολογική σκαπάνη για

να φέρουν στο φως τους κρυμμένους θησαυρούς τους καθώς και η ύπαρξη πλούσιων επισκέψιμων μουσείων σε γειτονικές πόλεις.

✚ Η ύπαρξη κτιρίων, εγκαταστάσεων ακόμη και σπηλαίων και παλαιών μεταλλείων που με κάποιες προσπάθειες και μικρού κόστους επεμβάσεις θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για συγκεκριμένους και αναγκαίους τουριστικούς σκοπούς.

✚ Μέσα από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως το πρόγραμμα LEADER έχουν ήδη δημιουργηθεί δύο οικοτουριστικές μονάδες στα Κρούσια. Μάλιστα στην περιοχή της Ποντοκερασιάς εκτός από το καταλύματα με την μορφή μπαγκαλόους, υπάρχει ολοκληρωμένο εστιατόριο με σπεσιαλιτέ την ποντιακή κουζίνα και μπαρ. Ακόμη θα δημιουργηθούν διαμορφωμένοι ειδικοί χώροι, διάδρομοι και ασφαλή μονοπάτια, κατάλληλα σημασμένα και αποτυπωμένα σε σχετικά ενημερωτικά φυλλάδια και ειδικούς χάρτες, έχοντας ενδιάμεσα τις απαραίτητες κατασκευές τόπων ανάπαυσης και μια σειρά από ολοκληρωμένες φυσιολατρικές δραστηριότητες που θα κατευθύνονται από ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό. Να σημειωθεί ότι έχει ήδη ολοκληρωθεί η χαρτογράφηση της χλωρίδας με την έκδοση ενός οικοτουριστικού οδηγού και αναμένεται η σχετική της πανίδας. Αναμένεται ακόμη με σχετικά έργα η εύκολη και γρήγορη πρόσβαση προς τους γειτονικούς υδροβιότοπους της λίμνης

Δοϊράνης και της λίμνης Κερκίνης. Να τονισθεί η εκπαιδευτική αξία των ανωτέρω έργων πέρα από αυτή της αναψυχής και πνευματικής και σωματικής ξεκούρασης καθώς και προσφορά των γνώσεων και επιστημονικών παρατηρήσεων. Οι δυνατότητες κυνηγιού, ιππασίας και πεζοπορίας που πρόκειται να αναπτυχθούν δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

☛ Μια επίσης σημαντική τουριστική μονάδα είναι ο ξενώνας που ολοκληρώνεται στην περιοχή Παπαίτσα του Κ. Θεοδωρακίου. Εστιατόριο και αναψυκτήριο σε συνδυασμό με τις άφθονες ομορφιές της περιοχής και τις αυθεντικές αγροτικές απασχολήσεις των κατοίκων είναι μερικές από τις προσφερόμενες απολαύσεις που θα μπορούν να χαρούν οι επισκέπτες. Τέλος η ύπαρξη και λειτουργία του εργοστασίου παραδοσιακών τροφών Ραγιάν στην κοντινή περιοχή Βάθης αποτελεί ένα μικρό ισχυρό πόλο έλξης τουριστών.

Μέσα από το ίδιο πρόγραμμα να αναφερθούν το Μουσείο φυσικής ιστορίας στην Αξιούπολη, το Πηλοθεραπευτήριο στην Πικρολίμνη, το αεροδρόμιο στην Νέα Καβάλα, τα έργα αναψυχής στον Ευρωπό με το κολυμβητήριο Ολυμπιακών διαστάσεων, το συνεδριακό κέντρο στο Κιλκίς, τα έργα αναψυχής στο Πεδινό και άλλα.

☛ Τα μοναστήρια του Πάικου : α) Όσιου Νικόδημου, β) Αγίων Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης, γ) Παναγίας Γουμένισσας και Ανύδρου.

☛ Τα οινοποιεία της Γουμένισσας. Ο οίνος της περιοχής θεωρείται από τους καλύτερους και φέρει την επωνυμία Ονομασία Προέλευσης.

☛ Οι κάτοικοι της περιοχής είναι πρόθυμοι και αποδέχονται πρόγραμμα τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής και θα συμμετείχαν ενεργά σε αυτό είτε με την διάθεση δωματίων στους επισκέπτες, είτε με την κατασκευή νέων για το σκοπό αυτό, αν χρηματοδοτούνταν. Υπάρχει ετοιμότητα για συμμετοχή σε τέτοιες δραστηριότητες από τους κατοίκους με παράλληλη παροχή πρωινού στους επισκέπτες και προσφορά αγροτουριστικών δραστηριοτήτων.

☛ Γενικά για τους φορείς της περιοχής, αλλά και τους κατοίκους υπάρχει θέληση, όρεξη και πολλές ιδέες για την αναβάθμιση και τουριστική ανάπτυξη της περιοχής³⁵.

³⁵ AN.KI.

ΜΕΡΟΣ Γ
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΈΡΕΥΝΑΣ

Η Ταυτότητα Της Έρευνας

Η έρευνα μας διεξήχθη στο νομό Κιλκίς τον Ιούλιο του 2004 με πολύ κόπο και υπομονή. Δημιουργήσαμε ένα ερωτηματολόγιο με 11 ερωτήσεις. Στη συνέχεια επισκεφτήκαμε τους εξής φορείς:

- ✓ Δήμος Κιλκίς
- ✓ Δήμος Ευρωπού,
- ✓ Δήμος Πικρολίμνης
- ✓ Δήμος Μουριών
- ✓ Αναπτυξιακή Κιλκίς ΑΝ.ΚΙ.
- ✓ Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Πολιτιστικής Ανάπτυξης Κιλκίς

Με όλους αυτούς τους φορείς η συνεργασία μας ήταν άριστη και η συζήτηση μαζί τους εποικοδομητική. Όλοι τους φάνηκαν πρόθυμοι ν' απαντήσουν σε οποιαδήποτε ερώτηση ή απορία μας. Η περίοδος διεξαγωγής διήρκησε συνολικά δύο εβδομάδες, καθώς το πρόγραμμα των φορέων ήταν επιβαρημένο και συναντήσαμε δυσκολίες στις ώρες συνάντησης μαζί τους. Πάντως, μέσα από την κατάρτιση του ερωτηματολογίου, την ανάλυση των στοιχείων του και την επαφή με άτομα αρμόδια ασχοληθήκαμε για πρώτη φορά με τη μεθοδολογία της κοινωνικής έρευνας. Προσωπικά, αποκομίσαμε πολλά από όλη την έρευνα που διεξάγαμε και οφείλουμε να ομολογήσουμε πως οι γνώσεις μας σε θέματα τουρισμού έχουν πλέον εμπλουτιστεί σε ικανοποιητικό βαθμό.

Ανάλυση Αποτελεσμάτων

1) Θεωρείτε πως υπάρχουν προοπτικές αξιόλογης ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος στο Νομό;

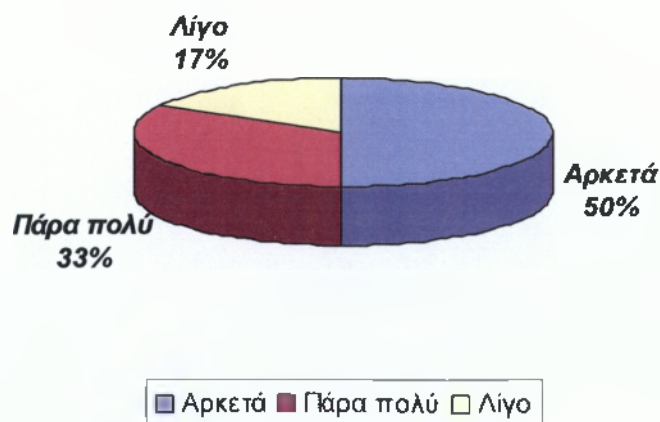
Έπειτα από έρευνα που επιχειρήσαμε σε έξι φορείς τουριστικής ανάπτυξης στο Νομό Κιλκίς τα αποτελέσματα για την παραπάνω ερώτηση είναι τα εξής :

Ο Δήμος Κιλκίς, ο Δήμος Ευρωπού και η Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Πολιτιστικής Ανάπτυξης Κιλκίς μας απάντησαν πως υπάρχουν **αρκετά** προοπτικές αξιόλογης ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος και ανήκουν στο **50%**.

Η Αναπτυξιακή Εταιρεία Κιλκίς και ο Δήμος Μουριών μας απάντησαν **πάρα πολύ** και ανήκουν στο **33%**.

Και τέλος ο Δήμος Πικρολίμνης απάντησε **λίγο** και ανήκει στο **17%**³⁶.

	Αρκετά	50%
ΣΥΝΟΛΟ	Πάρα πολύ	33%
	Λίγο	17%

Σχεδιάγραμμα 1

³⁶ Προσωπική πρωτογενής έρευνα πεδίου

2) Σε ποιους τομείς του τουρισμού διακρίνεται ο νομός μας ;

Μετά από έρευνα που έγινε σε έξι φορείς τουριστικής ανάπτυξης του Νομού Κιλκίς σχετικά με τους τομείς που διακρίνεται ο νομός οι απαντήσεις που λάβαμε ήταν οι εξής :

Ο Δήμος Κιλκίς θεωρεί ότι ο νομός μας διακρίνεται στον **Αγροτουρισμό**, στον **Ιαματικό τουρισμό**, στον **Αρχαιολογικό τουρισμό** και στο **Σπηλαιολογικό τουρισμό**.

Ο Δήμος Μουριών θεωρεί τον **Αγροτουρισμό**, τον **Ιαματικό τουρισμό**, τον **Αρχαιολογικό τουρισμό**, τον **Σπηλαιολογικό** καθώς επίσης και τον **Οικολογικό τουρισμό**.

Ο Δήμος Ευρωπού θεωρεί τον **Αγροτουρισμό**, τον **Ιαματικό** και τον **Οικολογικό τουρισμό**.

Ο Δήμος Πικρολίμνης θεωρεί τον **Αγροτουρισμό** και την **Πηλοθεραπεία**.

Η ΑΝ.ΚΙ. θεωρεί όλα τα παραπάνω που αναφέρθηκαν οι Δήμοι καθώς επίσης και τον **Συνεδριακό τουρισμό**, τον **Μοναστηριακό τουρισμό** , τον **Φυσιολατρικό τουρισμό**.

Η Δ.Ε.Τ.Π.Α.Κ. θεωρεί τον **Αγροτουρισμό**.

ΣΥΝΟΛΟ

Αγροτουρισμός	5
Ιαματικός Τουρισμός	3
Αρχαιολογικοί Τουρισμό	2
Σπηλαιολογικός Τουρισμός	2
Οικολογικός Τουρισμός	1
Φυσιολατρικός Τουρισμός	1
Μοναστηριακός Τουρισμός	1
Συνεδριακός Τουρισμός	1

Πηγή: Προσωπική πρωτογενής έρευνα πεδίου
Σχεδιάγραμμα 2

3) Υπάρχουν κάποιοι τομείς που θεωρείται ότι δεν έχουν αξιοποιηθεί ανάλογα ;

Με βάση την έρευνα που επιχειρήσαμε στο νομό Κιλκίς σε έξι φορείς τουριστικής ανάπτυξης του νομού και σε ερώτηση που απευθύναμε σχετικά με τους τομείς που δεν έχουν αξιοποιηθεί ανάλογα, τα αποτελέσματα της έρευνας μας είναι τα παρακάτω :

Ο Δήμος Κιλκίς μας απάντησε ότι δεν έχει αξιοποιηθεί το **Κάστρο του Παλαιού Γυναικοκάστρου, Ανάδειξη της Λίμνης Δοϊράνης, Βοτανικός Κήπος στο Δήμο Κρουσών, οι Φυσιολατρικοί χώροι οικισμών** του νομού Κιλκίς.

Ο Δήμος Μουριών θεωρεί ότι δεν έχουν αξιοποιηθεί ανάλογα η **Λίμνη Δοϊράνη, ο Αγροτουρισμός** και η **Πηλοθεραπεία**.

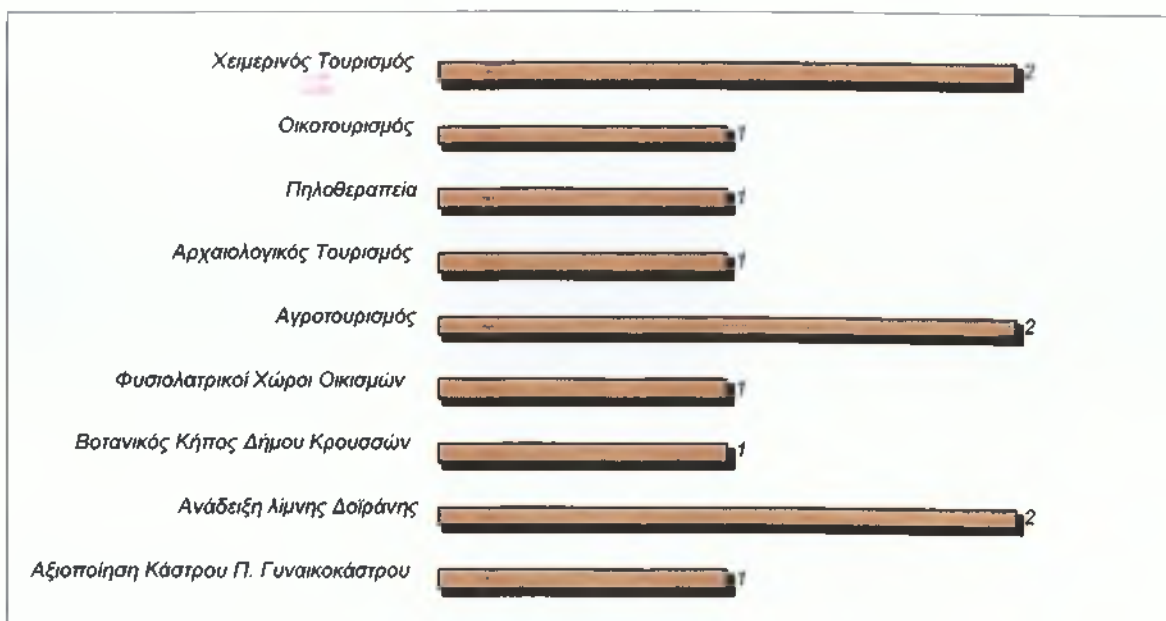
Ο Δήμος Ευρωπού θεωρεί αναξιοποίητο τον **Οικολογικό τουρισμό**, τον **Αρχαιολογικό** και τον **Χειμερινό τουρισμό**.

Ο Δήμος Πικρολίμνης θεωρεί αναξιοποίητο τον **Οικοτουρισμό**.

Η Αναπτυξιακή Εταιρεία Κιλκίς θεωρεί ως αναξιοποίητο τον **Αγροτουρισμό**.

Η Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Πολιτιστικής Ανάπτυξης Κιλκίς θεωρεί ότι δεν έχουν αξιοποιηθεί ο **Χειμερινός τουρισμός**.

ΣΥΝΟΛΟ	
<i>Αξιοποίηση Κάστρου Π. Γυναικοκάστρου</i>	<i>1</i>
<i>Ανάδειξη λίμνης Δοϊράνης</i>	<i>2</i>
<i>Βοτανικός Κήπος Δήμου Κρουσσών</i>	<i>1</i>
<i>Φυσιολατρικοί Χώροι Οικισμών</i>	<i>1</i>
<i>Αγροτουρισμός</i>	<i>2</i>
<i>Αρχαιολογικός Τουρισμός</i>	<i>1</i>
<i>Πηλοθεραπεία</i>	<i>1</i>
<i>Οικοτουρισμός</i>	<i>1</i>
<i>Χειμερινός Τουρισμός</i>	<i>2</i>

Πηγή: Προσωπική πρωτογενής έρευνα πεδίου
 Σχεδιάγραμμα 3

4) Μέσω των ευρωπαϊκών προγραμμάτων έχουν ενισχυθεί δράσεις που συμβάλλουν στην Τουριστική Ανάπτυξη;

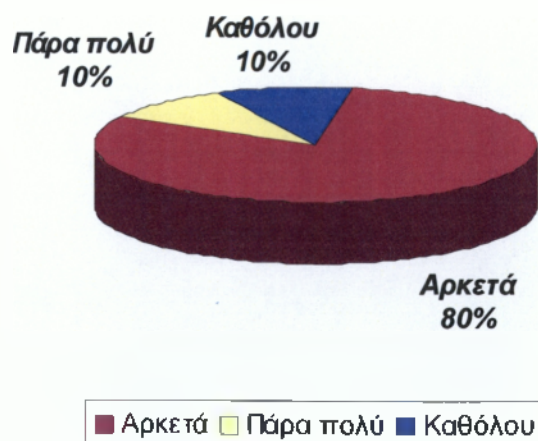
Απευθυνθήκαμε σε έξι φορείς τουριστικής ανάπτυξης του νομού Κιλκίς και οι απαντήσεις που πήραμε ήταν οι εξής :

Η απάντηση που δεχτήκαμε από τον Δήμο Κιλκίς, Μουριών, Ευρωπού και Πικρολίμνης ήταν **αρκετά** έχουν ενισχυθεί δράσεις που συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη του νομού και ανήκουν στο **80%**.

Η Αναπτυξιακή εταιρεία Κιλκίς μας απάντησε πως έχουν ενισχυθεί **πάρα πολύ** δράσεις για την τουριστική ανάπτυξη μέσω των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και ανήκει στο **10%**.

Η Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Πολιτιστικής Ανάπτυξης Κιλκίς μας απάντησε πως δεν έχουν ενισχυθεί **καθόλου** δράσεις για την τουριστική ανάπτυξη μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων και ανήκει στο **10%**³⁷.

Σ Υ Ν Ο Λ Ο	
Α ρ κ ε τ ά	80%
Π ά ρ α π ο λ ύ	10%
Κ α θ ό λ ο υ	10%

Σχεδιάγραμμα 4

³⁷ Προσωπική πρωτογενής έρευνα πεδίου

4α) Αν ναι, με ποιους τρόπους; (π.χ. LEADER)

Σύμφωνα με την παραπάνω ερώτηση οι απαντήσεις που λάβαμε από τους παρακάτω φορείς τουριστικής ανάπτυξης είναι :

Ο Δήμος Κιλκίς μας απάντησε **LEADER I, II, PLUS** (μέσω Αναπτυξιακής Κιλκίς).

Ο Δήμος Μουριών μας απάντησε μέσω **LEADER, Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας** και **INTERREG I, II**.

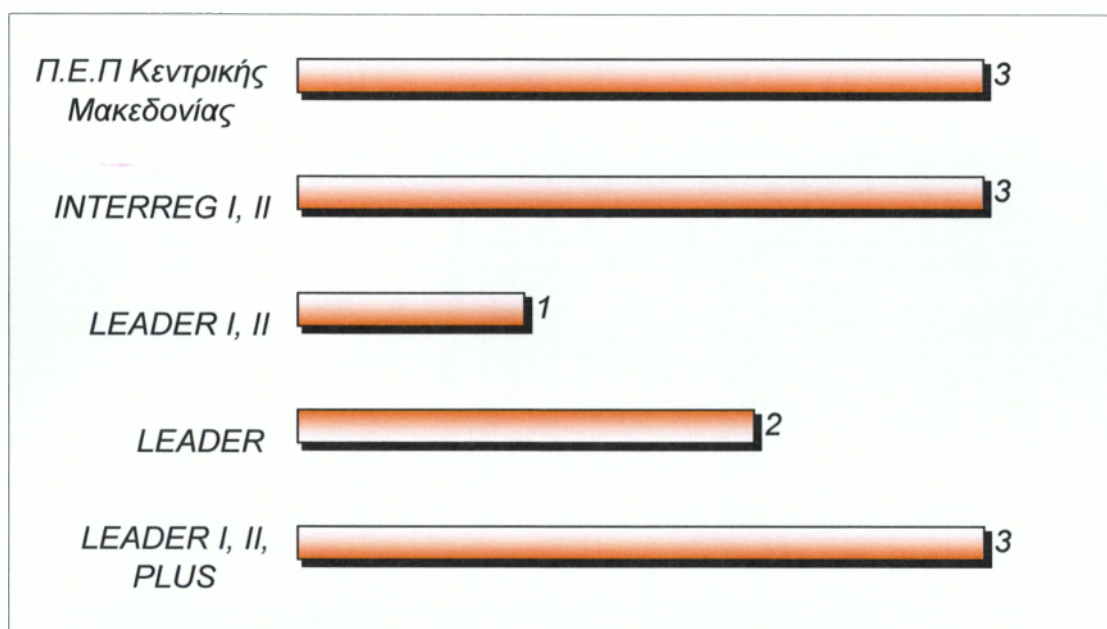
Ο Δήμος Ευρωπού μας απάντησε μέσω **LEADER I, II, PLUS, Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας** και μέσω του **INTERREG I, II**.

Ο Δήμος Πικρολίμνης μας απάντησε κυρίως μέσω **LEADER**.

Η ΑΝ.ΚΙ. αναφέρθηκε μέσω του **LEADER I, II, PLUS, INTERREG I, II, Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας**.

Η Δ.Ε.Τ.Π.Α.Κ. μας απάντησε μέσω **LEADER I, II**.

ΣΥΝΟΛΟ	
LEADER I, II, PLUS	3
LEADER	2
LEADER I, II	1
INTERREG I, II	3
Π.Ε.Π Κεντρικής Μακεδονίας	3

Πηγή: Προσωπική πρωτογενής έρευνα πεδίου
 Σχεδιάγραμμα 5

5) Ποιες ενέργειες έχουν υλοποιηθεί και ποια είναι τα μελλοντικά σχέδια δράσης για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού;

Ο Δήμος Κιλκίς απάντησε πως οι ενέργειες που έχουν υλοποιηθεί και τα μελλοντικά σχέδια δράσης για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού είναι :

Σεμινάρια, Ημερίδες και διάφορες άλλες δραστηριότητες, επίσης προσπάθεια για καλύτερη υποδομή και ανάπτυξη του αγροτουρισμού γίνεται μέσω διαφόρων προγραμμάτων σε συνεργασία του αρμόδιου Υπουργείου Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, Νομαρχίας και Δήμων.

Ο Δήμος Μουριών θεωρεί πως οι ενέργειες που έχουν υλοποιηθεί για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού είναι : **Βοτανικός Κήπος Κρουσίων, Σπήλαιο Κιλκίς, Ξενώνες στο Κάτω Θεοδωράκη, Μπαγκαλούς στα Κρούσια, Πηλοθεραπευτήριο Πικρολίμνης.**

Ο Δήμος Ευρωπού απευθύνθηκε στο **Πηλοθεραπευτήριο Πικρολίμνης, στις αθλητικές εγκαταστάσεις Ευρωπού, στους Ξενώνες στο Κάτω Θεοδωράκη και στα Κρούσια.**

Ο Δήμος Πικρολίμνης μας απάντησε πως **έχουν υλοποιηθεί οι εγκαταστάσεις στην Πικρολίμνη αλλά χρειάζεται όμως σχεδιασμός και στελέχωση.**

Η ΑΝ.ΚΙ. αναφέρθηκε στο **Πηλοθεραπευτήριο στην Πικρολίμνη, στα Μπαγκαλούς στα Κρούσια, στους Ξενώνες στο Κ. Θεοδωράκη, στα επισκέψιμα οινοποιεία στην Γουμένισσα, στο Λαογραφικό μουσείο Κιλκίς, στο Βοτανικό Κήπο Κρουσίων, στην Αναπαλαίωση παραδοσιακών κτιρίων και στο Σπήλαιο Κιλκίς.**

Η Δ.Ε.Τ.Π.Α.Κ. αναφέρθηκε στους **Ξενώνες στο Κάτω Θεοδωράκη.**

ΣΥΝΟΛΟ	
Βοτανικός Κήπος Κρουσίων	2
Σπήλαιο Κιλκίς	1
Ξενώνες στο Κ. Θεοδωράκη	3
Μπαγκαλούς στα Κρούσια	2
Πηλοθεραπευτήριο Πικρολίμνης	4
Οινοποιεία Γουμένισσας	1
Αθλητικές εγκαταστάσεις Ευρωπού	1
Σεμινάρια και Ημερίδες	1
Λαογραφικό Μουσείο Κιλκίς	1

Πηγή: Προσωπική πρωτογενής έρευνα πεδίου
Σχεδιάγραμμα 6

6) *Είστε ικανοποιημένος από την έως τώρα τουριστική ανάπτυξη του νομού μας ;*

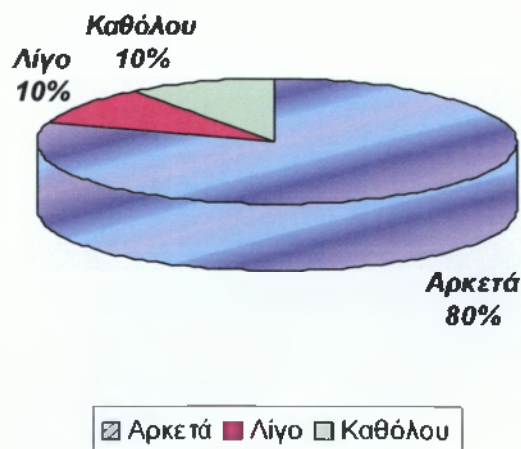
Έπειτα από έρευνα που έγινε σε έξι φορείς τουριστικής ανάπτυξης οι απαντήσεις που λάβαμε όσον αφορά κατά πόσο είναι ικανοποιημένοι από την τουριστική ανάπτυξη του νομού είναι :

Ο Δήμος Κιλκίς, ο Δήμος Μουριών, ο Δήμος Ευρωπού και η Αναπτυξιακή εταιρεία Κιλκίς μας απάντησαν πως είναι **αρκετά** ικανοποιημένοι και ανήκουν στο **80%**.

Ο Δήμος Πικρολίμνης μας απάντησε πως είναι **λίγο** ικανοποιημένος και ανήκει στο **10%**.

Η Δ.Ε.Τ.Π.Α.Κ. μας απάντησε πως δεν είναι **καθόλου** ικανοποιημένη με την τουριστική ανάπτυξη του νομού και ανήκει στο **10%**³⁸.

	Α ρ κ ε τ ά	80%
Σ Τ Ν Ο Λ Ο	Λ ί γ ο	10%
	Κ α θ ό λ ο υ	10%

³⁸ Προσωπική πρωτογενής έρευνα πεδίου

Σχεδιάγραμμα 7

7) Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τουρισμού σε όλες τις μορφές του συμβάλλει στην τόνωση της τοπικής οικονομίας;

Η απάντηση που λάβαμε από τους έξι φορείς τουριστικής ανάπτυξης σχετικά με το αν η ανάπτυξη του τουρισμού συμβάλλει στην τόνωση της τοπικής οικονομίας είναι πως συμβάλει **πάρα πολύ**.

8) Η μη σχεδιασμένη ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή μπορεί να επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα;

Οι απαντήσεις που λάβαμε από τους έξι φορείς τουριστικής ανάπτυξης όσον αφορά το αν επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα η μη σχεδιασμένη ανάπτυξη του τουρισμού είναι τα παρακάτω :

Ο Δήμος Κιλκίς και η Δ.Ε.Τ.Π.Α.Κ. απάντησαν **πάρα πολύ** και ανήκουν στο **20%**.

Ο Δήμος Μουρικίων, Ευρωπού, Πικρολίμνης και η ΑΝ.Κί. απάντησαν **αρκετά** και ανήκουν στο **80%**³⁹.

Σ Τ Ν Ο Λ Ο	
Πάρα πολύ	20%
Αρκετά	80%

³⁹ Προσωπική πρωτογενής έρευνα πεδίου

Σχεδιάγραμμα 8

9) Αξιολογήστε τα βασικότερα κριτήρια γύρω από τα οποία θα πρέπει να επικεντρωθεί η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Σύμφωνα με το πρώτο κριτήριο που είναι η **Ενίσχυση Τοπικής Οικονομίας** ο Δήμος Κιλκίς και Ευρωπού μας απάντησαν πως θα πρέπει **παρά πολύ** να επικεντρωθεί η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής και ανήκουν στο **23%**. Ο Δήμος Μουριών, Πικρολίμνης, η ΑΝ.ΚΙ και η Δ.Ε.Τ.Π.Α.Κ. μας απάντησαν **αρκετά** και ανήκουν στο **10%**.

Σύμφωνα με το κριτήριο **Προστασία Περιβάλλοντος** οι απαντήσεις που λάβαμε και από τους έξι φορείς τουριστικής ανάπτυξης είναι πως θα πρέπει **πάρα πολύ** να επικεντρωθεί η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής στην Προστασία του Περιβάλλοντος και ανήκουν στο **20%**.

Η **Κοινωνική Συνοχή** είναι ένα άλλο κριτήριο στο οποίο θα πρέπει να επικεντρωθεί η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής και οι απαντήσεις που λάβαμε ήταν οι εξής :

Ο Δήμος Κιλκίς απάντησε **πάρα πολύ**, ομοίως και ο Δήμος Μουριών και η ΑΝ.ΚΙ. και ανήκουν στο **12%**. Σε αντίθεση με τους άλλους φορείς που απάντησαν **αρκετά** ανήκουν στο **10%** και είναι ο Δήμος Ευρωπού, Πικρολίμνης και η Δ.Ε.Τ.Π.Α.Κ..

Επιπροσθέτως, ένα άλλο βασικό κριτήριο στο οποίο πρέπει να επικεντρωθεί η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής είναι η **Διατήρηση Πολιτιστικών Παραδόσεων** και οι απαντήσεις που δεχτήκαμε είναι οι παρακάτω :

Ο Δήμος Κιλκίς, Μουριών, Ευρωπού, Πικρολίμνης και η Δ.Ε.Τ.Π.Α.Κ. μας απάντησαν **πάρα πολύ** και ανήκουν στο **22%**.

ΣΥΝΟΛΟ

Ενίσχυση Τοπικής Οικονομίας	
Πάρα πολύ	23%
Αρκετά	10%

Προστασία Περιβάλλοντος	
Πάρα πολύ	20%

Κοινωνική Συνοχή	
Πάρα πολύ	12%
Αρκετά	10%

Διατήρηση Πολιτιστικών Παραδόσεων	
Πάρα πολύ	22%
Αρκετά	3%

Πηγή: Προσωπική πρωτογενής έρευνα πεδίου

10) Πως θα ιεραρχούσατε τα πέντε βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η τουριστική ανάπτυξη του Νομού;

Ο Δήμος Κιλκίς στην ερώτηση που του θέσαμε αναφέρθηκε στον **αγροτουρισμό, στην ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων, στην αξιοποίηση του βοτανικού κήπου στο Δήμο Κρουσσών και στην αξιοποίηση των ιαματικών πηγών Μεταλλικού.**

Ο Δήμος Μουριών αναφέρθηκε στην **έλλειψη της Κρατικής μηχανής, έλλειψη διαφήμισης και προβολής, χώρων ψυχαγωγίας, κυνηγετικών διευκολύνσεων και στην έλλειψη σημαντικών εκπαιδευτικών δομών.**

Ο Δήμος Ευρωπού αναφέρθηκε στην **ελλιπής ενημέρωση του κοινού, στην χαλαρή συντονισμένη προσπάθεια, στο μειωμένο ενδιαφέρον της πολιτείας, στην έλλειψη προβολής και διαφήμισης και στη μη αξιοποίηση του βοτανικού κήπου.**

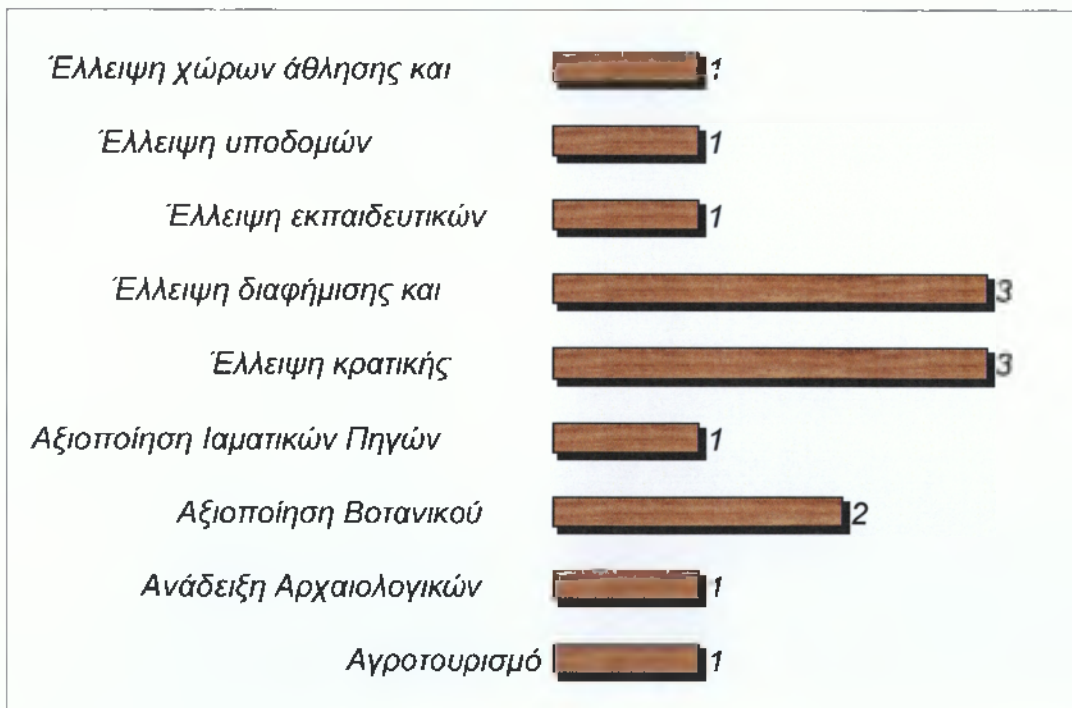
Ο Δήμος Πικρολίμνης θεωρεί την έλλειψη πολιτικής, σχεδιασμού, στελεχών, επιμόρφωσης και ενημέρωσης των κατοίκων.

Η ΑΝ.ΚΙ. θεωρεί την **έλλειψη ουσιαστικών υποδομών διανυκτέρευσης, διαφήμισης και προβολής, το φαινόμενο αστυφιλίας – εγκατάλειψη της υπαίθρου, την έλλειψη οργανωμένων και διαφοροποιημένων χώρων άθλησης και αναψυχής και των έλλειψη εκπαιδευτικών δομών και οργανωτικού σχεδιασμού.**

Η Δ.Ε.Τ.Π.Α.Κ. αναφέρθηκε στο **ελάχιστο κρατικό ενδιαφέρον, στις λίγες ξενοδοχειακές μονάδες και στην παντελή έλλειψη διαφήμισης.**

ΣΥΝΟΛΟ

Αγροτουρισμός	1
Ανάδειξη Αρχαιολογικών Χώρων	1
Αξιοποίηση Βοτανικών Κήπου	2
Αξιοποίηση Ιαματικών Πηγών Μεταλλικού	1
Έλλειψη κρατικής μηχανής	3
Έλλειψη διαφήμισης και προβολής	3
Έλλειψη εκπαιδευτικών δομών	1
Έλλειψη υποδομών διανυκτέρευσης	1
Έλλειψη χώρων άθλησης και αναψυχής	1

Πηγή: Προσωπική πρωτογενής έρευνα πεδίου
Σχεδιάγραμμα 9

11) Πως θα ιεραρχούσατε τα πέντε βασικότερα πλεονεκτήματα για την τουριστική ανάπτυξη του Νομού;

Ο Δήμος Κιλκίς θεωρεί ως βασικά πλεονεκτήματα για την τουριστική ανάπτυξη του Νομού τον πολιτισμό, το Σπήλαιο Κιλκίς, τις νέες αθλητικές εγκαταστάσεις, το φυσικό περιβάλλον και το Πηλοθεραπευτήριο Πικρολίμνης.

Ο Δήμος Μουριών θεωρεί την **αναβίωση εθίμων, το φυσικό περιβάλλον, την γεινίαση με το Νομό Θεσσαλονίκης, τους χώρους υποδομής και την φιλοξενία των κατοίκων του Νομού Κιλκίς.**

Ο Δήμος Ευρωπού θεωρεί τα **αξιόλογα φυσικά αξιοθέατα, τις τοπικές συνήθειες που επιβιώνουν μέχρι και σήμερα, τις συχνές πολιτιστικές εκδηλώσεις, την γεινίαση με το αστικό κέντρο της Θεσσαλονίκης, το ζήλο και τις φιλότιμες προσπάθειες εμπνευσμένων πολιτών.**

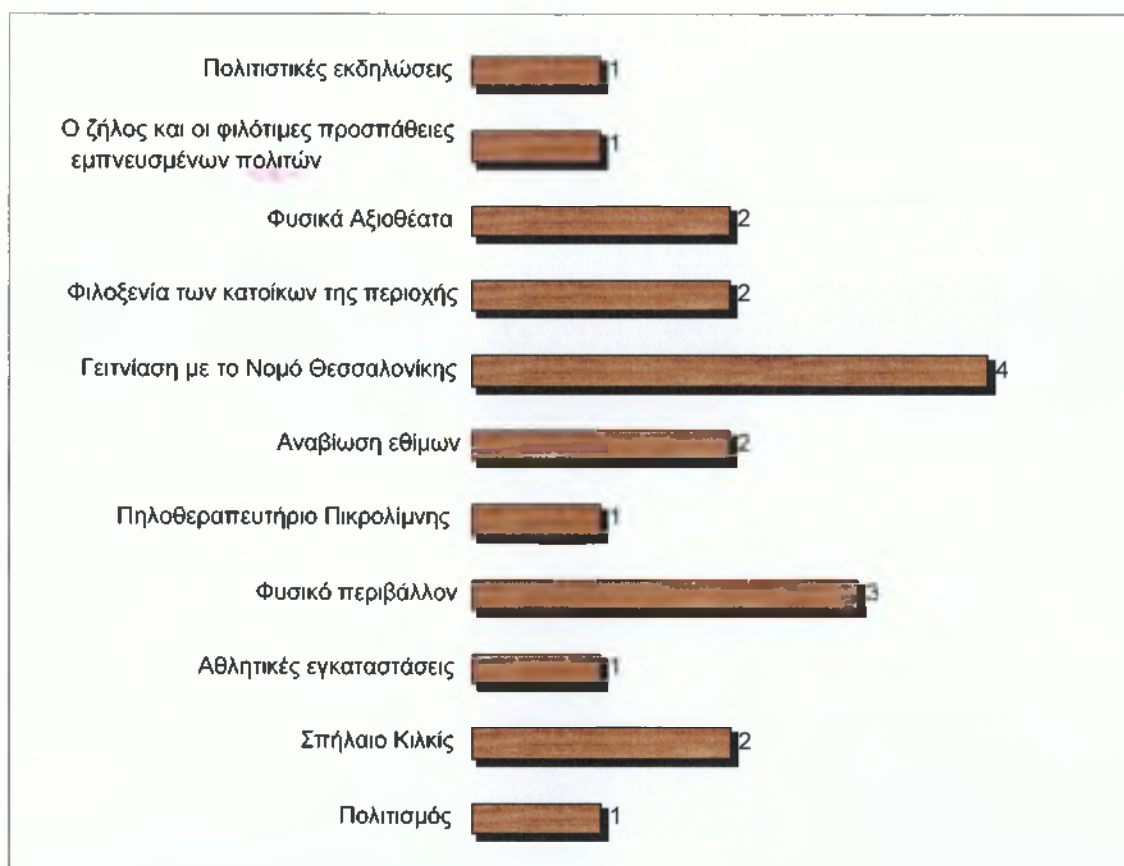
Ο Δήμος Πικρολίμνης θεωρεί βασικό πλεονέκτημα τη **γεινίαση με τη Θεσσαλονίκη.**

Η ΑΝ.ΚΙ. θεωρεί το **θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον, την γεινίαση με το μεγάλο αστικό κέντρο της Θεσσαλονίκης, ήθη - έθιμα και αναβίωσή τους, την ύπαρξη όλων των αναγκαίων τουριστικών πόλων έλξης, την φιλοξενία των και το ανθρώπινο δυναμικό.**

Η Δ.Ε.Τ.Π.Α.Κ. θεωρεί βασικό πλεονέκτημα το ότι **ο Νομός αποτελεί την κύρια είσοδο από την Ευρώπη, το άριστο κλίμα της περιοχής Κρουσίων, ο ορεινός όγκος Πάικου – Μπέλες, την λίμνη Δοϊράνης και Πικρολίμνης και τέλος τη δυναμική του ανθρώπινου δυναμικού.**

ΣΥΝΟΛΟ

Πολιτισμός	1
Σπήλαιο Κιλκίς	2
Αθλητικές εγκαταστάσεις	1
Φυσικό περιβάλλον	3
Πηλοθεραπευτήριο Πικρολίμνης	1
Αναβίωση εθίμων	2
Γειτνίαση με το Νομό Θεσσαλονίκης	4
Φιλοξενία των κατοίκων της περιοχής	2
Φυσικά Αξιοθέατα	2
Ο ζήλος και οι φιλότιμες προσπάθειες εμπνευσμένων πολιτών	1
Πολιτιστικές εκδηλώσεις	1

Πηγή: Προσωπική πρωτογενής έρευνα πεδίου
Σχεδιάγραμμα 10

1.14 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας τα στοιχεία της εργασίας και μέσα από μια προσωπική κριτική θεώρηση των πορισμάτων της έρευνας που πραγματοποιήθηκε καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως η τουριστική διαδρομή του νομού Κιλκίς παρουσιάζει τόσο αρνητικές όσο και θετικές παραμέτρους.

Τα αδύνατα αφενός σημεία της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής εστιάζονται κυρίως στον οικονομικό τομέα. Συγκεκριμένα, οι νέοι κυρίως κάτοικοι εγκαταλείπουν τις αγροτικές περιοχές, λόγω αδυναμίας τους ν' ανταποκριθούν οικονομικά ασχολούμενοι με πατροπαράδοτες εργασίες αλλά και λόγω έλλειψης κινήτρων να παραμείνουν στην περιφέρεια απ' όπου κατάγονται. Γι' αυτό φυσικά ευθύνεται η πολιτεία και οι αρμόδιοι φορείς που είτε δεν προσφέρουν θέσεις εργασίας σε αγροτικούς τόπους, είτε δεν προνοούν ώστε να εξασφαλίσουν θέσεις εργασίας, σωστές υποδομές για την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων αλλά και δεν προωθούν τις επενδύσεις γεωργοκτηνοτροφικού και τουριστικού ενδιαφέροντος. Επιπλέον, απουσιάζει η συντονισμένη προώθηση του τουρισμού με ημερίδες, σεμινάρια, με εκπαιδευτικές υποδομές, με δημιουργία κατάλληλα διαμορφωμένων χώρων σε αξιόλογα φυσικά τοπία ή οικισμούς. Στην πραγματικότητα, λοιπόν, η ουσία του προβλήματος εντοπίζεται στην έλλειψη προβολής, διαφήμισης και ενδιαφέροντος από την πλευρά της πολιτείας. Κατανοούμε έτσι ότι για μια σωστή και εποικοδομητική τουριστική ανάπτυξη απαιτείται υπεύθυνη αντιμετώπιση, ουσιαστική στρατηγική, εμπνευσμένος σχεδιασμός και προγραμματισμός απ' όλους τους αρμόδιους φορείς.

Φυσικά αυτή είναι η μια όψη της τουριστικής εικόνας του νομού Κιλκίς. Μέσα από την έρευνα μας για μια ολοκλήρωση της εργασίας καταλάβαμε πως στον τομέα του τουρισμού έχουν συντελεστεί αρκετές φιλότιμες προσπάθειες και έχουν γίνει θετικά βήματα, ώστε να μιλάμε για μια ικανοποιητική τουριστική πορεία. Βέβαια και ο ίδιος ο νομός διαθέτει αρκετά δυνατά σημεία που με την κατάλληλη εκμετάλλευση μπορούν να οδηγήσουν σε τουριστική ανάπτυξη. Αναλυτικότερα, η ποικιλία του φυσικού περιβάλλοντος που συνδυάζει την

ομορφιά του ορεινού και πεδινού τοπίου με τους υδάτινους πόλους έλξης, αλλά και οι σημαντικοί ιστορικοί και αρχαιολογικοί χώροι μαζί με τους τόπους λατρείας κάνουν το Κιλκίς να ξεχωρίζει. Πλάι στα φυσικά αξιοθέατα η αναβίωση παλιών εθίμων με εκδηλώσεις, η τοπική παραγωγή οίνου καθώς και η φιλοξενία των ντόπιων κατοίκων προσφέρουν στον επισκέπτη μοναδικές στιγμές. Αξίζει, βέβαια, ν' αναφέρουμε και τη συμβολή των ευρωπαϊκών προγραμμάτων στην προώθηση του τοπικού τουρισμού. Στα πλαίσια τους ο αγροτουρισμός έχει τεθεί σε νέα βάση και έχει αξιοποιήσει σημαντικά στοιχεία της τοπικής παράδοσης. Έτσι οι υγροβιότοποι, οι φυσιολατρικές και ιστοριοδιφικές δραστηριότητες αποτελούν πλέον πόλο έλξης τουριστών τόσο από άποψη σωματικής και πνευματικής ξεκούρασης όσο και από άποψη προσφοράς γνώσεων και επιστημονικών παρατηρήσεων. Ο συνδυασμός, λοιπόν, του φυσικού πλούτου, της παράδοσης και της κατάλληλης πολιτειακής υποστήριξης είναι σίγουρη εγγύηση για την αναβάθμιση και την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΚΙΛΚΙΣ

1. Να γίνει προσπάθεια επαφής και σύνδεσης με τον Ε.Ο.Τ. και ιδιαίτερα με το γραφείο της Θεσσαλονίκης. Να σταλεί σχετική επιστολή με θέσεις και στόχους για την τουριστική πολιτική του γραφείου τουρισμού της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Κιλκίς. Έτσι θα μπορέσει το Νομαρχιακό Γραφείο Τουριστικής Ανάπτυξης να έχει τις απαραίτητες επίσημες συστάσεις προς όλα τα γραφεία Ε.Ο.Τ. εσωτερικού και εξωτερικού για να μπορέσουν τα γραφεία να προωθήσουν και να προβάλουν προς τις κατάλληλες κατευθύνσεις και ενδιαφερόμενα μέρη, οτιδήποτε διαφημιστικό ή διαφημιστικό υλικό για το Νομό Κιλκίς. Η προβολή αυτή μέσω των γραφείων του Ε.Ο.Τ. θα στοχεύσει κυρίως σε όλους εκείνους τους φορείς και παράγοντες που θα μπορέσουν να βοηθήσουν στην μέγιστη δυνατή ωφελιμότητα για την τουριστική ανάπτυξη του Νομού, δεδομένων και των σημαντικών έργων τουριστικής υποδομής που δρομολογούνται μέσω του προγράμματος LEADER.
2. Να γίνει μια πρώτη επαφή και να γνωστοποιηθεί προς όλους τους Τουριστικούς πράκτορες του Νομού η ύπαρξη του Νομαρχιακού Γραφείου Τουρισμού οι οποίοι και να προσκληθούν σε μια συνάντηση στην οποία να γίνει ενημέρωση για τον σκοπό και την λειτουργία του Γραφείου και να ζητηθεί η στενή συνεργασία μεταξύ πρακτόρων και γραφείου σε όλα τα επίπεδα και να δοθεί η ευκαιρία ανταλλαγής απόψεων για την βελτίωση και να ανάπτυξη του τουρισμού στο Κιλκίς.
3. Να γίνουν προσωπικές επαφές μέσα στον νομό και να γνωστοποιηθεί η ύπαρξη του γραφείου τουρισμού και ο προορισμός του όπως και να γίνει προσπάθεια ευαισθητοποίησης των κατοίκων πάνω στον τομέα τουρισμού.
4. Να δημιουργηθεί κείμενο τουριστικών προγραμμάτων για το Νομό Κιλκίς με σκοπό να αποτελέσει δείγμα για τουριστικούς πράκτορες που ενδιαφέρονται να οργανώσουν εκδρομές στο νομό.
5. Να γίνει περιληπτική ιστορική αναδρομή του νομού.
6. Να γίνει συνοπτικό κείμενο επισκέψιμων χώρων του νομού.

7. Να συμμετάσχει το γραφείο σε διάφορα σεμινάρια και ημερίδες τόσο στον Ευρωπαϊκό χώρο όσο και στον Ελληνικό.
8. Να γίνει συγκέντρωση τουριστικών εντύπων και τουριστικών οδηγών όπως επίσης και συνδρομή σε τουριστικά περιοδικά για τη σταδιακή ένταξη του γραφείου στον ευρύτερο χώρο.
9. Να αποτελέσει δυναμικό παράγοντα διοργάνωσης, συμμετοχής και εκπροσώπησης του Νομού σε εκθέσεις διεθνούς κύρους τόσο τουριστικές όσο και άλλες σχετικές όπως : AGROTICA, PHILOXENIA και άλλα.
10. Να γίνει πρόσκληση προς όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και ειδικότερα σε τουριστικούς πράκτορες από όλη την Ελλάδα, για ολιγοήμερη φιλοξενία που θα αποσκοπεί στην άμεση και ουσιαστική γνωριμία των προσφερομένων δυνατοτήτων από το νομό. Στην φιλοξενία πέρα από τη διαμονή θα πρέπει να περιλαμβάνονται ημερήσιες εκδρομές μέσα στο νομό με έμφαση στις περιοχές που προσφέρουν παραδοσιακό και πολιτιστικό υπόβαθρο και φυσικά αυτές που θα διαμορφωθούν κατάλληλα για ήπιες μορφές τουρισμού όπως αγροτουρισμός και οικοτουρισμός.
11. Να υπάρχει μόνιμη συμμετοχή του γραφείου τουρισμού στις διάφορες εκθέσεις του Ε.Ο.Τ. ως προς την τουριστική προβολή αλλά και προσέλκυση επισκεπτών. Ο νομός Κιλκίς θα πρέπει να εκπροσωπείται όσο το δυνατόν περισσότερο στις διάφορες πολιτιστικές και τουριστικές διοργανώσεις μέσα στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς.
12. Να γίνει σχεδιασμός και υλοποίηση σεμιναρίων με προσκεκλημένους τουριστικούς πράκτορες από όλες τις περιοχές της Ελλάδος, ειδικότερα σε περιόδους που αυτοί θα συγκεντρώνονται σε κάποια συγκεκριμένη πόλη λόγω κάποιας εκθέσεως ή τουριστικής δραστηριότητας όπως : PHILOXENIA.
13. Να δημιουργηθεί ένας τομέας ταχυδρομικών υπηρεσιών και αποστολής πληροφοριών και εντύπων σε κάθε ενδιαφερόμενο για το νομό Κιλκίς. Η ύπαρξη μιας τέτοιας προσφοράς υπηρεσιών του γραφείου μπορεί να γνωστοποιηθεί κυρίως μέσω διαφημίσεων τόσο σε τουριστικά περιοδικά όσο και μέσω του τύπου.

14. Σε συνεννόηση με τους οικονομικούς παράγοντες του νομού θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένας οδηγός που να ενημερώνει τις τουριστικές δυνατότητες του νομού.

15. Είναι αναγκαία η τοποθέτηση πινακίδων σε επίκαιρα σημεία (είσοδοι – έξοδοι πόλης αλλά και νομού), που να υποδεικνύουν και να προσανατολίζουν τον επισκέπτη για την ύπαρξη του γραφείου τουριστικής ανάπτυξης και τις δυνατότητες παροχής τουριστικών υπηρεσιών. Επίσης η τοποθέτηση μεγάλων πινακίδων, με ουσιαστικές πληροφορίες για τον τουρίστα, σχετικά με το τι προσφέρει ο νομός, σε όλα εκείνα τα σημεία και κυρίως στις εισόδους της χώρας που θεωρούνται κλειδιά διέλευσης τουριστών και επιπροσθέτως θεωρείται ουσιαστικός παράγοντας προβολής και διαφήμισης.

16. Τέλος, η οργάνωση και διεκπεραίωση ενός πανελληνίου ή και διεθνούς συνεδρίου ή σεμιναρίου με θέμα τις ειδικές μορφές τουρισμού με την βοήθεια διαφόρων Ευρωπαϊκών ή εθνικών προγραμμάτων στο Κιλκίς είναι μια από τις σημαντικές σκέψεις και δυνατότητες του γραφείου.

Επίλογος

Η ανάπτυξη του τουρισμού και ειδικότερα του Αγροτουρισμού αποτελεί μοναδική ευκαιρία για όλους τους Νομούς, και ειδικότερα για το Νομό Κιλκίς, ώστε να αναπτυχθούν τουριστικά, να ενισχύσουν την τοπική οικονομία και να καταπολεμήσουν την ανεργία. Με βάση όμως τη σύγχρονη πραγματικότητα, τα δημογραφικά προβλήματα, τη μείωση του πληθυσμού στις αγροτικές και ορεινές περιοχές, την αστικοποίηση, την τάση συρρίκνωσης και παρακμής του πρωτογενούς τομέα (γεωργία – κτηνοτροφία), την έλλειψη βιομηχανικής ανάπτυξης, τη μειωμένη εισροή τουριστών καθώς και την επικέντρωση του τουριστικού ενδιαφέροντος σε παραθαλάσσιες περιοχές, αποτελούν σημαντικά προβλήματα που εμποδίζουν την οικονομική, κοινωνική και τουριστική ανάπτυξη εμπνευσμένων και πρωτότυπων τουριστικών δραστηριοτήτων.

Το όραμα, λοιπόν, μιας τουριστικής ανάπτυξης συμβατής με το φυσικό περιβάλλον και τον πολιτισμό, αποκτά μια ιδιαίτερη σημασία με την ανάπτυξη και ενίσχυση του αγροτουρισμού και του Οικολογικού τουρισμού. Είναι βέβαια αλήθεια ότι με την κατάλληλη επιλογή δράσεων και ενισχύσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση και με την οργανωμένη συνεργασία όλων των φορέων μπορεί να επιτευχθεί η τουριστική ανάπτυξη των προβληματικών και παραμεθόριων περιοχών.

Έτσι τα προβλήματα θα αντιμετωπισθούν αν τεθούν γενικοί στόχοι ενός ολοκληρωμένου προγράμματος. Με βάση την προσωπική μας εκτίμηση πιστεύουμε πως απαιτείται η δημιουργία βασικών οδικών υποδομών και γενικών υποδομών όπως ύδρευση, αποχέτευση, η ανάπτυξη μονάδων παραγωγής όπως βιομηχανία, βιοτεχνία, εμπόριο και του πρωτογενούς τομέα, η βελτίωση της ποιότητας ζωής για την συγκράτηση του πληθυσμού με αναβάθμιση της περίθαλψης, της παιδείας, του πολιτισμού και των τηλεπικοινωνιών, η ορθολογιστική ανάπτυξη του Αγροτουρισμού με προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος και η ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων

υπηρεσιών, καθώς και η ανάπλαση πόλεων και παραδοσιακών οικισμών με την ανάδειξη και αξιοποίηση αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών κέντρων.

Κατά την άποψη μας αυτά είναι ορισμένα μέτρα που αν πραγματοποιηθούν θα δημιουργήσουν μια νέα δημιουργική τουριστική πραγματικότητα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κιλκίς, ενημερωτικά φυλλάδια 2002-2003
- Δήμος Κιλκίς, έντυπο υλικό, 2003
- Δήμος Ευρωπού, ενημερωτικά φυλλάδια, 2002
- Δήμος Πικρολίμνης, διαφημιστικά φυλλάδια, Νο 38, 2002
- Δήμος Μουριών, ενημερωτικά φυλλάδια, 2003
- Αναπτυξιακή Κιλκίς ΑΝ.ΚΙ, έντυπο υλικό 2003-2004
- Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Πολιτιστικής Ανάπτυξης Κιλκίς, έντυπο υλικό 2003
- Υπουργείο Τουρισμού
- Internet
- Φωτογραφικό υλικό από τουριστικό γραφείο PARISHS TRAVEI, Κιλκίς
- Σουλαντίνα Ιωάννη, Μελέτη, Γραφείου Τουριστικής Ανάπτυξης ΑΝ.ΚΙ Α.Ε.
- *Η Πόλη της Ελλάδας προς την Ευρώπη και τα Βαλκάνια*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κιλκίς 2000
- Νίκος Παρδαλή, *Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού. Ιδέες και προτάσεις*, Οκτώβριος 2001
- Προβατάς Δ., *Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της υπαίθρου. Ο ρόλος της Τ.Α.*, Αθήνα 2002.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1) Θεωρείτε πως υπάρχουν προοπτικές αξιολογησης ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος στον νομό;

Πάρα πολύ

Αρκετά

Λίγο

Καθόλου

Δεν γνωρίζω
/Δεν απαντώ

2) Σε ποιους τομείς του τουρισμού διακρίνεται ο νομός μας;

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

3) Υπάρχουν κάποιοι τομείς που θεωρείται ότι δεν έχουν αξιοποιηθεί ανάλογα;

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

4) Μεσώ των ευρωπαϊκών προγραμμάτων έχουν ενισχυθεί δράσεις που συμβάλλουν στην Τουριστική Ανάπτυξη; 4α) Αν ναι με ποιους τρόπους (πχ LEADER)

Πάρα πολύ

Αρκετά

Λίγο

Καθόλου

Δεν γνωρίζω
/Δεν απαντώ

4 α) Αν ναι με ποιους τρόπους; (π.χ. LEADER)

1.....

2.....

3.....

4.....

5) Ποιες ενέργειες έχουν υλοποιηθεί και ποια είναι τα μελλοντικά σχέδια δράσης για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6) Είστε ικανοποιημένοι από την έως τώρα τουριστική ανάπτυξη του νομού μας;

Πάρα πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου	Δεν γνωρίζω /Δεν απαντώ
☐	☐	☐	☐	☐

7) Πιστεύετε πως η ανάπτυξη του τουρισμού σε όλες τις μορφές του συμβάλλει στην τόνωση της τοπικής οικονομίας;

Πάρα πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου	Δεν γνωρίζω /Δεν απαντώ
☐	☐	☐	☐	☐

8) Η μη σχεδιασμένη ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή μπορεί να επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα;

Πάρα πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου	Δεν γνωρίζω /Δεν απαντώ
☐	☐	☐	☐	☐

9) Αξιολογήστε τα βασικότερα κριτήρια γύρω από τα οποία θα πρέπει να επικεντρωθεί η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής

	Πάρα Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Ενίσχυση Τοπικής Οικονομίας				
Προστασία Περιβάλλοντος				
Κοινωνική Συνοχή				
Διατήρηση Πολιτιστικών Παραδόσεων				
Άλλο.....				

10) Πως θα ιεραρχούσατε τα πέντε βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η τουριστική ανάπτυξη του Νομού;

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

11) Πως θα ιεραρχούσατε τα πέντε βασικότερα πλεονεκτήματα για την τουριστική ανάπτυξη του Νομού;

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

ΟΛΕΣ ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΟΠΩΣ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΘΗΚΑΝ ΣΤΟ
ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.6.1 Στοιχεία Προγραμματισμού και Εξέλιξης του ΕΠΑΝ στον Τουρισμό για την τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση, έτσι ώστε να είναι δυνατή η ταχεία πρόοδος του.

Με απόφαση της 3ης Επιτροπής Παρακολούθησης του ΕΠΑΝ εγκρίθηκε να γίνει πρόταση για αύξηση του προϋπολογισμού των δράσεων του Τομέα Τουρισμού κατά 47,2 εκ.€. Πιο αναλυτικά ανά Δράση :

Μέτρο 2.2 «Αναβάθμιση καταλυμάτων και ενίσχυση μικρομεσαίων τουριστικών επιχειρήσεων»

Δράση 2.2.1 «Ποιοτικός εκσυγχρονισμός Ξενοδοχείων και Κάμπινγκς Γ' τάξης και άνω βάσει του Ν.2601/98 (Δημόσια Δαπάνη 21,8 εκ. € και Συνολικό Κόστος 121,3 εκ. €). Φορέας υλοποίησης είναι το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών. Έχουν ενταχθεί 29 επιχειρήσεις με προϋπολογισμό 98,78 εκ. € και δημόσια δαπάνη 24,09 εκ.€

Δράση 2.2.2 «Ποιοτικός εκσυγχρονισμός ξενοδοχείων, κάμπινγκ και ενοικιαζομένων επιπλωμένων δωματίων και διαμερισμάτων, που δεν υπάγεται στον Ν.2601/98».(Δημόσια Δαπάνη 44,1 εκ. € και Συνολικό Κόστος 110,3 εκ.)

1 Έχει εγκριθεί η ένταξη 2333 επιχειρήσεων για ενίσχυση με συνολική δαπάνη 104,8εκ.€ και δημόσια δαπάνη 40,2 εκ.€.

2 Έχουν υπογραφεί συμβάσεις μεταξύ Ε.Φ.Δ. και επιχειρήσεων.

3 Παρουσιάζεται σχετική καθυστέρηση στις εκταμιεύσεις γιατί απαιτείται η έγκριση αλλαγής κάθε πρότασης από την Κεντρική Επιτροπή Αξιολόγησης.

4 Ο προϋπολογισμός της Δράσης έχει καλυφθεί κατά 90% , και θα απαιτηθεί η μεταφορά πόρων από την Δράση 2.2.3.

Δράση 2.2.3 «Επιχειρηματικά Σχέδια ΜΜΕ όλων των κλάδων» (Δημόσια Δαπάνη 50,8 εκ. € και Συνολικό Κόστος 127,1 εκ.).

1 Έχει εγκριθεί η ένταξη 299 επιχειρήσεων με συνολική δαπάνη 10,99 εκ. € και δημόσια δαπάνη 3,67 εκ.€.

2 Η Δράση παρουσιάζει μικρή ελκυστικότητα , και έχει προταθεί μεταφορά πόρων στην Δράση 2.2.2.

Μέτρο 5.1 «Ενίσχυση εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής - ΠΟΤΑ»

Δράση 5.1.1 «Ιδιωτικές επενδύσεις εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής για την ανάπτυξη θεματικού τουρισμού (μαρίνες, συνεδριακά κέντρα, γήπεδα γκολφ, κέντρα θαλασσοθεραπείας, υδροθεραπευτήρια, χιονοδρομικά κέντρα, κέντρα αθλητικού - προπονητικού τουρισμού κ.α.). (Δημόσια Δαπάνη 45,7 εκ. € και Συνολικό Κόστος 123,4 εκ.) Έχουν ενταχθεί 13 έργα (Μαρίνα Κασσάνδρας, Μαρίνα Πυθαγορείου, Συνεδριακό Κέντρο Κω, Μαρίνα Μαρμαρά

Χαλκιδικής, Συνεδριακό Κέντρο Αθήνας, κέντρο θαλασσοθεραπείας Καμένα Βούρλα κλπ) συνολικής δαπάνης 80,18 εκ. € και δημόσιας δαπάνης 29,42

εκ.€.. Φορέας υλοποίησης είναι το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.

Δράση 5.1.2 ΠΟΤΑ. Ευρίσκεται στην διαδικασία εγκρίσεων.

Μέτρο 5.2 «Ολοκληρωμένες δράσεις εναλλακτικού τουρισμού- τουριστικά αγκυροβόλια

Δράση 5.2.1 «Δημιουργία δικτύων πολιτιστικών στοιχείων, διαδρομών πολιτιστικού τουρισμού και εναλλακτικές μορφές τουρισμού». (Δημόσια Δαπάνη 100% 8,5 εκ.€).

1 Έχει ενταχθεί το έργο «Κάστρων Περίπλους - Κάστρα Μεθώνης, Αστυπάλαιας, Γραμβούσας και Κυθήρων » συνολικής δημόσιας δαπάνης 7,4 εκ. € με τελικό δικαιούχο το ΤΑΠΑ. Τα 4 υποέργα ευρίσκονται στην φάση της εκτέλεσης.

2 Ετοιμάζεται από τον ΕΟΤ το Τεχνικό Δελτίο για ένταξη του έργου «Τα βήματα του Απόστολου Παύλου» προϋπολογισμού 1,55 εκ. €.

Δράση 5.2.2 «Παρεμβάσεις υποστήριξης επιχειρήσεων του Τουριστικού Τομέα για αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος» (Δημόσια Δαπάνη 16,9 εκ. € και Συνολικό Κόστος 20,1 εκ.).

1 Έχει ενταχθεί το έργο της Ελληνικής Κουζίνας .Υπάρχουν προτάσεις από 1051 επιχειρήσεις . Έχει γίνει πρόταση για αύξηση του προϋπολογισμού, ώστε να αρχίσει και β' κύκλος προτάσεων.

2 Έχει ξεκινήσει η διαδικασία της αξιολόγησης και έχουν συσταθεί μικτές επιτροπές πιστοποίησης, (ΕΟΤ και ΠΟΕΣΕ) με δαπάνες από την Τεχνική Βοήθεια. Παράλληλα έχει ανατεθεί στην ΠΟΕΣΕ το έργο του ειδικού Σύμβουλου του ΕΟΤ για την πιστοποίηση της Ελληνικής κουζίνας. Το πρόβλημα αυτή την στιγμή ευρίσκεται στην έγκριση από το Γενικό Λογιστήριο των αμοιβών των ομάδων εργασίας.

3 Έχει συνταχθεί από τον ΕΟΤ ο Οδηγός για την ένταξη στο τουριστικό προϊόν των παραδοσιακών βιομηχανικών κτηρίων.

4 Πρέπει να ετοιμασθούν από τον ΕΟΤ οι Οδηγοί εφαρμογής και των άλλων πράξεων (παραδοσιακά καφενεία).

Δράση 5.2.3 Κατασκευή τουριστικών αγκυροβολίων (Δημόσια Δαπάνη 100% 11,9 εκ.€).

1 Έχουν επιλεγεί οι θέσεις για τις οκτώ (8) θέσεις τουριστικών αγκυροβολίων και έχει ξεκινήσει από τον Τελικό Δικαιούχο ΕΟΤ η διαδικασία ωρίμανσης τους . Οι επιλεγείσες θέσεις είναι: Μπενίτσες Κέρκυρας, Κιόνι Ιθάκης, Καψάλι Κυθήρων, Επίδαυρος, Κουφονήσι, Ικαρία, Σύμη, Γαύδος. 1.

2 Έχει υπογραφεί σύμβαση (στις 4/09/2003) για το έργο «Καταφύγιο τουριστικών σκαφών στις Μπενίτσες Κέρκυρας με τελικό δικαιούχο τον ΕΟΤ, με συνολική δημόσια δαπάνη 3.480.056 € και το έργο ευρίσκεται σε εξέλιξη.

Δράση 5.2.4 Δράσεις για την ανάπτυξη του Οικοτουρισμού (Δημόσια Δαπάνη 100% 8,6 εκ. €).

1 Έχει ανατεθεί η μελέτη για τον «Εθνικό σχεδιασμό για την οργάνωση και ανάπτυξη του Οικοτουρισμού και έχει παραληφθεί η Α φάση της μελέτης. Εντός των ημερών υποβάλλεται και η Β' φάση.

- 2 Έχει ανατεθεί η μελέτη για την «Ανάπτυξη οικοτουριστικών διαδρομών» και έχει παραληφθεί η Α και η Β φάση της μελέτης.
- 3 Έχει υποβληθεί το Τεχνικό Δελτίο Έργου για την δημιουργία πρότυπου ορνιθολογικού πάρκου στην Επανομή, με τελικό δικαιούχο τον ΕΟΤ.
- 4 Έχουν εξειδικευθεί τα έργα για την ανάπτυξη των οικοτουριστικών διαδρομών, με τελικό δικαιούχο τον ΕΟΤ και έχει ενεργοποιηθεί η Δράση. Ο ΕΟΤ με βάση την Β φάση της μελέτης οικοτουριστικών που του έχει διαβιβασθεί και που περιελάμβανε την σύνταξη ΤΔΕ, οφείλει να προχωρήσει στην διαδικασία υλοποίησης, ήτοι αποπεράτωση των οριστικών μελετών, δημοπρατήσεις και υπογραφή προγραμματικών συμβάσεων με τους τοπικούς φορείς που θα εκτελέσουν το μεγαλύτερο μέρος των έργων .
- 5 Για τα υποέργα «Αποκατάσταση παλαιού σχολείου για δημιουργία ξενώνα στη θέση Ορεινή Ν. Ηλείας» (προϋπολογισμού 235.000 €) και «Αποκατάσταση αρχοντικού για δημιουργία ξενώνα και ολυμπιακού μουσείου στη Δίβρη Ν. Ηλείας» (προϋπολογισμού 601.000€), που θα υλοποιηθούν ως δημόσια έργα, έχουν συνταχθεί από τον ΕΟΤ οι μελέτες, έχει συνταχθεί το ΤΔΕ, που θα υποβληθεί εντός των ημερών.

Μέτρο 5.3 Τουριστική Προβολή - Μείωση Εποχικότητας.

(Συνολική δημόσια δαπάνη 14,0 εκ. € με τελικό δικαιούχο τον ΕΟΤ).

Δράση 5.3.1 Τουριστική Προβολή Έχει εγκριθεί η ένταξη των έργων :

- 1 «Κατάρτιση και υλοποίηση marketing plan τουριστικής προβολής Περιφέρειας Αττικής» προϋπολογισμού 3.500.000 €.
 - 2 Προώθηση και προβολή της Ελληνικής γαστρονομίας προϋπολογισμού 300.000 €.
 - 3 Προώθηση και προβολή του θρησκευτικού τουρισμού προϋπολογισμού 200.000 €.
 - 4 Προώθηση και προβολή του χειμερινού τουρισμού προϋπολογισμού 400.000€.
 - 5 Προώθηση και προβολή του αθλητικού τουρισμού προϋπολογισμού 350.000€.
 - 6 Προώθηση και προβολή του τουρισμού πόλης προϋπολογισμού 280.000 €.
- Έχουν γίνει ήδη οι αξιολογήσεις των προτάσεων από τις επιτροπές που έχουν συσταθεί και προχωρεί η διαδικασία έγκρισης.

Δράση 5.3.2 Μείωση Εποχικότητας Δεν έχει υποβληθεί ακόμη ΤΔΕ. Έχει προταθεί να περιληφθούν στην Δράση αυτή έργα προβολής που βοηθούν στην μείωση της εποχικότητας (π.χ. προβολή Συνεδριακού τουρισμού, Χειμερινού τουρισμού).

2.6.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΤΑ Α.Ε.

Βασικός στόχος λειτουργίας της ΕΤΑ είναι, η σωστή Διαχείριση της Περιουσίας του ΕΟΤ να γίνει Μοχλός Τουριστικής Ανάπτυξης της χώρας.

Στόχοι και πορεία στοχοθέτησης μέχρι το 2004:

1. Αποσύνδεση Δημοσίου από την Τουριστική Επιχειρηματική Δραστηριότητα. (Ολοκληρώνεται έως το τέλος του 2003).

2. Ανοιγμα της Δημόσιας Τουριστικής Περιουσίας και των Τουριστικών Υποδομών του ΕΟΤ στην αγορά. (Ολοκληρώνεται έως το τέλος του 2003 στο σύνολο των υποδομών της Αττικής, όπως: Μαρίνες, Συνεδριακό Κέντρο, Ακτές, Mont Parnes, καθώς και μία σειρά μικρότερων περιουσιακών στοιχείων, όπως Ιαματικές Πηγές, Λυκαβηττός).

3. Δημιουργία Ολοκληρωμένων Τουριστικών Υποδομών (Golf, Resorts, Spa) στις μεγάλες Δημόσιες Τουριστικές Εκτάσεις. Η δημιουργία αυτών των Ολοκληρωμένων Τουριστικών Υποδομών ήδη έχει αρχίσει σε Αφάντου, Ανάβυσσο και συνεχίζεται με Καιάφα και Παλιούρι Χαλκιδικής και αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι το α' τρίμηνο 2004, διότι απαιτούνται:

α. Εξασφάλιση όρων δόμησης και χρήσης γης από το ΥΠΕΧΩΔΕ, που δεν υπάρχουν μέχρι σήμερα και

β. Αναμόρφωση της τουριστικής νομοθεσίας για την παροχή κινήτρων προκειμένου να δημιουργηθούν αυτές οι υποδομές.

4. Προσέλκυση Επενδύσεων με το εξασφαλισμένο επενδυτικό πρόγραμμα των ιδιωτικών επενδύσεων που έχουν δρομολογηθεί μέχρι τέλος του 2003, ξεπερνούν τα 400εκ.€.

5. Δημιουργία πόρων για τη χρηματοδότηση της τουριστικής πολιτικής. (Εξασφαλισμένα 20εκ.€, για την τουριστική προβολή και διαφήμιση και 10εκ.€ για την κάλυψη λειτουργικών αναγκών ΕΟΤ, ΟΤΕΚ και Ελληνικό Φεστιβάλ).

6. Εξασφάλιση πόρων για τη λειτουργία τουριστικών πόλων αναψυχής της Αττικής και της Περιφέρειας σε περιουσία του ΕΟΤ που έχει κοινωφελή και κοινόχρηστο χαρακτήρα. (Ολοκληρώθηκε με το Πάρκο Λυκαβηττού, ο Δρυμός της Πάρνηθας, το Πάρκο Φλοίσβου, την Καλλιθέα και τις Πεταλούδες της Ρόδου, τον Πευκιά Ξυλοκάστρου και έπονται το Τουρκολίμανο και μία σειρά άλλων Τουριστικών Πόλων Αναψυχής ανά την Ελλάδα).

Μέτρο 8.1. Εκπαίδευση και κατάρτιση στον τομέα του Τουρισμού.

Για το Μέτρο 8.1 «Εκπαίδευση και κατάρτιση στον Τομέα Τουρισμού», έχουν γίνει αλλαγές ως προς τον Τελικό Δικαιούχο έτσι ώστε το Μέτρο αυτό με σημαντική δαπάνη (46,3 εκ. ευρώ, ήτοι 15,8 δις. δρχ.) να είναι δυνατόν να ενεργοποιηθεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Συγκεκριμένα ορίστηκε η Γενική Γραμματεία Τουρισμού και οι Ενδιάμεσοι Φορείς Διαχείρισης (ΕΦΔ) ως Τελικοί Δικαιούχοι αντί του Οργανισμού Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΤΕΚ) για σημαντικές Δράσεις του Μέρου. Έτσι η δαπάνη του Μέρου ανά Τελικό δικαιούχο κατανέμεται ως εξής:

1 Γεν. Γραμ. Τουρισμού στο 43%

2 ΕΦΔ στο 45%

3 ΟΤΕΚ στο 12%.

Δράση 8.1.1 Σχέδιο δράσης , μελέτες και έρευνες για την αναδιάρθρωση και αναβάθμιση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. (Δημόσια Δαπάνη 0,7 εκ.€). Έχει ανατεθεί και παραληφθεί η μελέτη του Σχεδίου Δράσης για την τουριστική εκπαίδευση, με τελικό δικαιούχο τον Οργανισμό Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΤΕΚ).

Δράση 8.1.2 Ανάπτυξη δικτύων Εθνικών και Διεθνικών συνεργασιών. (Δημόσια Δαπάνη 2,6 εκ. €). Έχει εγκριθεί η ένταξη του έργου για την δημιουργία forum για την τουριστική εκπαίδευση με τελικό δικαιούχο την Γενική Γραμματεία Τουρισμού. Το έργο υλοποιείται με 2 υποέργα:

1 «Επιλογή αναδόχου επιστημονικού συντονισμού και υλοποίησης - λειτουργία ηλεκτρονικής πύλης διαδραστικών συνδιασκέψεων / συνεδρίων » δαπάνης 250.000 €, που έχει ανατεθεί και έχει πρόσφατα υπογραφεί η σύμβαση. «Φυσική λειτουργία του μόνιμου forum για την τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση » δαπάνης 400.000 € που έχει προκηρυχθεί , έχει ανατεθεί και υπογράφεται εντός των ημερών η σύμβαση του έργου. Προβλέπεται η υλοποίηση του 1ου εθνικού συνεδρίου στις αρχές του επόμενου έτους.

Δράση 8.1.3 Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός των προγραμμάτων σπουδών της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης - Πιλοτικές εφαρμογές. (Δημόσια Δαπάνη 20,4 εκ.€).

1 Για την Πράξη «Καινοτόμα προγράμματα συμπληρωματικής κατάρτισης και εξειδίκευσης για αποφοίτους τουριστικής εκπαίδευσης» έχει συνταχθεί ο Οδηγός Εφαρμογής και από τους ΕΦΔ ως τελικούς δικαιούχους υπεβλήθησαν τα ΤΔΕ προς ένταξη, για συνολική δαπάνη 2.000.000 €.

2 Για την Πράξη «Αναμόρφωση εφαρμοζόμενων προγραμμάτων» συντάσσονται ΤΔΕ από την ΓΓΤ , που θα υποβληθούν εντός των ημερών προς ένταξη.

Δράση 8.1.4 Διασύνδεση της εκπαίδευσης με την παραγωγή. . (Δημόσια Δαπάνη 3,1 εκ. €). Η Δράση ενεργοποιείται από τον ΟΤΕΚ με βάση τα αποτελέσματα της μελέτης αναδιάρθρωσης των σπουδών.(Δράση 8.1.1)

Δράση 8.1.5 Πρόγραμμα κατάρτισης στα πλαίσια ολοκληρωμένων σχεδίων εξυπηρέτησης των στόχων της τουριστικής πολιτικής , όπως αναφέρονται στο ΕΠΑΝ. (Δημόσια Δαπάνη 9,1 εκ. €).

1 Για την Πράξη «Ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης σε μείζονος σημασίας παρεμβάσεις στο πλαίσιο δικτύων τουριστικού ενδιαφέροντος» προϋπολογισμού 1.200.000 €, με τελικούς δικαιούχους του ΕΦΔ , με μέριμνα της ΓΓΤ , έχει συνταχθεί ο Οδηγός Εφαρμογής .

2 Για την Πράξη «Προγράμματα συμπληρωματικής εκπαίδευσης για εργαζομένους, ανέργους και επιχειρηματίες στον τουρισμό» προϋπολογισμού 6.709.318

€ με τελικούς δικαιούχους του ΕΦΔ ,με μέριμνα της ΓΓΤ, έχει συνταχθεί ο Οδηγός Εφαρμογής.

3 Για την Πράξη «Πρόγραμμα Κατάρτισης - μετεκπαίδευσης εργαζομένων και εποχιακά ανέργων εμπειροτεχνών, με προοπτική τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού» με τελικό δικαιούχο τον ΟΤΕΚ, έχει εγκριθεί το Τεχνικό Δελτίο για δαπάνη 1,1 εκ.€..

Δράση 8.1.6 Κατάρτιση εργαζομένων σε επιχειρήσεις του τουριστικού τομέα(Δημόσια Δαπάνη 7,1εκ.€&Συνολικό Κόστος 9,7 εκ.€).

1 Για την Πράξη «Ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση μέσω ενεργειών ιδιωτικών επενδύσεων», με τελικούς δικαιούχους τους Ενδιάμεσους Φορείς Διαχείρισης, συνολικής δαπάνης 5,0 εκ €, έχει γίνει η προκήρυξη για τη εκδήλωση ενδιαφέροντος από τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα. Έχουν υποβληθεί προτάσεις και έχει αρχίσει η διαδικασία αξιολόγησης.

2 Για την Πράξη «Ενέργειες συνεχιζόμενης κατάρτισης εργαζομένων και επιχειρηματιών των ΜΜΕ και ΠΜΕ του τουριστικού τομέα» δαπάνης 1.500.000 €, με μέριμνα της ΓΓΤ, έχει συνταχθεί ο Οδηγός Εφαρμογής και έχουν υποβληθεί τα ΤΔΕ από τους ΕΦΔ ως τελικούς Δικαιούχους.

Δράση 8.1.7 Δράσεις δημοσιότητας(Δημόσια Δαπάνη 0,7 εκ. €) Έχει εγκριθεί το Τεχνικό Δελτίο για το έργο «Δράσεις Δημοσιότητας για την εκπαίδευση και κατάρτιση στον Τουρισμό» με συνολική δαπάνη 735.000 €. Το έργο υλοποιείται με 4 υποέργα:

1 «Αναλυτικό Επικοινωνιακό Σχέδιο (marketing plan) για την υλοποίηση δράσεων δημοσιότητας» δαπάνης 45.000 €. Το έργο έχει ανατεθεί και παραληφθεί .

2 «Δράσεις φυσικής δημοσιότητας για την τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση» δαπάνης 515.000 €, έχει προκηρυχθεί. Έχουν κατατεθεί προσφορές και ευρίσκεται στην διαδικασία επιλογής αναδόχου.

3 «Συμπλήρωση ηλεκτρονικής θεματικής πύλης της ΓΓΤ, επικαιροποίηση και διαχείριση περιεχομένου των Δράσεων του Μέτρου 8.1» δαπάνης 120.000 €, δημοπρατήθηκε, έχει ανατεθεί και υπογράφεται η σύμβαση εντός των προσεχών ημερών.

4 «Παρακολούθηση , υποστήριξη και αξιολόγηση των δράσεων δημοσιότητας» δαπάνης 55.000 €, δεν έχει προκηρυχθεί ακόμη.

Μέτρο 9. 1 Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ

Δράση 9.1.1 «Υποστήριξη υλοποίησης του ΕΠΑΝ »

1 Για την Πράξη «Μελέτες εξειδίκευσης για την υποστήριξη του σχεδιασμού και της εφαρμογής των αξόνων προτεραιότητας 2 και 5 του ΕΠΑΝ» έχει εγκριθεί ΤΔΕ, με συνολική δαπάνη 250.000 €, που αφορά 5 υποέργα. Έχουν γίνει συμβάσεις για το σύνολο των υποέργων , έχουν αποπληρωθεί τα 4 υποέργα και απομένει η αποπληρωμή του 5ου υποέργου , με υπόλοιπο προς πληρωμή 33.040 € .

2 Για τις απαιτούμενες νέες μελέτες για το 2003 , έχει συνταχθεί ΤΔΕ συνολικής δαπάνης 350.000 €, έχει υποβληθεί και αναμένεται η έγκρισή.

Δράση 9.1.2 «Πληροφόρηση και δημοσιότητα»

1 Έχει ενταχθεί το έργο «Ενέργειες πληροφόρησης και δημοσιότητας από την ΓΓΤ για το ΕΠΑΝ», συνολικής δαπάνης 200.000 €. Το έργο υλοποιείται με 2 υποέργα που έχουν ήδη ανατεθεί και έχουν υπογραφεί συμβάσεις:

- Δημιουργία ιστοσελίδας της ΓΓΤ , δαπάνης 68.440 €.
- Δημιουργία και προβολή της εταιρικής ταυτότητας της ΓΓΤ, δαπάνης 106.864€.

2 Έχει υποβληθεί πρόταση για τροποποίηση του ΤΔΕ με νέα συνολική δαπάνη 550.000 €.

Δράση 9.1.3 «Σύμβουλος Τεχνικής Υποστήριξης»

Έχει ενταχθεί το έργο «Σύμβουλος Τεχνικής Υποστήριξης των Υπηρεσιών της ΓΓΤ για τα Μέτρα 5.2, 5.3, 2.2.2 και 2.2.3», συνολικής δαπάνης 295.000 €. Έχει πρόσφατα (28-11-03) υπογραφεί η σύμβαση του έργου.

Μέτρο 9. 2 Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ

Δράση 9.2.1 «Υποστήριξη υλοποίησης του Άξονα 8 »

Για την Πράξη «Μελέτες και εμπειρογνωμοσύνες για την υποστήριξη του Μέτρου 8.1 με Τελικό Δικαιούχο την ΓΓΤ» έχει εγκριθεί ΤΔΕ για συνολική δαπάνη 100.000 €. Δράση 9.2.3. «Σύμβουλος Τεχνικής Υποστήριξης»

3. Έχει ενταχθεί το έργο «Σύμβουλος Τεχνικής Υποστήριξης για την υλοποίηση και εφαρμογή των Δράσεων του άξονα 8 του ΕΠΑΝ», δαπάνης 118.000 €. Έχει πρόσφατα (28-11-03) υπογραφεί η σύμβαση του έργου.